DOCUMENT RESUME

ED 291 240 FL 017 168

TITLE	Prirucka pro Vystehovani do Spojenyeh Statu = Resettlement Guide, Czech. A Guide for Refugees Resettling in the United States.
INSTITUTION	Center for Applied Linguistics, Washington, D.C.
SPONS AGENCY	Department of State, Washington, DC. Bureau of Refugee Programs.
PUB DATE	87
NOTE	102p.; For related documents, see ED 289 369-372.
PUB TYPE	Guides - General (050)
LANGUAGE	Czech
EDRS PRICE	MF01/PC05 Plus Postage.
DESCRIPTORS	Acculturation; Adjustment (to Environment); Compensation (Remuneration); *Cultural Context; *Daily Living Skills; *Employment; Expenditures; Interpersonal Communication; *Land Settlement; Legal Problems; Occupational Mobility; Politics; Public Education; *Refugees; Religion; *Social Services; Sociocultural Patterns
IDENTIFIERS	*Czechoslovakians

ABSTRACT

The resettlement guide, in Czech, describes the initial stage of resettlement and the processes that refugees undergo as new arrivals. The information is intended to prepare refugees for the first few weeks in an American community and to explain fundamental aspects of American life. An initial chapter outlines issues and procedures in pre-arrival arrangements, resettlement, and legal status, also explaining some common refugee misconceptions about their reception and status. Subsequent chapters describe aspects of employment in the United States (employment and benefit types, pay, getting a job, and job mobility), income and expenditures (budgeting, shopping, and banking services), education systems for children and adults, the American social, political, and religious system (including social services, the health care system, government and law, religion in American life, and church sponsorship), and daily living (personal communication, papers to carry, cars, alcohol, privacy, punctuality, personal habits, social conventions, money matters, and weights and measures). Notes on American holidays and special days and a list of voluntary agencies are contained in final chapters. (MSE)

****
* Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made *
* from the original document. *
****

ED291240

RESETTLEMENT GUIDE

Czech

"PERMISSION TO REPRODUCE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY

GRT

TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)."

U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION
Office of Educational Research and Improvement
EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)

X This document has been reproduced as received from the person or organization originating it.

☐ Minor changes have been made to improve reproduction quality.

• Points of view or opinions stated in this document do not necessarily represent official OERI position or policy.

A Guide for Refugees Resettling in the United States

1987

FL017168

BEST COPY AVAILABLE

PŘÍRUČKA PRO VYSTĚHOVÁNÍ

DO

SPOJENÝCH STÁTŮ

Tato příručka pro přistěhování do USA je přepracované vydání čtyř sešitů, připravených Ústředím pro aplikovanou lingvistiku v roce 1982, financovaných americkým ministerstvem zahraničních věcí. Je výsledkem spolupráce a úsilí mezi zástupci různých amerických agentur pro přistěhování, Ústředím pro aplikovanou lingvistiku, Úřadem pro uprchlíky při americkém ministerstvu zahraničních věcí a Mezivládním výborem pro migraci. (ICM).

Obsah tohoto průvodce vznikl ve spolupráci a se svolením Úřadu pro programy pro uprchlíky amerického Ministerstva zahraničních věcí. Přesto ale obsah nemusí nutně vyjadřovat politickou linii této vládní agentury a proto není možné automaticky počítat s tím, že obsah této brožury vyjadřuje názory Federální vlády USA.

Ministerstvo si vyhrazuje neodvolatelné právo na reproduckci a to bez autorského honoráře či výhradních práv. Toto právo se vztahuje na reprodukci, tisk, nebo jakékoliv jiné použití (zahrnující autorské právo pro třetí osoby) a je vyhrazeno pouze vládě USA.

OBSAH

Úvod

Kapitola I PROCES PŘESTĚHOVÁNÍ 1

A. Úvod

1. Před příchodem do USA 2

a. *Přijetí: Kdo je vlastně uprchlíkem?*
b. *Prohlášení o srozumění*
c. *Úhrada cesty*
d. *Zavazadla nad váhu a celní předpisy*

2. Přestěhování 5

a. *Co se od Vás očekává*
b. *Dotace k přestěhování*
c. *Sponsor: Kdo je to?*
d. *Při příjezdu*

3. Legální status 9

a. *Status uprchlíka*
b. *Vízum č. 93*
c. *Status permanentního rezidenta*
d. *Občanství*

4. Několik běžných nedorozumění 13

5. Přizpůsobení cizí kultuře 15

B. Závěr

Kapitola II ZAMĚSTNÁNÍ VE SPOJENÝCH STÁTECH 19

A. Úvod

1. Druhy zaměstnání 20

a. *Nekvalifikovaná práce*
b. *Kvalifikovaná práce*
c. *Profese vyžadující vyšší vzdělání*

2. Druhy výhod poskytovaných zaměstnavatelem 23

a *Sociální zabezpečení («Social Security»)*
b *Pojištění v nezaměstnanosti («Unemployment Compensation»)*
c *Pojištění v nemoci a v případě úrazu («Workers Compensation»)*
d *Životní pojistka («Life insurance»)*
e *Zdravotní pojistka («Health or Medical Insurance»)*
f *Penzijní pojištění («Retirement Plans»)*
g *Platba v době nemoci («Sick Leave»)*
h *Dovolená («Annual Leave»)*

3. Výdělek a srážky 25

a *Výdělek*
b *Srážky*

4. Hledání zaměstnání 28

a *Zdroj informací o zaměstnání*
b *Hledání práce*
c *Životopis («Curriculum Vitae»)*

5. Změna zaměstnání-mobilita a postup 37

a *V zaměstnání*
b *Postup v zaměstnání*
c *Změna zaměstnání*

B. Závěr

Kapitola III PŘÍJEM A VÝDAJE 41

A. Úvod

1. Rozpočet příjmu 41

a *Pevně výdaje*
b *Měnící se výdaje*

2. Nakupování 43

a *Zdroje informací o nakupování*
b *Laciné nakupování*
c *Kde nakupovat*
d *Placení za zboží*
e *Daň z prodeje («sales tax») a účty*
f *Záruky*
g *Vracení zboží*
h *Úvěr*

3. Bankovní služby 49

a. *Šekové konto*
b. *Spoření*
c. *Půjčky*
d. *Bezpečnostní schránky («Safety Deposit Boxes»)*

B. Závěr

Kapitola IV VZDĚLÁNÍ VE SPOJENÝCH STÁTECH 55

A. Úvod

1. Vzdělávací systém pro děti 56

a. *Druhy škol*
b. *Informace o školství, které byste měli vědět*
c. *Běžné problémy*
d. *Zaměstnání na částečný úvazek při školní docházce*
e. *Zodpovědnost rodičů*
f. *Po střední škole*

2. Vzdělávací systém pro dospělé 63

a. *Výuka angličtiny (ESL)*
b. *Základní vzdělání pro dospělé (ABE)*
c. *Výuční obory a technické školy*
d. *Univerzitní vzdělání*
e. *Vojenská služba*

B. Závěr

Kapitola V SOCIÁLNÍ, POLITICKÝ A NÁBOŽENSKÝ SYSTÉM 71

A. Úvod

1. Sociální služby 72

a. *Druhy finanční podpory*
b. *Další programy pro osoby s velmi nízkými příjmy*

2. Americký systém zdravotní péče 74

a. *Veřejné zdravotnictví*
b. *Privátní lékaři*
c. *Kliniky*
d. *Nemocnice*
e. *Pohotovostní zdravotní služby*
f. *Zubaři*
g. *Placení za zdravotní služby*

3. **Americký vládní systém a zákony** 79

a. *Politická struktura USA*
b. *Politické strany a volby*
c. *Svoboda pod zákonem*
d. *Zákony v USA*
e. *Právní pomoc*
f. *Policie a bezpečnost veřejnosti*

4. **Náboženství** 84

a. *Náboženství v americkém životě*
b. *Role církve v sponzorování*

B. Závěr

Kapitola VI RADY DO KAŽDODENNÍHO ŽIVOTA 87

A. **Jak se zeptat na směr nebo požádat o pomoc** 87
B. **Dokumenty, které je dobré mít u sebe** 87
C. **Auto** 87
D. **Získání informací pomocí telefonu** 87
E. **Alkohol** 87
F. **Neformální chování v USA** 88
G. **Privátní sféra** 88
H. **Dochvilnost** 88
I. **Kouření** 89
J. **Osobní hygiena** 89
K. **Spropitné** 89
L. **Odlišné psaní čísel** 89
M. **Finanční záležitosti** 90
N. **Váhy a míry** 90

Kapitola VII AMERICKÉ SVÁTKY 93

Kapitola VIII AMERICKÉ DOBROVOLNÉ ORGANIZACE 97

ÚVOD

Tato příručka popisující přistěhování do USA byla napsána proto, aby Vám pomohla zvyknout si na život v USA.

Popisují se v ní první kroky v USA a všechny procesy, kterými musíte jako noví přistěhovalci projít. Tyto informace by Vás měly připravit na těch pár prvních, velmi důležitých, týdnů v USA a zároveň Vám postkytnout informace o základních aspektech života v USA - zaměstnání, vzdělání, vládním systému, právním systému a též informace o americké konzumní společnosti.

Příručka byla přeložena do několika jazyků. Tato různá vydání nejsou přeložena slovo od slova z anglického originálu, ale informace v nich obsažené jsou stejné ve všech vydáních.

Informace v této příručce jsou poměrně detailní, a mnoho z nich Vám bude-doufáme- užitečných při Vaši emigraci do USA. Přesto v ní nenajdete vše, co je potřebné k tomu, aby si člověk na život v USA rychle zvykl a mohl se ve všem orientovat. Žádná příručka by takového úkolu nebyla schopna, protože celá problematika přistěhování je velmi komplexní záležitost. Tolerantní přístup k věci, snaha akceptovat věci tak, jak jsou, schopnost vnímat a přijímat nové informace - to vše jsou velmi důležité, cenné i prospěšné vlastnosti pro to, abyste si rychle na život v USA zvykli a úspěšně se do něj začlenili.

Přejeme Vám všem mnoho štěstí!

KAPITOLA I.

PROCES PŘISTĚHOVÁNÍ

A. ÚVOD

Spojené státy jsou často, zcela pochopitelně, nazývané národem přistěhovalců. Většina Američanů jsou potomci přistěhovalců, kteří odešli ze svých domovů, aby hledali svobodu, nové příležitosti atd. Tito lidé si jsou dobře vědomi strádání a tvrdé práce, které jsou nezbytné na vytvoření nových životních podmínek v nové zemi. USA jsou pluralistická země, která vítá kulturní rozmanitost i jednotlivce, kteří jsou ochotni pracovat a přispět k rozvoji americké společnosti..

Když se uprchlík ocitne v nové zemi, leží zodpovědnost v podstatě hlavně na něm, jestli se mu podaří se integrovat do nové společnosti. Je jasné, že na začátku svého pobytu bude potřebovat pomoc. Kdo a jak zajistí tuto počáteční pomoc? Ve Spojených státech jsou to většinou dobrovolné organizace, které spolupracují s vládou. (Jmenují se anglicky «voluntary agencies,» což se často zkracuje na «VOLAG».) Tyto agentury jsou privátní, nevýdělečné skupiny, které nejsou žádným způsobem oficiálně spojené s vládou USA. Mnoho z nich spolupracuje, anebo je částí, různých náboženských skupin, které pracují v této oblasti s přistěhovalci již dlouhou dobu. Tyto dobrovolné organizace pracují podle osnov, tzv. Dohody o spolupráci s Ministerstvem zahraničních věcí, Úřadem pro uprchlické programy a jejich úkolem je usidlování uprchlíků v USA.

Teprve od nedávna se o usídlení nově příchozích uprchlíků stará též Federální vláda USA. Když Spojené státy poprvé -před značně dlouhou dobou- začaly přijímat uprchlíky, byly za osud těchto lidí odpovědny jen privátní dobrovolné organizace. Federální vláda tedy nehrála v tomto procesu žádnou roli. Je proto důležité si uvědomit, že během dlouhých let si každá z těchto privátních organizací vypracovala vlastní způsob i systém, kterým pracuje. To je také důvodem poměrně značné rozdílnosti i různorodosti v tom, jak jednotlivé organizace fungují v praxi.. Tyto rozdíly existují nejen mezi jednotlivými organizacemi, nýbrž též mezi různými pobočkami jedné takové organizace. Rozdíly jsou ale v podstatě irelevantní, protože všechny organizace se snaží o to, aby v prvním stadiu po příchodu do USA byly všechny potřeby uprchlíků kryty a aby jim bylo co nejlépe pomoženo začít a pochopit jejich nový život v USA.

1. PŘED PŘÍCHODEM DO USA

a. *Přijetí: Kdo je vlastně uprchlíkem?*

Vláda USA v podstatě rozhoduje o tom, kdo bude přijat do USA jako uprchlík. Toto se děje samozřejmě v souladu s americkými zákony a tyto zase určují kritéria výběru.

Osoby, které usilují o přijetí do USA jako uprchlíci, musí podat žádost u americké Imigrační a naturalizační služby. [Angl. zkratka: INS.] Též musí projít osobním interview s úředníkem INS. Podle části 101(a) (42] Zákona o uprchlících z roku 1980 je uprchlíkem:

> «Jakákoliv osoba, která se nachází mimo svoji vlastní zemi, nebo v případě osob, které nemají žádnou státní příslušnost nacházejí se mimo zemi, ve které naposledy žili. Podmínka je, že se všechny tyto osoby nemohou, nebo nechtějí pod ochranu této země vrátit. Důvodem je perzekuce, nebo strach z ní. Tato perzekuce může být z důvodů rasových, národnostních, náboženských, z důvodů členství v nějaké sociální skupině nebo z důvodů politických názorů . . .»

Mimo těchto kritérií, určujících kdo bude nebo nebude přijat jako uprchlík, mají ještě USA roční kvóty, které určují, kolik uprchlíků USA dohromady v daném roce přijme. Americká vláda určuje každý rok kolik uprchlíků z kterých zemí bude přijato. Toto množství uprchlíků se mění každý rok a je určováno vždy na rozpočtový rok vlády, t.j. od října do příštího září.. Další limit určuje, kolik uprchlíků bude přijato z různých částí světa.

Uprchlíci jsou vybíráni z pěti zeměpisných oblastí: z Afriky, Středního Východu, Východní Evropy/Sovětského svazu, Jižní Ameriky a z Jihovýchodní Asie. Počet uprchlíků, kteří jsou pak přijati, se liší od jedné oblasti k druhé. Je možné, že z jedné oblasti je jeden rok přijato jen několik osob, zatímco z jiné oblasti světa je ten stejný rok přijato několik tisíc osob. To znamená, že jste jedním z mnoha skupin lidí, kteří jsou přijati každoročně z mnoha oblastí světa - Afganistánu, Kuby, Etiopie, Polska, Sovětského svazu, nebo Vietnamu.

Když jste již byli přijati a uznáni USA jako uprchlíci, pak se o Váš další osud již starají dobrovolné organizace, které Vám pomohou v počátečním stádiu Vašeho pobytu v USA a které Vám mají pomoci se přizpůsobit životu v USA. Tyto organizace jsou si vědomi toho, že uprchlíci se sami rozhodli pro

život v USA, kde si chtějí vybudovat nový život ve svobodné zemi. Zodpovědnost za první pomoc v tomto životě mají tedy již popsané dobrovolné organizace.

b. *Prohlášení o srozumění*

Zatímco uprchlíci čekají na odlet do USA, musí *všichni* podepsat «PROHLÁŠENÍ O SROZUMĚNÍ», (angl. «Statement of Understanding») obvykle ve svém rodném jazyce. Tento proces je v podstatě veden jednou z dobrovolných organizací, která uprchlíkovi při přestěhování pomáhá. Podepsání tohoto prohlášení je vyžadováno od vlády USA pro všechny uprchlíky, kteří se zajímají o vystěhování do USA.

PŘÍKLAD PROHLÁŠENÍ O SROZUMĚNÍ, KTERÉ DOBROVOLNÉ ORGANIZACE VYŽADUJÍ

Jméno: _____

Číslo případu: _____

Vbrzku pojedete do USA jako emigranti/uprchlíci. Jedna z dobrovolných organizací, které při přistěhování pomáhají novým příchozím bude pomáhat také Vám a bude též fungovat jako Váš sponzor.

Vaše organizace zařídí buďto, aby počáteční služby, které Vaše přistěhování bude vyžadovat, byly vyřízeny místní organizací, nebo tyto služby pro Vás vyřídí sama.

Cílem sponzorování je Vaše ekonomická samostatnost-kterou byste měli pomocí zaměstnání dosáhnout co nejdříve. Účelem tedy je Vám pomoci- abyste si mohli v budoucnu pomoci sami.

Abyste vyjádřili Vaše porozumění a také souhlas s podmínkami sponzorování, prosím podepište následující prohlášení:

1) Přijmu usazení kdekoli v USA - nemám žádné přátele či příbuzné, kteří by mi byli ochotni a schopni pomoci.

2) Když jsem souhlasil s přesídlením do určitého města, nemohu po příjezdu očekávat, že budu na přání přesunut do města jiného a že mi tam bude také pomoženo.

3) Budu akceptovat bydlení, které mi bude na začátku mého pobytu v USA nabídnuto.

4) Jestliže jsem dospělý a práce schopný, přijmu jakoukoli práci, která mi bude nabídnuta i když nebude v mém oboru. Je mi jasné, že mohu práci později změnit, když budu zklamán a první práce se mi nebude líbit, ale že ani organizace ani sponsor mi s hledáním jiného zaměstnání nebudou pomáhat.

5) Je mi jasné, že si budu muset sám[-ma] zařídit financování studia, nebo jakéhokoli vzdělání. Kurzy angličtiny, které existují jak během dne, tak večer, jsou obvykle zadarmo.

Svědek _____ Podpis _____

Datum _____ Datum

_____

Od uprchlíků je žádáno, aby toto prohlášení podepsali, aby jim bylo jasné, co je po příjezdu do USA očekává.

c. *Úhrada cesty*

Vaše letenka je Vám propůjčena ICM, (angl. «Intergovernmental Committee for Migration», t.j. *Mezivládní výbor pro stěhování)* z fondu americké vlády. Cena letenky z místa odletu je naprosto stejná, t.j. nezáleží odkud letíte. Též nezáleží na tom, kam letíte v USA. Ceny jsou v každém případě nižší, než ceny normálních letů.

Než odletíte do USA, podepíšete «Závazek», který Vás zavazuje k úhradě letenky do USA. To samozřejmě znamená, že letenku budete muset poději zaplatit. Letenka se obvykle platí organizaci, která Vás sponsorovala při Vašem vycestování do USA. Letenka se dá splácet po malých částech, měsíčně, nebo také -samozřejmě- najednou. Půjčka na letenku je bezúročná a zůstává v této formě dokud není splacena. Peníze, kterými letenku splatíte, jsou vráceny ICM a použity na pokrytí cen letenek dalších uprchlíků, letících po Vás. Takže vlastně Vaše splacení tohoto dluhu umožní dalším lidem cestu do USA za stejných podmínek, jaké jste měli Vy.

d. *Zavazadla nadváhu a celní předpisy*

Tak jako i ostatní cestující v turistické třídě, můžete i Vy s sebou mít 22kg zavazadel na osobu. *Jestliže vezete mnoho zavazadal a máte nad tuto váhu, pak je platba za tuto nadváhu Vaší záležitostí.* Ani ICM, ani žádná z dobrovolných organizací nemají fondy na to, aby za zavazadla nadváhu mohli platit. Jestliže máte mnoho zavazadel, t.j. nadváhu, nebo chcete do USA vézt nějaká zvířata, pak se obraťte *nějakou dobu před odletem* na Vaši organizaci.

Americké celní zákony zakazují dovoz určitých věcí do USA, jako např.: drogy, zeleninu, ovoce, květiny, rostliny a čerstvé maso. Léky, jsou-li předepsané od lékaře, jsou dovoleny. Další podrobné informace o amerických celních předpisech Vám může poskytnout Vaše dobrovolná organizace. Jestliže si myslíte, že budete mít nějaké problémy, rozhodně se na organizaci obraťte.

2. PŘESTĚHOVÁNÍ

a. *Co se od Vás očekává*

Úspěch celé akce -t.j. Vaše přistěhování do USA v prvním stadiu- je

závislý více na Vás a Vašem přístupu k věci, než na tom, jakým způsobem a do jaké míry Vám bude pomáhat Vaše organizace. Je dobře, abyste si uvědomili, že Američané pořád ještě dávají velký důraz na soběstačnost, a cení si lidí, kteří se sami o sebe dovedou postarat. Přesto, že lidé pracující pro dobrovolné organizace se budou snažit Vám ukázat co dělat, a budou se snažit Vám pomoci porozumět největším rozdílům mezi životem ve Vaší zemi a USA, budou též očekávat určitou míru iniciativy od Vás v budování Vašeho nového života.

Jestliže můžete být zaměstnáni, bude od Vás očekáváno, že začnete pracovat a vydělávat si na svoje živobytí co nejdříve. To od Vás bude očekáváno i když práce Vám nabídnutá nebude odpovídat Vaší kvalifikaci, nebude ve Vašem oboru a může být poměrně špatně placená. Jestliže potřebujete vylepšit svoje znalosti angličtiny, nebo se učit od začátku, pak počítejte s tím, že bude od Vás očekáváno, že budete pracovat během dne a učit se večer. [T.j. navštěvovat kurzy večer.] V ideálním případě jste se naučili anglicky již doma, nebo začali po tom, kdy jste se dozvěděli o Vašem přijetí Spojenými státy.

Bude od Vás nadále očekáváno, že budete žít samostatně bez toho, že by Vám musela být pořád poskytována pomoc. Musíte se postarat sami o sebe, o svoji rodinu, naučit se být naprosto soběstačnými ve Vaší nové vlasti. Váš úspěch bude záviset velkou měrou na tom, jak se naučíte znát americké zákony a pravidla chování. *Neznamená to, že se musíte vzdát svých vlastních zvyků a hodnot*, ale musíte se naučit rozumět hodnotám, které jsou rozhodující v USA. Většina sponsorů a pracovníků dobrovolných organizací sice chápe, že být uprchlíkem a novým přistěhovalcem představuje značné zatížení člověka a že to není «žádný med» a ví, že zvyknout si na nové prostředí chce svůj čas, ale zároveň očekávají od uprchlíků, že se stanou soběstačnými co nejdříve.

b. *Dotace k přestěhování*

Každá dobrovolná organizace zpracovává případ Vaší emigrace do USA daleko před Vaším příjezdem. Organizace musí zařídit celou řadu věcí a služeb, které se týkají přijetí a umístění uprchlíků. Momentálně dostávají organizace menší sumu peněz od Federální vlády na tyto účely, t.j. na «papírovou práci» před příjezdem i na praktické zařizování po příjezdu. Z těchto fondů organizace musí pokrýt počáteční výdaje spojené se všemi potřebami nových přistěhovalců. Tuto sumu dostane organizace jednorázově. Jak s těmito penězi organizace naloží, záleží na ní.

Protože celý proces přistěhování může být poměrně drahý a trvat značnou dobu, je možné, že vládní jednorázová dotace nemusí stačit krýt všechny výdaje. V tomto případě se organizace snaží získat pro spolupráci dobrovolníky, aby pomohli vyplnit takto vzniklou finanční mezeru dobrovolnou činností.

c. *Sponsor: Kdo je to?*

Někteří tito dobrovolníci jsou jednotlivci, nebo to mohou být skupiny lidí, jako například farnosti, synagogy, nebo různé etnické kluby a společnosti. Takovéto osoby, nebo skupiny osob, se pak nazývají, nebo označují slovem sponsor. Tito lidé pak nabízejí pomoc dobrovolně, z dobré vůle a bezplatně. Rozumějí většinou těžkostem, které přistěhovalci na začátku svého pobytu v nové zemi mají. Povětšinou jsou to lidé z takzvané střední vrstvy, kteří jsou si dobře vědomi problému hledání práce, placení různých účtů a daní a výchovy dětí jak doma, tak ve škole. Je zde třeba opět zdůraznit, že lidé, kteří Vám budou v USA pomáhat za to nejsou placeni, a nejsou vůči Vám vázáni žádnými legálními závazky. Jejich jedinou motivací je ve velké většině případů touha pomoci.

Jestliže uprchlík jede k příbuzným, nebo známým, pak je možné, že dobrovolná organizace může péči o tuto osobu přenechat těmto příbuzným nebo známým. To znamená, že pak vlastně vykonávají úlohu sponsora oni. V mnoha případech budou pomáhat uprchlíkům zaměstnanci dobrovolných organizací. Další možnost je samozřejmě kombinace několika zdrojů pomoci - všechny byly zhruba již vyjmenovány.

Protože je možná celá řada kombinací sponzorů, záleží na tom, jak byla celá situace zorganizována Vaší organizací, která se stará o Vaše přesídlení. Zodpovědnost za Vás může tak mít buď jedna osoba, t.j. Váš sponsor, nebo skupina dobrovolníků (např. kostel, atd.), nebo Váš příbuzný, přítel, či zaměstnanec Vaší organizace. *Konečnou odpovědnost* však nese v každém případě Vaše organizace, ta je zodpovědná za to, aby Vaše potřeby během počáteční fáze pobytu v USA byly pokryty. Tímto je vlastně organizace Vaším «primérním» sponzorem v každém případě.

d. *Při příjezdu*

Po příletu do USA Vás někdo přivítá na letišti. [Většinou zaměstnanci ICM.) Pak musíte projít celní kontrolou a Vaše dokumenty budou zkontrolovány americkou imigrační službou-INS. Jestli nezůstáváte v New Yorku a pokračujete dál, bude Vám též někdo nápomocen v zařizování dalšího

letu. Po příletu do místa určení Vás na letišti budou čekat buď Vaši příbuzní, přátelé, některý z dobrovolníků, nebo zaměstnanců organizace. Pak budete odvezeni do Vašeho dočasného bydliště.

Toto může být buď místnost nebo byt připravený pro Vás, nebo též můžete dočasně bydlet v laciném hotelu. Váš pokoj v něm byl již dopředu objednán Vaší organizací. Další možnost je, že se můžete dělit o dům s jinými uprchlíky, nebo bydlet u příbuzných či známých, anebo u někoho z dobrovolných pracovníků.. Jestliže budete bydlet v dočasném bydlišti, pak doba pobytu v tomto příbytku bude záležet na tom, kdy a jak rychle začnete pracovat.

Prvním úkolem Vašich příbuzných, přátel, dobrovolníků, nebo pracovníků organizace bude pomoci Vám se naučit orientovat v novém prostředí. Je možné, že Vám budou také nápomocni v celé řadě dalších věcí, jako například:

1. Pomohou Vám najít permanentní bydliště.

2. Pomohou Vám zařídit kartu sociálního pojištění - tzv. «Social Security Card». Jestliže chcete začít s hledáním zaměstnání, pak musíte zaměstnavateli dokázat, že jste o tuto kartičku alespoň již zažádali.

3. Ukázat, jak nakupovat lacino a jak se naučit zacházet s penězi v novém prostředí.

4. Ukázat a vysvětlit systém veřejné dopravy ve Vašem novém bydlišti. Pomohou Vám objasnit autobusové, nebo jiné [podzemní dráha, atd.] linky, abyste nezabloudili.

5. Vysvětlí americké zákony a zvyky.

6. Pomohou zapsat děti do školy.

7. Poradí, jak najít práci.

8. Mohou též pomoci tím, že Vás seznámí s různými druhy služeb ve Vašem novém bydlišti:

a) Mohou Vás poslat, nebo s Vámi jít, na místní kliniku veřejného zdravotnictví, kde se můžete podrobit lékařské prohlídce. Je možné, že po Vás organizace bude vyžadovat, abyste brzy po příjezdu se takovéto prohlídce podrobili. Potvrzení o zdravotním stavu je někdy vyžadováno zaměstnavatelem, školami a sociálními úřady.

b) Mohou Vám též pomoci najít buď veřejné, nebo privátní programy na vyučování angličtiny, nebo najít dobrovolníky, kteří by byli ochotni Vás učit.

Je též možné, že Vám někdo ukáže-jestli to bude považováno za nutné- co ve Vašich nových obydlích by mohlo býti nebezpečné, atd. Také Vás mohou někteří lidé z okolí navštěvovat jen proto, abyste se na ně mohli obrátit s Vašimi problémy i otázkami, či jen proto, aby Vám ukázali, že i Vy jste nyní část jejich sousedství a že jste v něm vítáni.

Jestliže budete potřebovat pomoc, měli byste se napřed obrátit na Vaše příbuzné, přátele, nebo na dobrovolného sponsora. (Jestliže vůbec sponsora-jednotlivce máte.) Když pomoc těchto osob nestačí, pak byste se měli teprve obrátit na místní pobočku Vaší organizace. Jestliže ani ta Vám nemůže pomoci, pak se můžete obrátit na národní ústředí této organizace.

Je též možné požádat o pomoc místní úřady sociálních služeb, nacházejících se ve Vaší obci. Tyto sice nejsou nijak formálně spojeny s organizacemi sloužícími uprchlíkům, ale mohou Vám pomoci. Jejich hlavní funkce je pomáhat místním obyvatelům, ale to nevylučuje pomoc uprchlíkům.

Bez ohledu na to, co pro Vás bude, nebo může být uděláno, je důležité zde zdůraznit, že hlavní odpovědnost za úspěch v počátcích Vašeho přistěhování závisí na Vás. Bude od Vás očekáváno, že ukážete vlastní iniciativu v budování nového života v USA. Vy sami jste hlavními strůjci Vašeho úspěchu.

3. LEGÁLNÍ STATUS

a. Status uprchlíka

Form I-94: Vstup do USA je Vám umožněn tím, že Vám byl udělen status uprchlíka. Po příletu do USA Vám Imigrační a naturalizační služba orazítkuje kartu I-94 a ta Vám propůjčuje pobyt i právo na práci v USA. TATO KARTA JE NEJDŮLEŽITĚJŠÍ DOKUMENT DO TÉ DOBY, NEŽ DOSTANETE KARTU OPRAVŇUJÍCÍ VÁS K PERMANENTNÍ REZIDENCI V USA-TZV. «GREEN CARD,» neboli «ZELENÁ KARTA.» Uschovejte Vaši I-94 pečlivě a neztraťte ji. Udělejte si kopii I-94 a schovejte si ji. Jestliže originál ztratíte, pak máte alespoň kopii, na které se nacházejí všechna data, která Vám umožní získat úřední kopii originálu. Karta má Vaše registrační číslo pro cizince, které je osmimístné a je před ním písmeno A. Registrační číslo pro

cizince je běžně nazýváno «číslo A.» [Angl. «the A number».) INS má Vaše dokumenty zaneseny pod tímto číslem.

Některé důležité věci, které se týkají statutu uprchlíka:

1. Uprchlíci jsou v USA legálně a mohou žít se statutem uprchlíka tak dlouho, jak si sami přejí. Po jednom roce mají však právo na změnu tohoto statutu na «cizinec-permanentní rezident». (Angl. «permanent resident alien».) Pouze však tehdy, když se během tohoto prvního roku neprovinili proti žádným zákonům USA.

2. Jestliže uprchlíci chtějí, mohou během prvního roku cestovat mimo USA. Musí ale požádat INS o tzv. «Refugee Travel Document», t.j. cestovní doklad pro uprchlíky. INS jej nevydává automaticky a jeho vydání stojí peníze. Tento dokument Vám umožňuje návrat do USA se statutem uprchlíka. Před Vaší cestou byste se měli poradit s Vaší organizací, protože jsou určitá pravidla, která byste měli znát. Jestliže byste, například, cestovali do země Vašeho původu, pak by taková návštěva mohla anulovat nárok na uprchlický status. Mohlo by to být vyloženo úředníky INS tak, že jste se dobrovolně vzdali statutu uprchlíka v USA a mohlo by se stát, že by Vám nebylo dovoleno se vrátit.

Další možnost je, že by Vám země Vašeho původu nemusela vůbec dovolit, tuto zemi opustit a nemohli byste se tedy do USA vrátit. Pro každou zemi, kterou byste chtěli navštívit, musíte mít vízum. Je možné, že některé země Vám vízum odmítnou vydat. Vaše organizace by Vám mohla být nápomocna při vyplňování formulářů, potřebných pro požádání o cestovní dokument pro uprchlíky, který vydává INS.

3. Uprchlíci mohou požádat o to, aby je jejich manželky, manželé, nebo nezletilé děti mohly následovat do USA. Tato procedura i vstupní vízum takto vystavené, se nazývají «Visas-93». Protože se jedná o záležitost, která se jistě těší velkému zájmu uprchlíků, je celá procedura-jak vízum 93 získat-popsána v následující části.

b. Vízum č. 93: Manželky, manželé a nezletilé svobodné děti, které následují jednoho z členů rodiny, aby se s nimi spojili: Odd. 207(c) (2) zákona o uprchlících z roku 1980.

Americká vláda si je vědoma toho, že mnoho uprchlíků při útěku ze své země bylo nuceno zanechat své druhy či družky, nebo děti, nebo mohlo dojít nějakým jiným způsobem k rozdělení rodin. Podle platných předpisů je proto možné, aby takoví uprchlíci mohli požádat o víza jejich rodinných příslušníků ihned po příchodu do USA.

Uprchlíci, kteří mají manželku či manžela, nebo nezletilé, svobodné děti mimo území USA, bez ohledu na jejich národnost, nebo zemi, kde se momentálně nacházejí, by se měli spojit se svoji organizací a požádat o pomoc při vyplňování formulářů pro vízum c. 93 pro svoje příbuzné.

Vízum c. 93 opravňuje ke vstupu do USA manželku, manžela, nebo děti, které jsou být nezletilé a svobodné. Nezaručuje, že bude manželce, manželovi, nebo dětem umožněno opustit zemi, ve které žijí.

Uprchlíci mohou požádat o vízum c. 93 pouze *po* jejich příjezdu do Spojených států a pouze tehdy, jestli manželství bylo uzavřeno *předtím*, než jim byl přiznán USA status uprchlíka a byli připuštěni k emigraci. Uprchlíci, kteří o vízum c. 93 požádali, by měli průběžně informovat svoji organizaci o změnách adresy do té doby, než bude rodina spojena.

Manželé, manželky a svobodné děti takto připuštěné do USA-tedy kteří dostali vízum c. 93- mají status uprchlíků.

c. Status permanentního rezidenta

Formulář c. I-551: Po jednoročním pobytu v USA (od doby vstupu) mají uprchlíci právo na to, požádat o status permanentního rezidenta. Za vyřízení této změny statutu nevyžaduje INS žádný poplatek. Uprchlíci musí požádat lokální úřad INS, který má pravomoc v jejich bydlišti. Touto změnou statutu dostanou nový dokument, formulář I-551. [Angl. «Form I-551».) Je to malá karta zalitá v plastiku, které se říká «zelená karta». Status permanentního rezidenta tedy není udělován automaticky. Většina dobrovolných organizací Vám pomůže vyplnit potřebné formuláře a předložit je INS. Protože organizace spolupracují s INS a dobře znají požadavky

Imigrační a naturalizační služby, je dobře této pomoci využít a vyvarovat se tím zbytečným problémům.

Několik informací, které byste měli o statutu «permanentního rezidenta» vědět:

1. Cizinci, kteří jsou permanentními rezidenty, jak již název sám napovídá, jsou považováni za trvalé obyvatele, «rezidenty» USA. Mohou si tento status ponechat po celý život bez toho, že by se kdy museli stát naturalizovanými občany USA.

2. Permanentní rezidenti se mohou dobrovolně přihlásit do americké armády.

3. Permanentní rezidenti mohou cestovat mimo USA, ale napřed musí požádat INS o tzv. «povolení k návratu.» [Angl. «re-entry permit.»] Tento dokument platí dva roky a INS vyžaduje poplatek za vyřízení. Do většiny zemí je potřebné vízum, pro cesty do Kanady a Mexika stačí «zelená karta». (Ani «povolení k návratu» ani víza nejsou nutná.)

4. Permanentní rezidenti mohou podat žádost u INS za svoje manželé, manželky a svobodné děti jakéhokoliv věku. Tyto petice, jestliže jsou vůbec schválené, tedy příbuzné kvalifikují jako «osoby, kterým byla udělena přednost druhé kategorie» dle amerického přistěhovaleckého zákona. Manželky, manželé, synové a dcery, kteří se kvalifikují pod tímto zákonem pro vstup do USA, mají přistěhovalecký status. Množství víz v této kategorii přistěhování je omezené a je možné, že celá procedura může trvat několik měsíců i několik let, než mohou tito nahoře jmenovaní členové rodiny být připuštěni jako přistěhovalci.

d. Občanství

Na získání amerického občanství člověk nemá ani zvláštní právo, ani nikdo není nucen si jej vzít, nýbrž jeho nabytí je privilegiem. Uprchlíci mají právo o něj požádat po pěti letech po vstupu na území USA. Získání občanství je spojené s určitými požadavky:

1. Změna statutu na permanentní rezidenci - «zelenou kartu».

2. Pobyt v USA po dobu 30 měsíců, přičemž není dovoleno zůstat mimo území USA na období delší než šest měsíců. (Jestliže byste chtěli pobývat mimo území USA déle než šest měsíců, měli byste se dobře informovat, jak tím

může být ovlivněno čekání na občanství.)

3. Čekatel nesmí být nikdy usvědčen ze spáchání vážného zločinu.

4. Též nesmí být dobrovolně členem komunistické strany.

5. Musí mít základní znalosti americké historie a vládního systému.

6. Musí mít základní znalosti angličtiny - t.j. musí umět hovořit, číst a psát.

7. Musí mít dobrou morální pověst.

8. Musel žít ve státě, ve kterém podává žádost o občanství, nejméně šest měsíců.

Žádosti o americké občanství se posílají INS. Zda občanství bude uděleno, nebo ne, se hlavně rozhoduje při pohovoru, který je veden pod přísahou žadatele, t.j. žadatel musí přísahat, že vše, co říká, je pravda. Další informace o udělení, popř. získání občanství a jak se na tento proces připravit, mohou být získány buď přímo od INS, nebo od Vaší dobrovolné organizace. Za zpracování Vaší žádosti účtuje INS určitý obnos.

Naturalizovaní američtí občané získají nabytím občanství stejná privilegia, jakým se těší rození občané. Jako naturalizovaný občan máte například právo na pas. (Zde je třebe si uvědomit, že mnoho zemí i pro občany USA vyžaduje vízum.) Jako naturalizovaný občan můžete volit a též podat petici u INS pro přistěhování Vašich příbuzných: manželek, manželů. rodičů, vdaných/ženatých či svobodných dětí jakéhokoliv věku i Vašich sourozenců. Další informace o těchto peticích můžete získat od INS nebo od Vaší dobrovolné organizace.

4. NĚKOLIK BĚŽNÝCH NEDOROZUMĚNÍ

Prvních pár měsíců v USA je velmi důležitých a zároveň často těžkých. Navzdory tomu, co jste snad slyšeli o životě v USA je možné, že shledáte realitu poněkud odlišnou od těchto představ. Je zcela možné, že budete muset Vaše původní očekávání změnit a přehodnotit. Praxe ukazuje, že jeden z faktorů, který značně brzdí celý proces přestěhování a konečně i přivyknutí si novému prostředí, jsou nerealistická očekávání, která někteří uprchlíci na začátku pobytu v USA mají.

Uprchlíci by v podstatě neměli očekávat následující: že sponsor, nebo dobrovolná organizace (angl. často nazývaná VOLAG) budou vypomáhat s jídlem, placením činže či jakoukoliv podporou do nekonečna. Že jejich první práce bude velmi dobře placena, nebo že budou pracovat ve svém oboru; že dobrovolné organizace budou moci financovat jejich vzdělání; že mohou odmítat práci jim nabízenou a přitom nadále dostávat finanční podporu od své organizace.

Na několika následujících stránkách jsou popsané důležité skutečnosti, které jsou často uprchlíky špatně pochopeny a vedou takto k nedorozumění a často též k pesimismu i depresím. Je dobré, když si těchto faktů budete vědomi a pamatujte si, že časem se při trošce trpělivosti většina problémů dá vyřešit.

1. Někteří uprchlíci si myslí, že dobrovolné organizace jim pomohly emigrovat do USA a proto se o ně nyní musí navždy starat. To samozřejmě není pravda. Uprchlíci se sami rozhodli emigrovat do USA a jsou tím zodpovědni za své vlastní činy. Dobrovolné organizace pomáhají s vyřízením celého procesu přistěhování a také po příjezdu pomáhají s usazením v USA. Dobrovolné organizace však nejsou zodpovědné za přijetí uprchlíků do USA. Uprchlíci požádají o přijetí, jsou jim zapůjčeny peníze na cestu do USA a o jejich přijetí i emigraci rozhoduje vláda USA.

2. Někteří uprchlíci mají po příjezdu do USA dojem, že si na život v Americe nikdy nezvyknou. Často jsou zklamáni a zdá se jim, že jejich nový život nejde kupředu tak, jak si představovali. V tom případě je dobře se obrátit na organizaci, která Vám může pomoci radou i poučením. Je však nutné si uvědomit, že návrat do země, kde jste dostali azyl, nebo emigrace do další země nejsou vždy možné. Co budete moci podniknout je z velké části závislé od Vaší finanční situace a od emigračních zákonů a požadavků země, do které byste se chtěli vystěhovat. Dobrovolné organizace v USA Vám v těchto věcech nemohou být nápomocné. Žádosti o dobrovolný návrat do uprchlíkovy rodné země jsou předány a vyřizovány kanceláří Spojených národů, Radě pro uprchlíky (UNHCR). Tato agentura je v rámci OSN v takovémto případě kompetentní.

3. Dobrovolné organizace nejsou nijak a nikým vázané uprchlíkům pomoci, jestliže se tito odstěhují z původní oblasti určené k jejich usídlení. Toto platí i tehdy, kdyby se odstěhovali a později se do této původní oblasti vrátili. Je dobře Vaši organizaci informovat ještě před příjezdem do USA o tom, jestli máte v USA příbuzné, nebo známé. Organizace se pak pokusí Vás usídlit v jejich blízkosti.

4. Organizace nemají žádné fondy na financování Vašeho vzdělání. (Nalistujte si: «Vzdělávací systém pro dospělé».)

5. Někteří uprchlíci si často myslí, že zdravotnická péče je v USA zadarmo, což není pravda. Někdy je možné získat pojištění u zaměstnavatele, nebo je nutné si je zaplatit. Rady pro tento případ je možno dostat od dobrovolné organizace, od Vašeho sponzora, přátel, příbuzných, nebo od zaměstnanců systému veřejného zdravotnictví. (Další informace pod: «Americký systém zdravotní péče».)

6. Někteří uprchlíci si myslí, že dobrovolní sponsoři dostávají za pomoc, kterou uprchlíkům poskytují, peníze, což není pravda. Jednotlivci, nebo skupiny, kteří se dobrovolně přihlásili a pomáhají uprchlíkům ve svém volném čase tak činí z dobré vůle a velkorysosti.

7. Americké právo platí pro všechny, i pro uprchlíky. Vy, a nikdo jiný, jste zodpovědní za všechny své dluhy. Samozřejmě jste též zodpovědní za jakoukoliv kriminální činnost, kterou byste prováděli. (Další informace pod: «Zákony v USA».)

5. PŘIZPŮSOBENÍ CIZÍ KULTUŘE

Po příchodu do nové země zažije každý určité údobí tzv. kulturního šoku. Tento šok se dá definovat jako pocit bezmocnosti a určitého znechucení v nové zemi, protože přichozí obvykle neumí řeč a nerozumí cizí kultuře.

Kulturní šok může být též výsledkem nového a úplně odlišného životního stylu i nemožnosti žít tak nezávisle, jak člověk žil ve své původní zemi. (Zde není myšlena politická nezávislost.)

Symptomy kulturního šoku mohou zahrnovat bezmocnost, když člověk není schopen běžně denní úkony zvládnout tak, jak tomu bylo v jeho rodné zemi. K těmto mohou patřit- nakupování, užívání veřejné dopravy, veřejných telefonů, nebo neschopnost porozumět různým značkám, či nápisům. Další ukazatelé kulturního šoku mohou též být těžkosti při akceptování nových rolí některých rodinných příslušníků (např. děti - které se naučí anglicky většinou mnohem rychleji, než dospělí a mohou pak překládat a tlumočit pro rodiče), nebo netolerance vůči různým etnickým skupinám i rasám.

Hlavním důvodem kulturního šoku může však být nemožnost nějakým

způsobem sdělovat svým přátelům a příbuzným svoje pocity a reakce na život v nové zemi. Jestliže někdo přichází sám, bez rodiny nebo přátel v USA, pak pro něj může být zvykání si na cizí prostředí zvláště obtížné.

Přesto, že kulturní šok někdy může být velmi deprimující a drtivý, je důležité vědět, jak se s ním vypořádat. Může to znamenat rozdíl mezi depresemi a pocity štěstí a spokojenosti. Jestli jste i Vy propadli kulturnímu šoku, pak si pozorně přečtěte následující řádky, které Vám vysvětlí, jak se s ním vypořádat.

1. Nedovolte, abyste se nechali uvádět do rozpaků Vašimi omezenými schopnostmi hovořit anglicky a tím pak nehovořili vůbec.

2. Učte se anglicky co možná nejvíce a co nejdříve. Používejte to, co již umíte, při každé možné příležitosti.

3. Snažte si najít americké přátele a stýkejte se s nimi často.

4. Snažte se porozumět americkému způsobu života a amer. kultuře a jednoduše žijte tak, jako Američané, jak v práci, tak i ve volném čase.

5. Dívejte se na televizi a diskutujte s americkými přáteli o programech i reklamách. Američané Vám mohou vysvětlit, jak televize zrcadlí americkou kulturu i hodnoty.

6. Navštěvujte kurzy angličtiny, kde se můžete setkat s jinými osobami, se kterými pak můžete hovořit o svých problémech a dělit se s nimi o své poznatky.

7. Přihlaste se do etnické organizace Čechů a Slováků, kteří Vám též mohou pomoci. Udržování své kultury a etnického původu jsou v USA podporovány a existuje mnoho těchto organizací, které mají své vlastní rekrační i sociální akce. Také mnohé organizují výuku angličtiny a kulturně-orientační program, který informuje přichozí o zvycích v USA.

8. Věnujte se stejné činnosti, jakou jste měli rádi ve své rodné zemi. (Sport, hoby, atd.).

9. Hovořte často se svým sponsorem nebo přáteli o problémech, které máte při zvykání si na nový život v novém prostředí.

10. Hovořte a diskutujte v rodinném kruhu pravidelně o tomto problému. Je možné, že i někteří členové Vaší rodiny budou pocit ovat následky kulturního šoku v různou dobu a v různé intenzitě. I děti mají problémy zvyknout si na nové prostředí.

11. Přesto, že můžete někdy pociťovat sklíčenost, mějte trpělivost sami se sebou. Zvykání si na nové prostředí a kulturu vyžaduje čas.

B. ZÁVĚR

Popsali jsme celý proces přistěhování a hlavním důvodem pro tuto kapitolu je, aby uprchlíci zhruba věděli, co mohou očekávat. Dobrovolné organizace si v podstatě myslí, že uprchlíci by měli mít vysoké cíle a svobodu i možnosti těchto cílů dosáhnout - t.j. dostat se tak daleko, kam až je jejich schopnosti a pracovitost mohou vynést. Uprchlíci však by měli vědět, že se jejich cíle nedají realizovat okamžitě po příjezdu.

Přizpůsobování se novému prostředí může být pro mnoho lidí velmi obtížný a namáhavý proces. Uprchlíci, kteří příliš mnoho po příjezdu očekávají, mají též zpravidla nejvíce problémů. Mají pak často pocity zklamání, hněvu či smutku buď proto, že jejich sponsor jim nepomohl tak, jak si představovali, nebo proto, že jejich první práce v USA nebyla v jejich oboru, nebo proto, že jejich první obydlí nebylo tak dobré, jak si představovali a v co doufali.

Ve většině případů se časem vše zlepší, ale vyžaduje to hodně práce, trpělivosti a času. Tím, že uprchlíci lépe porozumí celému procesu přistěhování, mohou se pak lépe soustředit na své úsilí věnovat svoji celou energii tomu, aby v první řadě byli schopni pomoci sami sobě a dosáhli svých cílů - především soběstačnosti a splnění všech osobních přání.

KAPITOLA II

ZAMĚSTNÁNÍ VE SPOJENÝCH STÁTECH

A. ÚVOD

Jako uprchlíci, emigrující do USA, byste měli vědět, že Američané vysoce hodnotí «self-reliance», t.j. soběstačnost, spoléhání se sama na sebe. Jestliže bude možno pro Vás najít pracovní místo, bude od Vás očekáváno, že jej budete akceptovat a že začnete pracovat a živit sami sebe co nejdříve. Toto se od Vás očekává i tehdy, když první místo není ve Vašem oboru, nebo není dobře placené. Bude se od Vás očekávat, že se stanete ekonomicky nezávislými co nejdříve. Američané v podstatě věří, že lidé, kteří jsou schopni pracovat, by pracovat měli a neměli by se nechat vydržovat jinými.

Pracovní úřady a služby Vám budou pomáhat najít pracovní místo. Protože však pracovní místo není americkou vládou nikomu zaručeno, a ani Vaše organizace, ani Váš sponsor Vám práci též nezaručují, jsou při hledání zaměstnání rozhodující faktory jako - iniciativa, co umíte, atd. Do velké míry tedy záleží na Vás, jestli budete moci najít místo odpovídající Vaší kvalifikaci a vzdělání.

Je možné, že Vaše první zaměstnání v USA nebude ve Vašem oboru. V Americe je však ochota lidí pracovat na jakémkoli místě dočasně-alespoň do té doby, než si najdou lepší práci- velmi vysoko oceňována. Přesto, že se očekává, že zůstanete na jednom místě alespoň šest měsíců (kvůli dobrému doporučení), mají lidé samozřejmě možnost i svobodu rozhodování a mohou se ucházet o nové místo, které odpovídá více jejich dřívější kvalifikaci.

Způsoby práce a profesionální požadavky, či požadavky týkající se vzdělání, se často liší od země k zemi a je možné, že pro některé druhy zaměstnání zcela přesný ekvivalent vůbec v jiné zemi neexistuje. Měli byste proto být připraveni na to, přijmout jakoukoliv práci -toto platí hlavně pro dobu těsně po příjezdu do USA- i když nebude tato práce mít stejný stupeň prestiže jako zaměstnání, které jste měli ve Vaší rodné zemi. Pro ty, kteří ukáží schopnosti a píli, je možnost postupu otevřena. Američané obdivují lidi, kteří se vypracovali od špatně placených, nekvalifikovaných prací [tzv. «entry-level jobs»] vlastní iniciativou a píli k dobře placeným, kvalifikovaným místům.

Pojem práce je v Americe velmi důležitý. Muži i ženy pracují, přičemž

ženy reprezentují již polovinu všech zaměstnaných osob. Ženy jsou zastoupeny ve všech oborech, od nekvalifikované, přes práci vysoce kvalifikovanou, vyžadující vysokoškolského vzdělání. Jak mladí lidé, tak i starší Američané pracují. Děti se učí již v ranném věku o hodnotě práce a nezávislosti, o tom, že se každý musí umět postarat sám o sebe. Děti mohou, například, ráno roznášet po domech noviny předtím, než jdou do školy, nebo během prázdnin. Učí se nejen hodnotu práce, ale i manuální, těžkou stránku práce. Učí se také zacházet s penězi a být soběstačnými. Touha být soběstačným též vede v USA k tomu, že se mnoha lidem nechce jít v 65. do důchodu.

1. DRUHY ZAMĚSTNÁNÍ

a. *Nekvalifikovaná práce*

Většina lidí, kteří v USA začínají pracovat, tak činí na úrovni již zmíněných «entry-level jobs» (práce nekvalifikovaných.), t.j. práce, které nevyžadují žádné vzdělání nebo přípravu. Mnoho lidí, kteří v USA studují, nebo se jinak připravují na svoji kariéru, pracuje na místě, které nevyžaduje žádnou kvalifikaci do té doby, než dostudují. Mohou pak používat doporučení z těchto nekvalifikovaných míst i pro místa kvalifikovaná, na která se připravují studiem.

Vaše neznalost angličtiny Vám nemusí bránit najít zaměstnání, ale může Vám zabránit v najití zaměstnání dobrého. Mnoho uprchlíků a emigrantů pracuje na místě, které nevyžaduje žadnou kvalifikaci zatímco se učí anglicky, nebo se učí nějaký obor, což podstatně zvýší jejich možnosti a šance najít lepší práci.

Nekvalifikovaná místa se dají najít téměř v každém oboru - buď na plný, nebo na částečný úvazek. Někdy může být nutné pracovat na dvou místech, protože by se člověk z jednoho platu těžko uživil.

«Entry-level jobs», tedy práce nekvalifikované, jsou obvykle placené hodinovou mzdou, nebo též -v případě lidí pracujících na běžícím pásu - za kus.

Hodinová mzda. Hodinová mzda je založena na přesném množství odpracovaných hodin. Ve většině firem je regulérní pracovní týden 35 až 40 hodin (nebo sedm až osm hodin za den). Zaměstnanci, kteří pracují déle, než smluvenou týdenní pracovní dobu (obvykle čtyřicet hodin) a kteří mají hodinovou mzdu, mají právo na placené přesčasy. Přesčasové hodiny nad

čtyřicet hodin týdně jsou obvykle placeny o padesát procent více, než základní hodinová mzda. Podmínka ovšem je, že zaměstnavatel musí zaměstnance o přesčasy požádat. Není možné jednoduše z vlastní iniciativy pracovat přesčasy bez požádání zaměstnavatele. Je možné, že za takto odpracované přesčasy nedostane zaměstnanec nic.

Je též možné, že pracování přesčas je jednou z podmínek v určitých zaměstnáních. V takových případech zaměstnanci dostanou přesčasovou mzdu, ale nemohou práci přesčas odmítnout. *V případě, že tak učiní, mohou své zaměstnání ztratit.*

V hodinových mzdách jsou veliké rozdíly. Většina pomocných prací je placených minimální mzdou, nebo jen o něco málo více. *Minimální mzda je nejnižší hodinová mzda, kterou zaměstnavatelé svým zaměstnancům musí platit. Je určena federální vládou USA.* Některé státy mají své vlastní zákony, regulující minimální mzdu, a v těchto státech může pak minimální mzda být vyšší. Jak vysoká je minimální hodinová mzda ve Vašem státě můžete zjistit u státního pracovního úřadu. (Angl. «state labor office».) Výjimky ze zákona o minimální hod. mzdě jsou možné jen tehdy, když zaměstnanec prokazatelně vydělává určitou sumu, která leží mimo jeho hodinové mzdy. Jestliže součet jeho hodinové mzdy a peněz, které vydělá mimo (např. spropitné u číšníků, atd.) dosahuje, či přesahuje minimální mzdu, pak se na tohoto zaměstnance nemusí zákon o minimální mzdě vztahovat.

Práce od kusu. Takovýto způsob platby je obvyklý v hromadné výrobě, při pásové výrobě, atd. Zaměstnanec má zaručenou fixní týdenní mzdu, ke které přistupuje určitá suma za každý kus, který vyrobí nad normu. Základní mzda za tuto práci se obyčejně pohybuje kolem minimální mzdy. Za vyšší produkci-tedy nad minimální normu- se samozřejmě platí a proto se zaměstnancům vyplatí, vyrobit co nejvíce produktů nad tuto normu. Tento typ platby může být výhodný pro zaměstnavatele i zaměstnance - na jedné straně vyšší produktivita, na straně druhé (při rychlé práci) možnost velmi dobrého výdělku.

b. Kvalifikovaná práce

Kvalifikovaná místa obvykle vyžadují znalosti angličtiny, vzdělání nebo alespoň minimální zaučení. Kvalifikovaná práce je obvykle lépe placená, než práce nekvalifikovaná a často je možný postup, t.j. s praxí a lepší prací zaměstnance se zvyšuje jeho plat. Kvalifikovaná práce je v USA považována za *kariéru - tedy možnost stálého, dobře placeného zaměstnání se stále se zvyšujícím platem.* Některé typy kvalifikovaných míst v dělnických oborech mohou být lépe placené, než místa, na které je vyžadováno univerzitní

vzdělání. Kvalifikovaná místa existují v každém oboru a lidé takto zaměstnaní pracují ve velké většině případů na plný úvazek.

Většina přistěhovalců nebude moci začít pracovat ihned pro příjezdu jako kvalifikovaní pracovníci, jen snad někteří, kteří jsou vyučeni oboru, který v USA existuje a kde se pracuje stejným způsobem, jako v jejich rodné zemi. V Americe je ale docela obvyklé, že zaměstnavatelé zaměstnají dělníky na nekvalifikovaných místech a teprve později jim nabídnou místa kvalifikovaná. Když přijmete práci na nízké úrovni, práci nekvalifikovanou («entry-level job») ve svém oboru, zvyšujete tím své možnosti buďto dostat později lepší místo u stejné firmy, nebo u firmy jiné - ale již ve Vašem oboru a na úrovni, na kterou jste se chtěli dostat. Lidé na místech vyžadujících určitou kvalifikaci jsou placeni vyšší nástupní mzdou, než mzdou základní. Jsou obvykle placeni buď na hodinu, nebo za týden a mají většinou právo na placené přesčasy, když pracují déle, než čtyřicet hodin týdně.

c. Profese vyžadující vyšší vzdělání

Určité typy povolání jsou v USA velmi přísně regulované - např. lékaři, zubaři, právníci. Jako cizinec musíte:

- projít školami a přípravou srovnatelnou s tím, čím musí projít Američané, kteří v této profesi chtějí působit;
- projít řadou testů;
- a získat licenci nebo osvědčení ve státě, ve kterém si přejete pracovat.

Protože tyto požadavky jsou poměrně přísné, musí většina cizinců, kteří v těchto oborech chtějí v USA působit, získat více vzdělání, než se pokusí získat americkou licenci. Jestliže potřebujete další školení či vzdělání, abyste se kvalifikovali na licence, které Vám pak umožní Vaše povolání provozovat, *musíte být* připraveni za toto vzdělání zaplatit. Někdy je možné získat půjčky, nebo dotace. Jestli potřebujete finanční pomoc, obraťte se na univerzity, nebo jiné instituce, na kterých byste se chtěli dále vzdělávat. Ty Vám sdělí potřebné informace, týkající se jak jejich poplatků za studium, tak i možnosti finanční pomoci.

Ve srovnání s těmito několika přísně regulovanými profesemi existuje mnoho dalších možností pro osoby s vysokoškolským vzděláním, kde výběr není tak přísný. Většinou se jedná o místa, na která Američané potřebují jako kvalifikaci bakalářský titul, který je možno získat po 3-4 letech. Možností zaměstnání je pro tyto lidi - a pro přistěhovalce s podobným vzděláním-mnoho. Existují v různých firmách, obchodech, finančních

institucích, ve Vládě i jiných oborech. Osoby, které začnou v těchto oborech pracovat, často začínají na nižším žebříčku-co se týče zodpovědnosti i platu- a časem se mohou vypracovat a být povýšeni na místa odpovídající jejich kvalifikaci a schopnostem.

Přesto, že místa vyžadující univerzitní vzdělání jsou většinou lépe placená, než jiné druhy zaměstnání, je třeba vědět, že začáteční platy jsou často nižší, než platy kvalifikovaných dělníků. Je samozřejmé, že se plat časem zvýší u každého typu zaměstnání. Zde je třeba poznamenat, že začáteční platy jsou vždy nižší, než platy lidí, kteří již delší dobu pro firmu pracují.

Znalosti angličtiny jsou naprosto nezbytné pro všechny profese.

2. DRUHY VÝHOD POSKYTOVANÝCH ZAMĚSTNAVATELEM

a. Sociální zabezpečení (Social Security)

Program sociálního zabezpečení (angl. «social security») je program federální vlády. Je to program penzijního pojištění, vztahující se prakticky na všechny pracující. Financován je pomocí daní, které platí jak zaměstnanci, tak zaměstnavatelé. V případě zaměstnanců je tato daň automaticky srážena z platu. Samostatně pracující lidé, vlastníci obchodů, firem, atd., platí tyto daně také, ale za placení jsou odpovědni oni sami. Musí k tomuto účelu vyplnit formuláře, které je možno dostat od místní pobočky úřadu sociálního zabezpečení. (Angl. «Social Security Office».) Osoby, které takto platili daň sociálního zabezpečení mohou jít do důchodu ve svém 65. roce. Pak je jim vyplacena penze, o kterou je však nutno požádat, t.j. dát úřadu soc. zabezpečení vědět. Do důchodu je možno jít již v 62 letech, ale vyplacená penze je pak nižší. Výška penzí se liší a je závislá na výšce platu a množství odpracovaných let. Systém sociálního zabezpečení je též druhem pojištění proti úrazu. Osoby, které nemohou pracovat -ať již z důvodů fyzických, či mentálních- dostávají od úřadu sociálního zabezpečení měsíčně vyplacené částky. V tomto případě žádný věkový limit neexistuje. O podrobné informace se obraťte na úřad sociálního zabezpečení blízko Vás.

b. Pojištění v nezaměstnanosti

Program pojištění v nezaměstnanosti existuje ve všech státech USA a je financovaný daněmi, které platí zaměstnavatel. Jestliže zaměstnanec ztratí práci a důvody pro to leží mimo jeho vinu či kontrolu (a jestli u firmy pracoval určitou dobu - obvykle šest měsíců), pak má obvykle právo na

podporu v nezaměstnanosti. Doba, během které je možno podporu pobírat, je obvykle pouze několik měsíců. *Jestliže odejdete ze svého zaměstnání sami a bez pádného důvodu, nebo jestli jste propuštěni a zaměstnavatel má dobrý důvod Vás propustit, je možné, že Vám pojištění v nezaměstnanosti nebude vyplaceno.*

Osoby, které dostávají podporu v nezaměstnanosti se musí registrovat u státního pracovního úřadu jako osoby, hledající práci.

c. Pojištění v nemoci a v případě úrazu (Workers compensation)

Tento druh pojištění existuje ve většině států USA. Protože ale program nenutí všechny zaměstnavatele, aby se na něm podíleli, jsou někteří zaměstnavatelé bez tohoto druhu pojištění. Pro ty, kteří jej mají, kryje «workers compensation» částečně plat, částečně účty za lékařské ošetření po dobu pracovní neschopnosti. Důležité je, že se tento druh pojistky vztahuje pouze na onemocnění, nebo zranění, která pracující dostali, či utrpěli při práci. «Workers compensation» obvykle platí za dočasnou úplnou invaliditu, vydání za lékařské ošetření i léky, a trvalé zranění, t.j. invaliditu. Přestože někteří zaměstnavatelé se na tomto státním programu nepodílejí, je možné, že i tyto firmy mohou mít podobné pojištění pro své zaměstnance.

d. Životní pojistka

Některé firmy nabízejí svým zaměstnancům též životní pojistky. Pojistku může hradit buďto zaměstnavatel, nebo se o měsíční platby mohou dělit zaměstnavatel a zaměstnanec. Životní pojistka obvykle vyplatí pojištěné osobě určitou částku v případě trvalé invalidity, (jak k ní došlo, jestli v práci nebo mimo zaměstnání není rozhodující) nebo dostane peníze rodina pojištené osoby-v případě jejího úmrtí.

e. Zdravotní pojistka

Zdravotní pojistky jsou někdy nabízeny zaměstnancům za velmi málo peněz, nebo dokonce zadarmo. Většinou pak zaměstnanec musí platit menší částku za pojištění svých rodinných členů. Kolik pojištění v případě nemoci platí, se velmi liší od jedné pojišťovny ke druhé. Ne všechny firmy mají zdravotní pojistky.

f. Penzijní pojištění

Penzijní pojištění je většinou zařízeno tak, že se o platbu dělí

zaměstnavatel se zaměstnancem. Většina těchto penzijních pojistek funguje tak, že zaměstnanci platí fixní sumu, která je jim strhávána z platu. Zaměstnavatel pak platí procento platu zaměstnance. Peníze jdou takto do penzijního fondu po dobu, kterou je zaměstnanec u firmy zaměstnán. Po dosažení penzijního věku jsou pak určité sumy zaměstnanci měsíčně vypláceny. Je obvyklé, že zaměstnanci musí pro firmu pracovat několik let, než získají právo na takovéto penzijní pojištění.

g. Platba v době nemoci

V době nemoci mají skoro všichni zaměstnanci, kteří pracují na plný úvazek, právo na plat, který dostávají i když jsou doma a nepracují. Doba, kterou plat je takto vyplácen, je omezena a u každé firmy různá, protože zaměstnavatelé nemají na tuto záležitost stejný názor. Mnoho firem neplatí v době nemoci vůbec nic.

h. Dovolená

Dovolená je i v Americe doba odpočinku a rekreace. Podobně jako plat v době nemoci akumuluje se celkový počet volných a placených dní v roce měsíčně, t.j. několik dní v měsíci může například být určeno jako placená dovolená. Tato doba v měsíci je fixní a platí pro všechny zaměstnance u firmy. Většina zaměstnavatelů používá tento systém, t.j. dává svým zaměstnancům placenou dovolenou. (To znamená, že některé firmy nedávají dovolenou vůbec žádnou.) Obvykle musí zaměstnanci požádat zaměstnvatele o povolení, když si chtějí vzít volno. Většinou musí zaměstnanec být u firmy určitou dobu zaměstnán, než si může dovolenou vybrat. Tato doba je různá, ale může být například od šesti měsíců do jednoho roku.

3. VÝDĚLEK A SRÁŽKY

a. Výdělek

Je možné, že v některých případech (hlavně u velmi malých firem) mohou být zaměstnanci placeni hotovými penězi. Obvykle jsou však zeměstnanci v USA placeni šekem. Jestli byste byli placeni hotovými penězi, pak byste měli dostat obálku s penězi a výplatní pásku, na které jsou popsány všechny srážky, plat, atd. Jestliže jste placeni šekem, pak jsou tyto informace obyčejně napsané na části Vašeho šeku. Tato část šeku se dá odtrhnout a říká se jí anglicky «pay-stub».

Hrubá mzda. Plat, který je inzerován např. v novinách, je obvykle hrubá mzda. Hrubá mzda je celkové množství peněz, které zaměstnanec vydělá za platební období *před* jakýmikoli srážkami.

Čistá mzda. To, co zaměstnanec dostane vyplaceno je čistá mzda. Čistá mzda je plat po všech srážkách.

b. Srážky

Srážky se strhávají z hrubé mzdy během každého platebního období. Srážky mohou být různě vysoké a jsou buďto *dobrovolné*, nebo *povinné*.

Povinné srážky jsou určené zákonem a musí být srážené z platu zaměstnance v každém platebním období. Do nich patří:

1. *Federální daně z příjmu.*. Federální daň z příjmu musí být placena *každou osobou* žijící a pracující v USA. Daně jsou určeny zákony a odmítání platit je trestané pokutami, uvězněním, nebo oběma. Federální daně z příjmu umožňují Federální vládě financovat vládní rozpočet a platit za různé federální programy a služby. Mezi jinými vláda daněmi financuje obranu, pomoc ostatním zemím, sociální služby pro chudé, atd.

Federální daně z příjmu jsou obvykle strhávány z příjmu a představují určité procento příjmu v každém platebním období. Jak vysoké procento z příjmu pak je strháváno ve formě daní je určeno formulářem, kterému se říká «W-4» a který musí každý zaměstnanec před nástupem do zaměstnání vyplnit. Na formuláři jsou vyčísleny osoby, které jsou na zaměstnanci závislé, t.j. kolik členů rodiny živí. (Angl. «dependents».) Formulář určuje dle federálních předpisů, kdo je takto závislá osoba a kdo ne. Příbuzní, žijící mimo území USA obvykle nejsou započítáváni jako příbuzní a členové rodiny, které zaměstnanec bezprostředně živí.

K 31. lednu každého roku musí zaměstnavatel poslat všem svým zaměstnancům formulář, který se nazývá «W-2». Tento formulář přesně popisuje, kolik dotyčná osoba vydělala a kolik ji bylo strženo na daních. Hlavně k vůli tomu, že je z něj zřejmé, kolik dotyčná osoba zaplatila na daních, je velmi důležité formulář neztratit. Formulář «W-2» je potřebný k vyplňováni daňového přiznání, které každý musí vyplnit a poslat k 15.4. každého roku. Formulář «W-2» musí být pak poslán zároveň s vyplněnými formuláři daňového přiznání americkému daňovému úřadu. (Angl. «Internal Revenue Service, IRS».) Formuláře na daňové přiznání najdete v bankách a na poště. Jestliže jste neplatili dosti vysoké daně během roku (snad proto, že jste na formulář «W-4» napsali příliš mnoho lidí na Vás závislých) pak to

znamená, že Vám bylo strháváno z platu přílis málo peněz a nyní musíte tuto sumu doplatit. Jestliže jste ale zaplatili vládě příliš mnoho, tak dostanete šek na sumu, kterou jste přeplatili. Pro lidi s malým platem existuje systém placení daní, kterému se říká «kredit za vydělaný příjem». (Angl. «earned income credit».) Tento systém funguje tak, že je možné odečíst si určitou sumu z daní, kterou dotyčný vůbec nezaplatil. Tak je možné dostat peníze zpět od vlády -i když dotyčná osoba vůbec žádné daně neplatila.

Americký daňový úřad («IRS«) má mnoho poboček po celé Americe. Jestliže budete mít problémy s vyplňováním formuláře, nebo jakékoliv otázky týkající se daní, obraťte se na nejbližší úřad IRS.

2. *Daň na sociální zabezpečení, (Social Security Tax)* která se též oficiálně jmenuje Zákon o příspěvku na federální pojištění. («Federal Insurance Contribution Act, F.I.C.A».) Tato daň je též strhávána z příjmu a její výše se řídí dle výše příjmu. Čím vyšší příjem, tím vyšší i daň - je tedy progresivní. Zaměstnanec začne dostávat tyto peníze zpět buďto ve formě penze -obvykle po 65.roce-nebo jako rentu, když se zranil a došlo k trvalé invaliditě.

3. *Státní daň z příjmu.* Tato daň není vybírána všemi státy v USA. Ve státech, kde tato daň existuje, je určité procento strháváno z hrubé mzdy na tyto účely. Procentuelně je státní daň vždy nižší, než daň federální. Státní daň financuje, nebo pomáhá financovat, státní rozpočet (Státy mají ještě jiné možnosti, jak získat potřebné fondy.) Některé státy nevybírají státní daň při každém platebním období [jako je tomu vždy v případě federálních daní), nýbrž daně vybírají pro určité účely a jiným způsobem.

4. *Místní daně z příjmu.* V některých oblastech USA existují místní daně, což mohou být daně městské, nebo krajské.

Dobrovolné srážky jsou srážky, které si zaměstnanec sám přeje, nebo za které dostává již dopředu smluvené výhody. Tyto srážky mohou být sráženy z platu buďto při každém platebním období, nebo jiném regulérním intervalu, t.j. jednou měsíčně, každé tři týdny, jednou za dva měsíce, atd. Strážky mohou být za pojistění, splacení půjčky, příspěvky odborové organizaci, nebo za životní pojistku. Existují ještě jiné strážky, vše záleží na firmě, pro kterou pracujete a na výhodách, které nabízí.

Toto je příklad formuláře o Vašem příjmu -- «W-2». Jsou na něm označené všechny srážky, které Vám byly strženy z platu.

1 Control number		OMB No. 1545-0008	
2 Employer's name, address, and ZIP code The Shade Departmeht Store, Inc. 7120 Woodruff Street Wheaton Shopping Center Wheaton, VA 22502		3 Employer's identification number	4 Employer's State number
		5 Statutory employee ☐ Deceased ☐ Legal rep. ☐ 942 emp. ☐ Subtotal ☐ Void ☐	
		6 Allocated tips	7 Advance EIC payment
8 Employee's social security number 123-45-6789	9 Federal income tax withheld 3.96	10 Wages, tips, other compensation 114.61	11 Social security tax withheld 6.93
12 Employee's name, address, and ZIP code John T. Wallas 18714 Jay Avenue Takoma Park, MA 22502		13 Social security wages 114.61	14 Social security tips
		16	
		17 State income tax 1.66	18 State wages, tips, etc. / 19 Name of State
		20 Local income tax	21 Local wages, tips, etc. / 22 Name of locality

Form W-2 Wage and Tax Statement 1985 Copy C For EMPLOYEE'S RECORDS
This information is being furnished to the Internal Revenue Service
Department of the Treasury
Internal Revenue Service

4. HLEDÁNÍ ZAMĚSTNÁNÍ

Hledání zaměstnání vyžaduje čas a trpělivost a samozřejmě především ochotu pracovat.

Po Vašem příjezdu do USA se stanete součástí amerického pracovního trhu a budete muset soutěžit o místo nejen s lidmi, kteří jsou též bez zaměstnání, nýbrž také s lidmi, kteří zaměstnání již mají, ale hledají místo lepší. Je samozřejmé, že každý se snaží získat nejlepší místo, které mu jeho kvalifikace umožňuje. Zaměstnavatel pak místo nabídne té osobě, která je nejlépe kvalifikována, nebo která na něj udělá dojem, že je nejlépe kvalifikována.

Abyste mohli úspěšně o místa soutěžit s ostatními lidmi, musíte především -samozřejmě-chtít pracovat a být připraveni přijmout jakoukoliv práci, která Vám bude navržena.

Aby člověk mohl práci najít a též si ji udržet, je nutné a důležité pochopit následující:

- žádná konkrétní místa na Vás po příjezdu nečekají,

- musíte o místo soutěžit na prac. trhu s uprchlíky, emigranty a Američany,

- místa, která jsou dobře placená a i jinak oblíbená, se nedají najít snadno - snaží se je získat mnoho lidí,

- první zaměstnání v USA nemusí - a pravděpodobně nebude-něco, co budete dělat zbytek Vašeho pracovního života,

- mnoho technických oborů v USA vyžaduje od pracovníků zvláštní licence, bez kterých není možno pracovat,

- vysvědčení nebo výuční listy z Vaší rodné země nemusí být v USA uznané - a nebudete moci tuto práci v USA ihned dělat.

Při hledání místa je důležité zvážit všechny schopnosti, praxi nebo vzdělání, které jste kdy absolvovali a které mohou mít jakýkoliv vztah k práci. Budete se muset naučit odhadnout, nebo si zjistit, jak se tyto určité specifické znalosti dají co nejlépe přizpůsobit americkému pracovnímu trhu. Je třeba si uvědomit, že Američané sami velmi často mění místa. Přizpůsobují se tak měnícímu se pracovnímu trhu a snaží se zlepšit svoje šance na dobrou kariéru. Pracovní mobilita umožňuje se přizpůsobit a měnit práci poměrně lehce, dle schopnosti i zájmu.

Hledání práce vyžaduje trpělivost, představivost a osobní iniciativu. I když momentálně o žádné práci nevíte, nebo žádná volná místa momentálně nejsou, měli byste přesto navázat kontakt s možnými zaměstnavateli-buď písemně, nebo telefonicky. Mnoho firem má tzv. politiku «otevřených dveří» («open door policy»), to znamená, že průběžně přijímají žádosti o práci a tyto pak na nějakou dobu zařadí do kartotéky. Čím více firem o Vás ví, tím větší máte šance, že najdete práci. Při hledání místa byste u sebe pořád měli nosit důkaz toho, že jste již požádali o kartu sociálního pojištění, («Social Security Card»), nebo samozřejmě samotnou kartu. Též byste u sebe měli mít kartu I-94, která zaměstnavatelům ukazuje, že máte v USA právo na práci. Když hledáte práci na vyšší úrovni, např. práci, která vyžaduje univerzitního vzdělání, pak byste měli též mít kopii svého životopisu («resumé», nebo «curriculum vitae».)

a. Zdroje informací týkajících se zaměstnání

1. *Přátelé a sponsoři:* osobní styky jsou často nejlepším zdrojem informací. Vaši přátelé a sponsoři Vám pravděpodobně poskytnou informace o zaměstnání.. Někteří z nich - v očekávání Vašeho příjezdu- se již dopředu informovali o možnostech zaměstnání pro Vás a mohou Vás tedy o volných místech, na které můžete ihned nastoupit, po příjezdu informovat. Těchto příležitostí byste samozřejmě měli využít.

2. *Dobrovolné organizace (Volags).* Dobrovolné organizace často mají ve svém štábu zaměstnanců poradce, kteří se specializují na problémy zaměstnání. Tito lidé znají situaci na pracovním trhu velmi dobře a pomáhají hledat uprchlíkům místa. Někteří z nich mají mnoho let praxe a četné kontakty s firmami v různých oborech. Tito poradci bývají často nejlepším zdrojem informací při hledání práce. Protože ale mají mnoho zájemců (tedy ostatních uprchlíků), je dobře se s těmito lidmi seznámit a být s nimi ve styku poměrně často. Obvykle hledají mezi firmami přímo ve Vašem bydlišti a samozřejmě i mezi firmami, jejichž majitelé jsou sami emigranti. Hledají též pomocí zdrojů, které jsou na těchto stránkách posány.

3. *Státní a místní pracovní úřady.* V každém státě existují zprostředkovatelny práce, které *zadarmo* pomáhají nezaměstnaným hledat práci. Když se zaregistrujete u jedné z těchto agentur, poskytnou Vám její zaměstnanci radu o volných místech, která odpovídají Vašemu vzdělání a kvalifikaci.

4. *Soukromé, bezplatné a jiné pracovní úřady (většina soukromých zprostředkovatelen práce vyžaduje za své služby poplatek).* Soukromé pracovní úřady často poskytují podobné služby jako úřady státní a místní. Soukromé zprostředkovatelny pracovních míst *obvykle vyžadují za své služby poplatek*, který je často procentem z měsíčního, či ročního příjmu. Poplatek se platí jen tehdy, jestliže žadatel jedno z nabízených míst skutečně přijme. V některých případech je tento poplatek placen zaměstnavatelem. Poučte se o těchto agenturách než se u nich přihlásíte, protože některé mají spíš zájem o to, aby dostaly ze zákazníků peníze, než aby jim našly práci. Je zcela možné, že hledání zaměstnání pomocí těchto úřadů může trvat několik měsíců a proto byste se neměli spoléhat pouze na jejich služby.

b. Hledání zaměstnání

Protože hledání zaměstnání by mělo být jedna z nejdůležitějších záležitostí na začátku Vašeho pobytu v USA, měli byste též práci hledat sami. Následují možnosti, jak práci hledat:

1. *Inzeráty v novinách (Want Ads).* Pravděpodobně nejlepším zdrojem informací o volných místech ve Vašem okolí jsou tyto inzeráty. Můžete je najít v denně vycházejících místních novinách, pod označením: «Help Wanted» nebo «Employment Opportunities». Inzeráty jsou seřazeny podle abecedy a zaměstnání (t.zn..: *A*-auto-mechanici, po *Z* -zubaři, atd.) a většinou se nacházejí na několika posledních stránkách novin. Většina inzerátů obsahuje stručný popis nabízeného místa, požadavky i plat, telefonní číslo nebo adresu, na kterou se můžete obrátit.

Inzeráty o práci byste měli kontrolovat *denně.* Když najdete práci, o kterou máte skutečně zájem, měli byste navázat kontakt s firmou *okamžitě.* Je samozřejmé, že čím déle budete váhat, tím více se snižuje možnost, že místo bude volné až se konečně rozhodnete kontakt s firmou navázat. Tzv. «etnické» (angl. «ethnic») noviny, t.j. noviny psané pro nějakou etnickou skupinu, jsou výborným zdrojem informací o práci, zvláště pro lidi nehovořící ještě dobře anglicky.

2. *Oznámení o volných místech (Help Wanted Signs).* Mnohé obchody dávají do výloh oznámení o volných místech, kdykoli se u nich nějaké místo uvolní. I když by místa, která momentálně mohou být nabízena, nebyla přesně to, co byste chtěli, měli byste vyplnit přihlášky na místa jiná, která se mohou unvolnit v budoucnu. Podejte si takovéto přihlášky na co největším počtu míst. Tím se zvýší pravděpodobnost, že nakonec zaměstanání najdete.

3. *Tzv. Žlutý seznam (Yellow pages).* Žlutý seznam je část telefonního seznamu, ve kterém jsou uspořádány dle kategorií a abecedy všechny firmy a organizace v oblasti, ve které žijete. Když zavoláte, nebo napíšete firmám, které zaměstnávají lidi ve Vašem oboru, je možné že takto najdete místo. Každopádně Vám prolistování «žlutého seznamu» dá možnost získat přehled o možnostech zaměstnání v určitém oboru jak nyní, tak pro budoucnost.

4. Odborné časopisy nebo buletiny (Newsletters). Existuje mnoho odborných časopisů a katalogů, které uváději seznam největších institucí a firem. Mnohé mohou být spojené s Vaším oborem a uváději stručný popis institucí a jejich adresy. K dispozici jsou tyto tiskoviny většinou ve veřejných knihovnách. Napište co nejvíce takovýmto organizacím, protože tím zvýšite pravděpodobnost, že najdete zaměstnání a získáte více znalostí o pracovním trhu ve Vašem oboru.

c. Curriculum Vitae neboli Resumé

Osoby hledající práci-hlavně zaměstnání vyžadující vyššího vzdělání- by si

měly připravit stručný a úhledný životopis. (Angl. «curriculum vitae».) Životopis by měl být napsán samozřejmě bez chyb a nebýt delší, než jednu stránku.

Životopisy se mohou lišit svým formátem nebo stylem. Záleží na Vaší profesi a osobním stylu, ale každý životopis by měl obsahovat určité informace. Tyto by měly být rozdělené do odstavců a měly by vypadat asi takto:

1. *Osobní informace.* Jméno, adresa a telefonní číslo.

2. *Pracovní zkušenosti*, t.j. praxe, pracovní «historie,» t.j. popis minulých zaměstnání. Tato část resumé je obvykle seznam zaměstnání či míst dotyčného od posledního místa až po první. Životopis *musí* obsahovat následující informace: jména a adresu každého zaměstnavatele, postavení zaměstnance ve firmě, (t.j. Vaše) stručný popis zodpovědností a úkolů a konečně data, t.j. od kdy do kdy jste byli u té či oné firmy zaměstnáni. Žadatelé, kteří mají málo pracovní praxe, či praxi vůbec žádnou, by měli ve svém životopisu zdůraznit jiné důležité informace, nebo zkušenosti. (T.j. zvláštní ocenění, publikace, účast v různých organizacích, koníčky, atd.) Také jakékoliv práce, které jste vykonávali v zemi, ve které jste dostali azyl, nebo ve které jste čekali na odlet do USA, mohou být samozřejmě v resumé uvedeny.

3. *Vzdělání a odborné školení.* Tento odstavec by měl zahrnovat chronologický seznam veškerého vzdělání nebo odborných školení, t.j. např. i výučních oborů. Seznam by měl zahrnovat název škol, náplň a délku studia, veškeré získané diplomy, tituly, které jste za své studium získali. Délka studia by též měla být uvedena. Tato část životopisu by měla též popsat Vaše kvalifikace, které se vztahují k místu, o které žádáte a které tedy vyplývají z Vašeho studia.

4. *Různé informace.* Tyto informace mohou, ale nemusí, se týkat zaměstnání, které se nyní snažíte získat. Tento odstavec často zahrnuje členství v různých sportovních či jiných klubech, odborných organizacích, znalost cizích jazyků, či zvláštní technickou kvalifikaci. (Např. šití na stroji, psaní na stroji, schopnost opravovat různé stroje, přesto, že to nejste vyučeni, atd.)

5. *Osobní doporučení (References).* Resumé obvykle zahrnuje jména osob, jejich postavení i adresy, které mají zkušenosti s pracovní kvalifikací uchazeče. Tyto osoby mohou dát také doporučení o charakteru uchazeče, t.j. mohou říci potenciálnímu zaměstnavateli něco o Vaší minulosti, či

spolehlivosti. Můžete k tomuto účelu též použít jméno Vašeho sponsora.

Jestliže pošlete zaměstnavateli ještě před pohovorem («interview») své resumé, měli byste přiložit průvodní dopis. (Angl. «Cover letter».) Účelem takového dopisu je podat stručný popis pisatele (nejlépe pouze na jedné stránce), uvést důvody - proč tedy tento dopis vůbec píšete. Připojte též seznam všech průvodních materiálů. Uchazeč o místo, tedy Vy, musí dbát při psaní průvodního dopisu na to, aby dopis byl:

- byl napsán na stroji, či ručně, avšak v každém případě úhledně a správně;

- byl adresován, jestli je to možné, určité osobě v podniku;

- uváděl přesně druh místa, o které se pisatel uchází a vysvětlil, proč se dotyčný uchází o místo právě u této firmy;

- byl jasný, stručný a napsaný v obchodním stylu;

- zahrnoval kopii životopisu, t.j. «curriculum vitae». (Viz. průvodní dopisy na následujících stránkách.)

Příklad průvodního dopisu

Mr. John Jones, ředitel
Edison Electric Company
954 Atlantic Avenue
Chicago, Illinois 60021

Vážený pane Jones,

V dnešním vydání Chicago Times jsem se dočetl, že je u Vaší firmy volné místo inženýra. Rád bych se o toto místo ucházel a proto přikládám kopii mého životopisu.

Budete-li potřebovat další informace týkající se mého vzdělání, pracovních zkušeností a praxe, nebo mé osobní situace, rád Vám je poskytnu.

Těším se na Vaši brzkou odpověď:

Upřímně Váš,

Jan Smolinský
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653

«Příloha»

Poznámka: Tento dopis je pouze příklad. Měli byste v něm uvést jakékoliv další informace, které by mohly být důležité pro osobu, která bude dopis číst. Průvodní dopis by však měl být v každém případě stručný a věcný.

Mr. John Jones, Director
Edison Electric Company
954 Atlantic Avenue
Chicago, Illinois 60021

Dear Mr. Jones:

I read in today's issue of the Chicago Times that there is a position available with your company for an electrical engineer. I would like to be considered for this position and therefore attach a copy of my resumé.

If you should require additional information regarding my education, work experience, or personal situation, I will be more than happy to provide it.

I look forward to your reply.

Sincerely yours,

Jan Smolinský
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653

Enclosure

Příklad životopisu

Jan Smolinský
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653
(312) 667-6969

CÍL TÝKAJÍCÍ SE ZÍKÁNÍ ZAMĚSTNÁNÍ

Být zaměstnán v oboru elektrického inženýrství s možností specializace v oboru síťové analýzy.

VZDĚLÁNÍ

České vysoké učení technické, Praha, Československo. Ing. v oboru elektroinženýrství. (Zhruba ekvivalentní kombinace titulu bakalář a master v USA). Délka studia: 1975-80.

PRAXE

Mladší inženýr u Pražských komunálních služeb. Pracoval v oboru kontroly síťového napětí.

Asistent na ČVUT. Příprava učebního plánu, výuka teorie a laboratorních postupů.

PUBLIKACE

«Elektrické inženýrství» c. 54/1981, «Teplárny - studie efektivnosti kontroly síťového napětí.».

DOPORUČENÍ

Dr. Frank Jones, Chairman
Department of Engineering, Woodrow College
Charleston, South Carolina 29060
Tel. (201) 510-7200.

Mr. John Smith, sponsor, Tel. (416) 318-9711.

JAZYKY

Čeština (rodná řeč); ruština a němčina (schopnost číst); angličtina (základní znalost jazyka, schopnost mluvit, číst a psát).

OSOBNÍ INFORMACE

Narozen v Praze, Československo, 20.5. 1955. Ženatý, dvě děti. Uznán v USA jako uprchlík 30. března 1982. Neomezené povolení k práci.

JAN SMOLINSKY
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653
(312) 667-6969

JOB OBJECTIVE

To be employed in the field of electrical engineering and eventually specialize in network analysis.

EDUCATION

The Czech Technical University, Prague, Czechoslovakia. Master in Electrical Engineering (equivalent to U.S. undergraduate and masters degree combined), 1975-1980.

EXPERIENCE

Junior Engineer for the Prague Communal Services. Worked in the area controlling the network current.

Teaching Assistant at the Czech Technical University in Prague. Prepared teaching plans, teaching theory and laboratory procedures.

PUBLICATIONS

«Thermal Power Plants--A Study of Effectiveness of Network Current Control.» Electrical Engineering, c. 54/1981.

REFERENCES

Dr. Frank Jones, Chairman
Department of Engineering, Woodrow College
Charleston, South Carolina 39060
Tel. (201) 510-7200

Mr. John Smith, sponsor, Tel. (416) 318-9711

LANGUAGES

Czech (native); Russian and German (reading ability); English (basic knowledge of language; speaking, reading and writing ability).

PERSONAL INFORMATION

Born in Prague, Czechoslovakia, May 20, 1955. Married, two children.
Admitted to the United States as a refugee on March 30, 1982. No restrictions on employment.

5. ZMĚNA PRACOVNÍHO MÍSTA-MOBILITA A POSTUP

Zaměstnání je klíčem k Vašemu zdaru a úspěšné integraci do života v USA. Po získání místa je samozřejmě velmi důležité si jej také udržet. Vaše první zaměstnání v USA bude velmi důležité k získání toho, čemu Američané říkají «work history,» nebo «work record». Jde zde tedy o tzv. «pracovní historii,» tedy hlavně o doporučení od zaměstnavatelů, kterém můžete budoucím zaměstnavatelům dokázat, že máte praxi a jste dobrými pracovníky. (V USA, jak známo, neexistují občanské průkazy.) Je dobré zůstat u firmy nejméně šest měsíců, nebo déle. Většina firem nemá zájem o zaměstnance, kteří budou pracovat pro ně krátkou dobu. Zůstanete-li déle, získáte pověst spolehlivého zaměstnance a toto jistě zlepší výhledy na Váš další postup.

a. V zaměstnání

Když si místo chcete udržet, je dobré znát vlastnosti, které zaměstnavatelé u svých zaměstnanců rádi vidí:

1. Být vždy dochvilný a uvědomovat si, že čas jsou skutečné peníze. Jestliže se opozdíte, měli byste zavolat svého představeného. Mnoho firem používá píchačky, kterými přesně monitorují čas příchodu a odchodu zaměstnanců. Zaměstnanci, kteří často chodí pozdě do práce mohou práci ztratit, nebo jim mohou být sraženy peníze ze mzdy. (T.j. za neodpracované hodiny.) To znamená většinou odečtení půlhodinové mzdy za každých 15 minut, když se dotyčný opozdil.

2. Nedopusťte, aby Vaše osobní záležitosti Vám překážely v práci. Osobní záležitosti nemohou být vyřizovány v pracovní době.

3. Když jste na pochybách, raději se zeptejte. Nepokoušejte se zakrývat neznalosti v nějaké oblasti.

4. Buďte iniciativní v učení nových věcí a v přebírání nových úkolů a odpovědností.

5. Chovejte se přátelsky a uvolněně, ale dodržujte pravidla dobrého chování na pracovišti.

Tvrdá práce a schopnosti jsou respektovány a většinou též odměňovány.

b. Postup v zaměstnání

Jednou z velmi důležitých tradic v Americe týkajících se práce je tzv. «upward mobility», tedy «mobilita směrem nahoru». Jde tedy o to, neustále zlepšovat svoji pracovní pozici. Tohoto může být dosaženo buďto tím, že člověk neustále jde nahoru v jednom zaměstnání, nebo vykonáváním různých prací u jedné firmy, t.j. různých zaměstnání, různých pozic. Je též možné změnit firmu, nebo přejít do úplně jiného typu zaměstnání, na jiný typ práce. Někdy je též nutné se odstěhovat do jiného města, či státu USA. Pokud ovšem nemáte zaměstnání nové, neměli byste svoje staré místo opouštět.

Některá povýšení, nebo postup v zaměstnání mohou být důsledkem ohodnocení zaměstnancova výkonu. Tento proces může být rutinní záležitostí, kterou skutečně mnoho firem provádí. Takováto ohodnocení většinou určují jestli určitý zaměstnanec dostane přidáno, nebo jestli bude povýšen na lepší pozici.

Jak již bylo řečeno na str. 51 je možný postup i v jedné a téže firmě, ale někdy je nutné přeškolení, nebo další vzdělání. Možnosti dalšího vzdělávání existují v mnoha obcích USA a nejsou samozřejmě jen pro uprchlíky, nýbrž pro všechny dospělé, kteří se chtějí dále vzdělávat, nebo se něco nového učit. (Další informace pod: «Vzdělávací systém pro dospělé,» str. 87.)

c. Změna zaměstnání

Změna zaměstnání jako prostředek k zlepšení vlastního postavení, v zájmu své kariéry, atd., je v USA zcela běžná a samozřejmě možná. Pracující v USA jsou poměrně jedinečni ve své mobilitě z jednoho místa do druhého a též z města do města. Jako nově příchozí a tedy nováčci na americkém pracovním trhu byste si měli být vědomi toho, že budete pracovat v různých pozicích u různých firem, než se «usadíte».

Jestliže budete chtít zlepšit svoji pozici tím, že budete poměrně často měnit zaměstnavatele, je dobře si uvědomit, že je v USA velmi důležité mít tzv. «job history,» když chcete udělat dobrý dojem na Vašeho nového zaměstnavatele. Je proto důležité, abyste dostali dobrá doporučení na základě Vaší docházky, Vašeho pracovního výkonu - prostě celkového dojmu, který v práci uděláte. Je též velmi důležité setrvat v jednom zaměstnání nějakou rozumnou dobu, řekněme od třech do šesti měsíců. Dejte Vašemu zaměstnavateli čas, aby Vás poznal a aby Vám pak mohl napsat dobré doporučení. Uvědomte si, že je nejlepší hledat novou práci, zatímco ještě pořád pracujete na Vašem starém pracovišti.

Každý zaměstnanec, který v práci neměl problémy, může o doporučující dopis zažádat, když oznamuje zaměstnavateli, (většinou osobnímu oddělení), že chce odejít. Je to většinou krátký dopis, ve kterém Váš zaměstnavatel stručně popisuje dobré vlastnosti, které jste během práce pro jeho firmu ukázali. Abyste dostali dobrý doporučující dopis, měli byste brát ohled na svého nynějšího zaměstnavatele. Než odejdete, měli byste mu *dát vědět nejméně dva týdny dopředu.* Během této doby by měl zaměstnavatel mít dosti času na to, aby mohl najít jiného pracovníka. Je možné, že Vašemu zaměstnavateli bude líto, že od něj odcházíte. Na druhé straně je ale většina lidí na to zvyklá, že zaměstnanci mění místa z ekonomických důvodů a nevidí takové změny jako nedostatek loyality k firmě. Zaměstnavatelé ale očekávají, že jim dáte vědět nějakou dobu *předtím*, než u nich přestanete pracovat.

Toto může být dokonce od určitých firem vyžadováno a může být zmínka o 14-ti denní výpovědní lhůtě z Vaší strany být zmínka i v pracovní smlouvě. V tomto případě by se mohlo stát, že když odejdete a nedáte firmě 14 dní dopředu vědět, nemusí Vám tato odpracovaná doba být zaplacena.

B. ZÁVĚR

Práce je často klíčem k tomu, aby si uprchlík v USA zvykl, aby se přizpůsobil. Práce, kterou uprchlíci dostanou krátce po příchodu do USA jim umožňuje pokrýt jejich počáteční finanční vydání. Tato první práce v Americe může též později vést k lépe placenému zaměstnání, které samozřejmě zajišťuje větší finanční zabezpečení. V práci se uprchlíci mohou poučit o americké pracovní praxi. Dále jim zaměstnání může umožnit hovořit s Američany a tím zlepšit své znalosti angličtiny a dozvědět se něco o americké kultuře a zvycích.

Dobrovolné organizace, sponsoři, přátelé, příbuzní a zvláštní vládní programy pro hledání zaměstnání mohou pomoci uprchlíkům najít práci. První zaměstnání v Americe mohou být «entry level jobs,» tedy nekvalifikovaná, ne příliš dobře placená práce. Je ale důležité začít vůbec pracovat a udržet si práci po nějakou dobu, aby člověk mohl získat dobrou «work history,» tedy mohl ukázat pozdějším zaměstnavatelům doporučení. Později je pak možné zaměstnání změnit a svoje postavení zlepšit. Schopnost přizpůsobit se americkému pracovnímu prostředí je jedním z nejdůležitějších faktorů, viděno dlouhodobě, ovlivňujících úspěch a pocit štěstí uprchlíků.

KAPITOLA III

PŘÍJEM A VÝDAJE

A. Úvod

Nakupování, bankovnictví a placení za základní potřeby jako například nájem nebo jídlo se liší od země k zemi. Výdaje za tyto věci jsou v USA často poměrně vysoké. Uprchlíci., kteří nejsou opatrní se svým rozpočtem, neumí spořit nebo nakupovat na úvěr se mohou dostat do vážných finančních obtíží.

Tato kapitola obsahuje informace o finančních praktikách a zvycích v USA, jako např. dělání rozpočtů, nakupování a používání bankovních služeb.

1. ROZPOČET PŘÍJMŮ

Když v USA žijete na omezeném rozpočtu, t.j. máte malý příjem, je rozhodující vědět, jak si peníze rozpočítat tak, abyste z nich vyšli. (Angl. «budgeting».) Dělání ropočtu je vlastně plánování jak udržet rovnováhu mezi příjmem a výdaji. Je to plánování, jehož cílem je za prvé - neutrácet více, než vyděláváte a za druhé - neutrácet za věci, které nepotřebujete. Váš měsíční rozpočet v USA bude možná zahrnovat věci, s kterými jste dříve nemuseli počítat.

a. Pevně výdaje

Do této kategorie výdajů spadají všechny výdaje, které musíte platit pořád-dejme tomu jednou měsíčně. Následuje seznam možných fixních výdajů:

1. *Nájem*-bude pravděpodobně Vaším nejvyšším měsíčním výdajem. Tuto položku musíte zahrnout do Vašeho rozpočtu na prvním místě. Bez ohledu na to, jestli jste podepsali smlouvu na byt, nebo ne, měli byste platit nájem včas. Jestliže platíte za nájem vždy pozdě, nebo vůbec ne, je možné, že budete vystěhováni. Proto se snažte si najít byt takový, aby se Vám líbil, ale abyste za něj také mohli zaplatit bez problémů.

2. *Výdaje* za elektřinu, plyn, topení, vodu, atd. (angl: «utilities».) Tyto výdaje mohou někdy být zahrnuty do Vašeho celkového nájmu. Často ale musíte za tyto věci platit extra-mimo nájmu. V tomto případě budete dostávat měsíční účty od firem, které tyto služby nabízejí. Účty obvykle dávají zákazníkovi různé informace, jako např.: jméno a adresu, číslo konta, platební období, účet sám-i daně, jestli nějaké existují- a samozřejmě datum, do kterého se účet musí zaplatit. Tyto měsíční účty se mohou platit buďto osobně, nebo šekem a tyto se mohou poslat poštou. Nezávisle od způsobu platby je nutné platit včas. Když zákazník neplatí včas, je možné, že dostane pokutu, nebo mu budou příslušné služby odepřeny, t.j. příkladně vypnuta elektřina, či plyn atd.

3. *Jídlo*-když půjdete nakupovat, je možné, že se Vám bude zdát nabízená kvantita i výběr poměrně obrovskými. Přesto byste se měli vyvarovat «impulzívního» nakupování. Měli byste kupovat jídlo výživné a zdravé, které není příliš drahé a které Vám vydrží na několik dní. Měli byste též při nakupování srovnávat stejný druh jídla v různém balení, t.j. od různých firem a sledovat, která firma nabízí nejlacinější zboží. Také si dávejte pozor na lhůtu, tedy na datum, kdy lhůta vyprší a produkt se po této době nemá již jíst, nebo v každém případě není již jeho kvalita zaručena.

4. *Doprava*- měli byste též zakalkulovat do Vašeho rozpočtu výdaje za dopravu do práce a z práce. Často je možné zakoupit týdenní, či měsíční jízdenky, které umožňují neomezené množství cest určitým dopravním prostředkem.

5. Pojištění- lidé si většinou nemohou dovolit příliš často platit za vysoké výdaje způsobené nemocí, či za škodu na domě, automobilu, atd. Proto je dobře mít pojištění, kdy člověk platí určitou měsíční částku privátní pojišťovací společnosti. Za to se pojišťovna zaručuje, že v případě nějakého neštěstí -nemoci některého z členů Vaší rodiny, škody na voze, atd.- Vám bude vyplacena předem určená suma peněz. Pojistky jsou samozřejmě dobrovolné, ale některé jsou více méně nutné. Některé z těchto «nutných» pojistek jsou:

- *zdravotní pojištění*, neboli pojistka pro případ onemocnění. Tato pojistka platí určité procento z Vašich výdajů spojených s nemocí - t.j. za lékařské ošetření, pobyt v nemocnici, atd. Některé druhy pojištění platí za účty od Vašeho lékaře, za různé druhy testů, atd.

Část takového zdravotního pojištění může být též placena Vaším zaměstnavatelem. Protože zdravotní péče v USA je velice drahá, je takovýto

druh pojištění naprosto nezbytný.

- *automobilové pojištění* byste si měli koupit okamžitě po koupi vozu. Ve většině států USA není dovoleno jezdit s nepojištěným vozidlem. Kdybyste pojištění neměli a měli nehodu, je možné, že byste pak museli zaplatit za všechno sami. To by mohlo představovat výdaje jdoucí do tisíců dolarů. Pojistek je mnoho druhů. Některé z nich platí za nemocniční ošetření a za účty lékařů když dojde ke zranění při havárii. Měli byste se informovat o různých možnostech automobilových pojistek.

- *pojistka majetku* platí za ztráty, které jste utrpěli následkem ohně, odcizení, nebo jiným způsobem.

- životní pojistka zajišťuje finanční jistotu, tedy vyplacení určité sumy, v případě smrti živitele rodiny.

6. *Telefon* - tato služba je samozřejmě dobrovolná. Jestliže ale již telefon máte, jste zodpovědni za platbu. Telefon, jako již zmíněné služby bytové, se platí měsíčně. Tak jako výše jmenované služby, je na každém účtu za telefon datum, ke kterému musíte účet zaplatit.

Po zjištění svých fixních výdajů byste měli věnovat pozornost výdajům, které se od měsíce k měsíci mohou měnit:

b. Měnící se výdaje

1. Šetření
2. Výdaje za zdravotní ošetření (též zubní), nekryté pojistkou
3. Ošacení
4. Nábytek a ostatní věci do domácnosti
5. Ostatní (osobní potřeby, atd.).

2. Nakupování

Nakupování v USA nabízí mnoho možností. Různorodost nabízeného zboží se stále zvětšuje a obrovské množství věcí na trhu ztěžuje, alespoň na začátku, výběr. Všichni nově přichozí mají jistě mnoho potřeb, je ale nutné si být vědom toho, co je skutečně nutné. Udělejte si napřed představu o prioritách, které máte a zařiďte se při nákupech dle těchto priorit. Budete mít výdaje spojené s nákupem nutných věcí, t.j. jídla a věcí pro domácnost.

Budete mít výdaje za oblečení i za věci, které Vám vydrží dlouhou dobu, jako např. nábytek, televizor, auto, atd. K tomu, abyste mohli nakupovat skutečně ekonomicky, je nutné sledovat inzeráty v novinách, dívat se po obchodech, kde jsou snížené ceny (angl. «discount stores», nebo «thrift shops») a též sledovat výprodeje v normálních obchodech. Váš sponsor, organizace či přátelé Vám mohou poradit.

a. Zdroje informací o nakupování

1. Hlavním zdrojem informací pro informovaného zákazníka jsou noviny. Existují v podstatě tři části novin, které podávají čtenáři informace o nakupování, ať jde o věci, či služby.

Reklamy se objevují v novinách, v textu denních novin. Tyto inzeráty obvykle obsahují informace o denních cenách věcí i služeb. Výprodeje jsou obvykle zvláště zdůrazněny.

Dodatky k novinám jsou prodávány s novinami, t.j. jsou vlastně části novin, ale všechny reklamy a inzeráty jsou obsaženy v brožurce, nebo natištěny na několika stránkách, které jsou vloženy do novin. Takovéto dodatky jsou obvykle vkládany do novin když jde o výprodeje velkých obchodů, trvajících nějakou dobu.

Inzeráty (angl. «Classified Ads») pokrývají celou škálu služeb a použitých i nových věcí. Nacházejí se obvykle v zadní části novin. Zatímco regulérně se objevující reklamy i dodatky k novinám jsou obvykle placené velkými firmami, jsou inzeráty placeny jednotlivci, kteří buďto nabízejí nějakou službu, nebo chtějí něco prodat, pronajmout, či vyměnit. Tato část novin (angl. «classified section») je obvykle rozdělena do kategorií s názvy jako například - DOMY NA PRODEJ, KOLA NA PRODEJ, ZVÍŘATA NA PRODEJ, nebo SPOTŘEBIČE NA PRODEJ, atd.

Nakupování pomocí těchto reklam či inzerátů z novin má tu výhodu, že je dána zákazníkovi možnost srovnávat ceny podobných věcí a tím může lehce zjistit, kde je nejlépe nakupovat. Tato metoda nákupu Vám ušetří čas, námahu i peníze za návštěvy mnoha obchodů, které byste jinak museli navštívit.

2. *Katalogy, ze kterých se dá objednávat poštou,* («Mail-order catalogs») obsahují různé druhy konzumního zboží. Mohou být pouze několik stránek dlouhé a nabízet velmi specializovaný sortiment zboží, jako např. semínka

květin. Mohou ale též mít několik set stran a obsahovat každý možný druh konzumního zboží, které si můžete představit. Snad nejznámější katalogy tohoto druhu jsou *Sears, Roebuck and Co., L.L. Bean Catalog* a *Spiegel Catalog*.

Pro každy produkt v katalogu existuje obvykle fotografie i popis-velikost, barva, materiál, informace o zabalení i posílání, atd. tedy v podstatě vše, co je třeba znát při objednávání. Každý produkt má též číslo, které je třeba v objednávce přesně vypsat. Než si začnete kupovat věci z katalogu, měli byste počkat až budete přesně rozumět všem postupům a podmínkám spojeným s takovýmto nakupováním.

3. *Žlutý seznam* («Yellow Pages») Vašeho telefonního seznamu je velmi dobrým zdrojem informací nutných k nakupování. V těchto seznamech jsou seřazeny obchody i produkty dle abecedy. Jsou v nich i seznamy všech možných druhů služeb, které existují ve Vašem okolí.

b. Laciné možnosti nakupování

1. *Výprodeje*- věci ve *výprodeji* jsou lacinější, než normálně. Často jsou inzerovány dlouho před vlastním výprodejem. Mnoho obchodů má výprodeje nějakých produktů průběžně - tedy pořád. Věci, které se vyprodávají, i délka výprodejů, se samozřejmě liší. Je možné, že některé věci, které mohou být v reklamách označeny na výprodej, mohou být již vyprodány, než se do obchodů dostanete. V takovém případě si můžete požádat o tzv. «raincheck,» což je potvrzení obchodu, že ten a ten výrobek byl skutečně ve výprodeji. Cena produktu, jak byl nabízen při výprodeji je též zanesena na papíře. Tento «raincheck» Vám umožňuje koupit produkt, který jste již ve výprodeji nestihli koupit, za nízkou výprodejní cenu - až obchod toto zboží opět bude mít na skladě. (I když celý výprodej bude v tě dobou již ukončen.)

2. Kupóny-(angl. «coupons»). - Někdy je možné získat kupóny, které Vám umožní koupit určité produkty za nižší než normální ceny. Takovéto kupóny jsou obvykle v novinách (musí se vystřihnout), na balení zboží, nebo je též můžete dostat jako formu reklamy poštou. Když se rozhodnete produkt, na který se kupón vztahuje koupit, musíte pokladní při placení kupón odevzdat. Většina kupónů má omezenou platnost, která je na kupónu označená. Po projití tohoto data není kupón již platný.

c. Kde nakupovat

V USA je velké množství různých druhů obchodů a trhů. Množství a druhy

zboží i nabízených služeb, které tyto obchody nabízejí, jsou velmi různorodé. Následuje několik běžných druhů možností nákupu:

1. *Samoobsluhy («Supermarkets»)* - jsou nejběžnější obchody, ve kterých Američané nakupují jídlo. Jsou to velké, moderní obchody, které prodávají různé druhy jídla. Také mohou prodávat čisticí prostředky, kosmetiku, časopisy, oblečení, věci do domácnosti i léky na které není třeba receptu.

2. *Obchodní domy («Department Stores»)* - jsou většinou velká obchodní střediska s mnoha filiálkami. Prodávají oblečení, nábytek, spotřebiče, železářské zboží, boty a jiné druhy zboží.

3. *Obchody pro šetrné («Thrift shops»)* - prodávají věci z druhé ruky za velmi nízké ceny. Američané se za nakupování v těchto obchodech vůbec nestydí a kupují v nich oblečení i nábytek. Většina těchto obchodů je vlastněna i vedena různými charitativními společnostmi.

4. *Farmářské trhy («Farmers' Markets»)* - jsou trhy, na kterých farmáři v určitou dobu přijedou do města a prodávají čerstvou zeleninu, ovoce a květiny. Tyto trhy neexistují všude a i tam, kde existují, mohou být otevřeny pouze několik dní v týdnu. Ceny nemusejí být nižší, než v samoobsluhách, ale kvalita je většinou lepší.

5. *Etnické obchody s jídlem («Ethnic Grocery Stores»)* - tyto obchody existují v mnoha městech a již jejich název napovídá, co prodávají. V těchto obchodech dostanete jídlo buďto z jedné určité země, nebo z mnoha zemí a částí světa.

d. Placení za zboží

První krok při nákupu je pečlivý výběr zboží, druhý krok je pak placení. *Smlouvání* o ceny není obvyklé. Výjimku tvoří drahé předměty, jako automobily a domy, nebo také věci kupované na bleším trhu, či věci kupované přímo od majitele (např. auto na inzerát z novin), nebo jídlo na farmářském trhu.

Nejjednoduší způsob platby je placení za hotové. Nosit u sebe ale velké sumy hotových peněz je však často nepohodlné i nebezpečné. Mnoho lidí proto dává přednost šekům či úvěrovým kartám. («Credit cards».) Většina obchodů akceptuje šeky, ale zákazník musí obvykle prokázat svoji identitu dvěma dokumenty. Osobní šeky nebo peněžní poukázky («Money Orders») jsou nejbezpečnějším způsobem jak posílat peníze. Nikdy neposílejte peníze

poštou! Peněžní poukázky můžete koupit v bankách a na poště. Musí být koupeny a vystaveny na určitou sumu a za každou poukázku se platí určitý poplatek, jehož výše je závislá na výši placeného obnosu. Úvěrové karty dávají zákazníkovi možnost nakupovat na úvěr. Protože ale i za tuto službu se platí poplatek, jsou úvěrové karty dražším způsobem placení, než placení hotovými penězi, nebo šekem.

e. Daň z prodeje («Sales Tax») a účty

Ve většině států ÚSA musí zákazník platit tzv. daň z prodeje. («Sales Tax».) Tato daň je přidávána k ceně produktu-není tedy zahrnuta do ceny zboží, jak je tomu v některých státech v Záp.Evropě. Výše daně je udána v procentech, to znamená že celková suma daně roste s cenou zboží.

Při placení obdrží zákazník účet, tedy stvrzenku o koupi. Je poměrně důležité si tyto účty nějakou dobu schovávat. Slouží jako důkaz koupě - a v případě, že byste chtěli zboží později vyměnit, nebo vrátit, je pravděpodobné, že obchod bude chtít účet vidět.

f. Záruky

Záruky chrání spotřebitele před vadnými výrobky. Záruka obvykle je formou smlouvy mezi zákazníkem a prodávající firmou a slouží zákazníkovi v případě, že by mělo zakoupené zboží být vadné. V záruce je napsáno, co se v takovém případě stane - jestli bude vadný produkt vyměněn, opraven, či budou zákazníkovi vráceny peníze.

V záruce je též určena lhůta, po které již není možno nic reklamovat. V některých případech je nutné prodejně po koupi zaslat registrační kartu, aby vůbec záruka nabyla právní platnosti.

g. Vrácení zboží

Vrácení zboží je v podstatě všude možné, ale každý obchod reguluje tuto záležitost po svém a měli byste se s těmito procedurami obeznámit. Každopádně si uschovejte Vaše účty pro případ, že byste chtěli zboží vrátit.

Když má zákazník nějaký problém, může zavolat místní agenturu pro ochranu zákazníků. Tyto organizace poskytují právní pomoc zákazníkům, nebo mohou též pomoci radou či jiným způsobem.

h. Úvěr

Kupování na úvěr znamená, že si zákaznik koupí předmět za peníze, které musí být zaplaceny později -- tedy «zakupte nyní a zaplaťte později». Takovéto nakupování má své výhody. Umožňuje Vám získat předměty a používat je, zatímco splácíte půjčku. Někdy taková koupě může znamenat, že ušetříte, protože se cena zboží může později zvýšit. Úvěr má ale také nevýhody. Zákazník může být v pokušení nakoupit příliš mnoho a tím vlastně upsat svůj budoucí, ještě nevydělaný příjem, na splácení dluhu. Je též možné, že nebude schopen splácet včas nebo vůbec ne a zakoupený předmět mu bude odebrán. Dále je jasné, že věci zakoupené na úvěr stojí více, než byla jejich původní cena, protože za půjčku musíte platit úrok.

Přesto většina lidí bude někdy úvěr potřebovat v případě nákupu věcí, které jsou velmi drahé, například auta, domu, atd. Získání úvěru je důležitý krok pro většinu rodin i jednotlivců.

Dostat od banky úvěr poprvé a na velké částky je obtížné. Je podstatně jednodušší získat úvěr na menší částky, či půjčky na koupi laciných předmětů. I v takovém případě je však nutné mít dobrou pověst, co se splácení půjček týče. («Good credit,» «good credit rating».) Jak tedy vlastně začít? Mít šekové konto, které člověk «nepřetahuje», nebo spořitelní knížku (či konto), je dobrý začátek. Včasné placení dluhů či účtů je též důležité. Pak by nemělo být obtížné získat úvěrové konto («charge account»), či úvěrové karty («credit cards») v místním obchodním domě.

Oba manželé by měli získat dobrou pověst co se týče úvěru, («credit rating») protože kdyby jeden z nich zemřel, nebo by došlo k rozvodu, musel by jeden z nich začínat s celou procedurou od samého začátku.

Co vlastně «good credit rating» znamená? V podstatě zde jde o to, aby bylo o člověku známo, že v minulosti všechny své dluhy, či půjčky splácel včas. Není tedy dobře, aby člověk nesplnil své finanční závazky při splácení jakýchkoliv dluhů. Obchody, či firmy, které si přejí zjistit jaké má zákazník «credit rating» se mohou obrátit na místní úřad, který si vede kartotéku o minulých obchodních transakcích každého zákazníka i jeho důležité osobní údaje. Těmto úřadům se říká «credit bureau». Když si přejete, můžete si tyto údaje o sobě vyžádat. V případě, že tyto údaje nepovažujete za správné, můžete proti «credit bureau» vznést námitky.

Některé úvěrové karty fungují tak, že se platba celého obnosu, který dlužíte, vyžaduje na konci každého platebního období. To znamená, že splátky

za velké nákupy se nedají splácet delší dobu, t.j. splátky jsou poměrně vysoké. Je dobře si být vědom faktu, že některé společnosti započítávají svým zákazníkům úroky až do 21%. Je proto nutné pročíst pečlivě smlouvu o úvěru a přesně vědět, co Vás čeká, než začnete kartičku používat.

Jestliže úvěrovou kartu ztratíte, nebo je Vám zcizena, je velmi důležité, abyste to ihned oznámili společnosti, která kartu vydala. Vaši kartu totiž může za určitých okolností používat každý, a okamžité oznámení její ztráty omezuje Vaše ručení za nezákonné použití úvěrové karty.

3. BANKOVNÍ SLUŽBY

Průměrný Američan používá bankovních služeb mnohem více, než průměrný Čechoslovák. Důvodem je hlavně veliký výběr služeb a různých výhod, které svým zákazníkům banky poskytují. (Tyto jsou, samozřejmě, buďto jednotlivé osoby, nebo různé organizace.) Obvykle bankovní služby zahrnují následující:

a. Šeková konta (Checking accounts)

Šeková konta jsou nejčastějším a nejrozšířenějším typem bankovní služby. Je pravděpodobné, že jakmile začnete pracovat, založíte si též šekové konto. Většina lidí u sebe nenosí větší sumy peněz, protože peníze se mohou ztratit, být odcizeny atd. Namísto peněz používají k placení denních nákupů či služeb šeků. Když si založíte konto, máte tedy pak určitou sumu na tomto kontě a můžete si z něj kdykoliv vybrat kolik potřebujete. Zákazník dostane od banky šeky, [tedy bločky šeků) které mají po vyplnění určitých dat funkci peněz. Když si přejete založit si šekové konto, musíte v bance vyřídit několik formalit, jako např. vyplnit identifikační podpisovou kartu. [Angl.. «signature card».) Pro jakou banku se rozhodnete může záležet na druhu služeb, které banka nabízí, či na tom, kde se nejbližší banka nachází, nebo též na tom, kdy má která banka otevřeno. Manželé si mohou založit společné konto, takže pak mají oba právo podepisovat šeky a vybírat z konta peníze.

Lidé, kteří mají šeková konta se musí obeznámit se čtyřmi základními postupy a formuláři: vkladní lístky («deposit slips»), šeky («checks»), šekovými útržky/lístky («checkbook stubs or registers»), a konečně přehledy Vaší finanční situace, které Vám banka bude měsíčně posílat («monthly account statement»).

1. *Vkladní lístky (Deposit slips).* Když máte šekové konto, můžete se rozhodnout, že na něj budete ukládat pravidelně, například může Váš plat být deponován na konto Vaším zaměstnavatelem automaticky. Vkladní lístky většinou uvádí jméno zákazníka (nebo obou manželů v případě společného konta) a číslo konta. Tyto údaje mohou být na lístku natištěné, nebo je na nich místo na vepsání. Vkladní lístky slouží jako kontrolní stvrzenka v případě, že vkládáte na konto několik šeků i hotové peníze najednou. Vyplníte vkladní lístek, který spolu s vkladem odevzdáte bankovnímu úředníkovi, který Vám vrátí učet. Při založení konta dostanete vkladní lístky automaticky a další dostanete od banky na požádání.

2. *Šeky (Checks).* Pouze osoba, na jejíž jméno bylo šekové konto založeno, smí vyplňovat a podepisovat své šeky. Při vyplňování šeku musí na šeku být následující informace:

1. datum
2. jméno instituce nebo osoby pro kterou je šek určen
3. obnos napsaný číslicemi, např. $10, $35.50, atd., zahrnující dolary i centy
4. obnos napsaný slovy, např. deset dolarů a žádné centy, («ten dollars and no/100»), nebo třicetpět dolarů 50/100. («Thirty-five dollars and 50/100.»)
5. Váš podpis

Šeky dostane zákazník ihned po otevření konta. Tyto šeky jsou bez natištěné adresy a jména. Šeky s adresou zákazníka i jeho jménem dostane zákazník po krátké době - většinou poštou. Za tyto šeky banky účtují malý poplatek. Na prázdném šeku, který dostanete při otevření konta, musí být určité informace, jako např.: jméno, adresa, číslo šeku a číslo konta. Když takto šeky vypisujete sami, podívejte se na každý šek a ujistěte se, že jsou všechny tyto informace správné. V případě ztráty šeku měli byste informovat banku okamžitě, aby ztracený šek nemohl být proplacen.

3. *Šekové útržky a listy (Checkstubs* or *Registers).* Ihned po vyplnění šeku by si majitel konta měl zaznamenat datum, jméno osoby, které byl šek určen i výši obnosu, na který byl šek vystaven.

Tyto lístky, jsou vlastně tabulky, které se nacházejí na konci každé

šekové knížky. Takto vyplněné tabulky ve Vaší šekové knížce Vám umožní, abyste měli vždy přehled o celkové částce, která je na kontě v daném okamžiku. Mimoto si vždy můžete zkontrolovat, za co jste vydali peníze i jak vysoká tato vydání byla. Částka, která se na Vašem kontě nachází, se nazývá «balance».

4. *Výtah z účtu (Account statement).* Banka posílá, většinou měsíčně, svým zákazníkům výtah z účtu. Tento výtah popisuje zákazníkovi všechny vklady i výdaje za uplynulý měsíc, t.j. všechny finanční transakce zákazníka, včetně poplatků, které banka může za různé služby účtovat. Některé banky účtují totiž svým zákazníkům určitý poplatek, který je ztrháván z konta jednou za měsíc. Jiné banky pak účtují poplatek za každý proplacený šek. Kombinace těchto dvou metod je též možná. Existují i banky, které tyto služby dělají zadarmo, ale těch je velmi málo. Ať již ale banka používá jakékoli metody, na měsíčním výtahu z účtu jsou tyto srážky evidovány. Zákazník si může porovnat výtahy z účtu se svými šekovými útržky nebo s tabulkou, do které si veškeré výdaje zapsal. Tím si může ověřit správnost informací, které mu banka poslala. Další možnosti kontroly o Vašich vydáních jsou šeky, které banka již proplatila a které Vám banka obvykle vrátí s každým měsíčním výtahem z účtu. Tyto šeky jsou orazítkovány jako již proplacené a tím již neplatné a mohou sloužit jako úřední doklad o již zaplacených vydáních.

Mnoho bank dnes již nabízí svým zákazníkům úroky za obnosy, které mají na svých šekových kontech. Suma, kterou ale zákazník pořád musí na kontě mít, t.j. pod kterou nesmí jít, je obvykle dosti vysoká. Úrok je vyplácen na konto zákazníka, tedy je k němu přičten. Doba vyplácení úroků je různá. Úrok se též ukazuje na měsíčním výtahu z účtu.

Jestliže napíšete šek na obnos, který je vyšší, než ten, který je v dané chvíli na Vašem kontě, přetahujete konto. («Overdraft,» též - «overdrawing an account».) Přetažení konta může mít poměrně vážné následky. Může znamenat zrušení konta, nebo poškodí pověst zákazníka s ohledem získání úvěru. («Credit rating».) Jestliže zákazník konto přetáhne o vysokou sumu je též možné, že může dojít k soudnímu řízení a konečně i k pokutě, či uvěznění. Těmto nepříjemnostem se můžete vyhout tím, že si založíte šekové konto, které Vám banka dovoluje přetáhnout. («Overdraft privileges».)

b. Spořitelní konta (Savings Accounts)

Založení spořitelního konta je snadná záležitost. Potřebujete k tomu pouze kartu sociálního zabezpečení («Social Security card») a nějaké peníze. Tato

konta jsou určená především pro ukládání peněz, tedy spoření a hromadění úroků.

Některá takováto konta používají spořitelní knížky («passbook») pro záznamy o vkladech, úrocích, dodaných k uspořeným penězům, vybíraných sumách i o případných poplatcích banky. Tato spořitelní knížka zůstává obvykle ve vlastnictví majitele, ale tento ji musí při vybírání peněz, či při vkladech, přinést do banky.

Banky nejsou jedinými institucemi ve kterých je možno spořit. Spoření je též možné ve spořitelnách a půjčovnách peněz, («Savings and loan»), odborové organizace mají své vlastní spořitelny, je též možné spořit u záložen. («Credit union.»)

c. Půjčky (Loans)

Jak již bylo řečeno, nejsou banky jediným místem, kde se dají vypůjčit peníze. V případě, že si potřebujete vypůjčit peníze, je však dobře napřed vyhledat banku, protože banky mají poměrně nízké úroky.

Pro nově příchozí může být získání půjčky, i když není příliš vysoká, obtížné. Musí obvykle najít ručitele, který podepíše žádost o půjčku spolu s žadatelem. Takovýto ručitel musí být bankou považován za věrohodnou osobu, za «good credit risk», tedy za někoho, na koho je spolehnutí. To proto, že ručitel se svým podpisem zaručuje platit splátky v případě, když dlužník neplatí. U koho se banky nebojí riskovat půjčku? Většina bank považuje, člověka se stálým příjmem, bankovním kontem a který vždy splácel dluhy i půjčky včas za «good credit risk». Takovým lidem banky půjčí peníze rády a akceptovaly by je jako ručitele.

d. Bezpečnostní schránky (Safety deposit boxes)

Bezpečnostní schránky jsou používané na úschovu důležitých dokladů nebo jiných předmětů. Uzamčené schránky různých rozměrů se dají pronajmout ve většině bank. Většinou si je pronajímají lidé, kteří hledají bezpečné místo pro úschovu svých cenných předmětů. Některé banky poskytují úschovu cenných předmětů v bezpečnostních schránkách jako součást běžných služeb pro zákazníky, kteří mají v bance konto. Většina bank účtuje za bezpečnostní schránku malý poplatek.

B. ZÁVĚR

Vyznat se ve finančních zvycích a praktikách v USA je dosti obtížné. Celý systém je poměrně složitý, ale uprchlíci se mohou informovat nejen informacemi v této kapitole, nýbrž též z jiných zdrojů- v bankách, novinách, atd. a tím se vyhnout chybám, které mohou mít vážné následky. Protože uprchlíci mají na začátku pobytu v USA omezené finanční prostředky, je zvláště pro ně důležité, použít peněz, které mají k dispozici co nejlépe a nejefektivněji. Plánované a opatrné nakupování, kdy srovnáváte ceny různých výrobků, opatrné dělání měsíčních rozpočtů a správné používání půjček i bankovních služeb jsou velmi důležité.

KAPITOLA IV

VZDĚLÁNÍ VE SPOJENÝCH STÁTECH

A. ÚVOD

Vzdělávací instituce USA vyjadřují a odrážejí základní hodnoty Spojených států - zvláště koncepci stejné možnosti pro každého. Vzdělání je přístupné každému - bez ohledu na rasu, nebo na etnický či společenský původ.

Povinná školní docházka, začíná ve věku šesti let a končí v šestnácti. Většina žáků však ukončí při nejmenším dvanáct let vzdělání a odcházejí ze školy ve věku sedmnácti nebo osmnácti let.

Vzdělání pro děti je obvykle rozděleno na základní školu («elementary school»), věk dětí je pak od šesti do jedenácti let a na školy střední («secondary»), kdy je věk dětí od dvanácti do sedmnácti či osmnácti. Děti, které dokončí středoškolské vzdělání dostanou po skončení školy diplom. («High school diploma».)

Následující tabulka znázorňuje rozdělení vzdělání na dvanáct let. Vaše děti mohou chodit do různých škol ve stejné obci. Do jakého typu školy budou chodit, záleží na věku dětí a na tom, jak je dvanáct let základní a střední školy rozděleno ve Vaší obci.

Základní vzdělání

Má různé názvy:
«primary school,» «grade school,»
«elementary school»

věk:	třída:
6	1
7	2
8	3
9	4
10	5
11	6

Středoškolské vzdělání

Má různé názvy:
«middle school,» «high school,»
atd.

věk:	třída:
12	7
13	8
14	9
15	10
16	11
17	12

Také dospělí mají samozřejmě možnosti se dále vzdělávat. Mnoho lidí při práci navštěvuje různé typy škol. Protože jakékoliv studium nad úrovní střední školy může být dosti drahé, existuje mnoho možností studia i práce na částečný úvazek.

Následuje krátký přehled možností vzdělání i různých závazků s vzděláním spojených.

1. VZDĚLÁNÍ PRO DĚTI

a. Různé typy škol

1. *Veřejné školy (Public schools).* Všechny děti mohou navštěvovat veřejné školy dvanáct let, tedy do konce tzv. «high school». Některé veřejné školy též zahrnují do všeobecného vzdělání «kindergarten,», která začne rok před první třídou základní školy. Veřejné školy jsou financovány obcí, ve které se nacházejí a to většinou pomocí místních daní. Takto vybrané fondy jsou spravovány místní radou, která je k tomuto účelu volená občany obce. (Angl: «school board».) V tomto systému tedy každý občan se může podílet na tvoření místního systému vzdělání a proto se mu také říká «public education,» neboli veřejné vzdělání.

Všechny veřejné školy v USA vyučují předměty v určitých základních oblastech vzdělání. Jsou to obyčejně - čtení a psaní, matematika, historie USA a celého světa, přírodní vědy, výtvarné umění a hudba i tělocvik. Požadavky škol jsou určovány místní školní radou, nebo státním ministerstvem vzdělání. Proto je možné, že požadavky škol se mohou lišit od státu ke státu, města k městu a dokonce i od jedné školy v jednom státě ke škole jiné.

Na úrovni základní školy jsou všechny předměty předepsané, t.j. žáci si nemohou nic vybírat. Na středoškolské úrovni je předepsána pouze část předmětů a některé předměty si žáci mohou vybírat již sami.

Mnoho středních škol má též kurzy v různých oborech, které by se v Československu nacházeli pouze na odborných učilištích. Na většině amerických středních škol je možné se učit opravovat auta, pracovat jako stavební tesař, nauka o vedení domácnosti, různé předměty z oblasti zemědělství i z oblasti práce v kanceláři, sekretářka, atd. Žáci na středních školách, kteří nechtějí jít dále studovat, se často učí tyto a podobné předměty, aby mohli jít po škole hned do práce. Takovéto odborné předměty si mohou na «high school» zapsat všichni, kteří školu navštěvují.

2. *Privátní školy (Private schools).* Mimo veřejných škol existuje v USA mnoho škol privátních. Většina těchto škol je spravována a vedena náboženskými organizacemi. Tyto školy obvykle nejsou zadarmo a jsou placeny ve formě ročního školného, či ve formě zápisného. Výška těchto poplatků je samozřejmě různá, některé školy jsou poměrně dostupné, jiné jsou velmi drahé. Poplatky za školné jsou placeny školám přímo, tedy privátní školy nejsou financovány z daní. To znamená, že když jsou Vaše děti v privátní škole za kterou musíte platit, musíte též platit místní daně, ze kterých obec financuje školy veřejné.

3. *Předškolní vzdělání (Pre-schools).* Většina obcí má též školy pro děti, kterým ještě není šest let. Tyto školy se nazývají různě - «kindergartens, nursery schools, pre-schools». Všechny z nich jsou pro děti v předškolním věku. Většinou jsou to školy privátní, za které se tedy musí platit. Většina těchto škol přijímá děti mezi dvěma až pěti lety. Jak již bylo řečeno, výjimkou jsou v některých obcích «kindergartens,» které mohou být částí státního školního systému. V tom případě mohou -ale nemusí- být zadarmo a zrovna tak návštěva v nich může -ale nemusí- být povinná.

b. Informace o školství, které byste měli vědět

1. *Učitelský sbor (School staff).* Na základní škole existuje podobný systém jako v Československu. Jeden učitel je zodpovědný za jednu třídu, kterou též vyučuje všechny předměty. Na úrovni středoškolské pak jsou různé předměty přednášeny různými učiteli. Žáci se stěhují z třídy do třídy, protože v každé třídě je vyučován pouze jeden předmět. Mimo učitelů pracují na amerických školách ještě studijní poradci, kteří studentům pomáhají řešit různé problémy. Též žákům radí, které předměty si mají zapisovat, atd. (Toto se týče pouze «high school,» ne základních škol.)

2. *Doprava.* Některé školy mohou být tak blízko domova žáků, že do nich děti mohou chodit pěšky. Pro ty, kteří bydlí dále, existují tzv. «school buses,» tedy školní autobusy. Tyto autobusy pak vozí děti do školy i zpět domů zadarmo.

3. *Docházka.* Většina dětí chodí do školy šest hodin denně, od pondělí do pátku. Školní rok začíná obvykle v září a končí ke konci května. Letní prázdniny jsou pak v červnu, červenci a srpnu. Toto období škola někdy využívá školou k tomu, aby učitelé pomáhali žákům, kteří zameškali mnoho hodin v uplynulém školním roce. Mnoho škol také v létě nabízí různé rekreační letní kurzy, ve kterých je docházka dobrovolná.

Existují ještě jiné, kratší prázdniny i svátky během roku, kdy je škola zavřená. Mimoto mají ještě různé etnické, či náboženské skupiny svoje tradiční svátky, kdy mají jejich děti též volno. Takovéto svátky neplatí pro celou školu, ale pro děti z těchto skupin je obvykle možno na tyto svátky zůstat doma. Školy ovšem od rodičů ve většině případů vyžadují omluvenku.

Rodiče jsou zodpovědni za denní, pravidelnou docházku svých dětí. Když dítě do školy nepřijde, škola od rodičů očekává vysvětlení absence, tedy omluvenku. Některé školy vyžadují, aby rodiče zavolali ihned ráno a oznámili školní administrativě, že dítě do školy nepřijde. Mimoto vyžadují ještě psanou omluvenku po návratu dítěte do školy. Neomluvené absence, zvláště když jsou časté, mohou mít za následek vyloučení. Rodiče jsou v případě neomluvených absencí pozváni do školy, kde s nimi o problému hovoří školní administrátoři či učitelé.

4. *Oběd.* Žáci obyčejně jedí oběd ve škole. Protože většina škol má též odpolední vyučování a mnoho škol nedovoluje žákům školu během poledni přestávky opustit, žáci jedí oběd ve škole. Oběd si buď to donesou s sebou z domu, nebo jedí ve školní jídelně. Tato jídla ve školní jídelně jsou laciná a výživná.

5. *Knihy.* Většina veřejných škol používá podobného systému, jako existuje v Československu, t.j. škola knihy žákům půjčuje na školní rok zadarmo. Na konci roku musí knihy být vráceny. Když dítě knihu zničí, ztratí, nebo ji nevrátí, musí většinou rodiče knihu zaplatit.

6. *Výuka angličtiny.* Školy používají několika způsobů, jak pomoci žákům, jejichž mateřštinou není angličtina. Jestliže je ve škole mnoho dětí, které hovoří anglicky málo, nebo vůbec ne, je možné, že škola bude mít kurzy angličtiny «jako druhého jazyka», tedy pro lidi, jejichž mateřština angličtina není. («ESL,» neboli «English as a Second Language».) V některých školách existují možnosti dvojjazyčného vyučování, kdy některé předměty mohou být vyučovány v mateřštině dětí emigrantů. Jestliže je pouze několik dětí, které potřebují zvlaštní přípravu v angličtině, pak je možné, že škola zorganizuje pro tyto žáky hodiny s tutorem, tedy s jednou osobou. V podstatě je to ale záležitostí rodičů, aby jejich děti měly zajištěnou zvláštní výuku angličtiny.

7. *Ohodnocování.* Ohodnocování žáků probíhá několika způsoby. Většinou je založeno na docházce, na tom, jak jsou udělány domácí úkoly, na výsledcích zkoušek a na tom, jak se děti účastní vyučování. Existuje několik systémů známkování, kterými se hodnotí výkony žáků. Tradiční americký

systém používá známky od A do F, kde A znamená to, co v Československu jednička a F je tedy pětka. Některé školy též používají čísel-tedy stejný systém jako v Československu. Další možný systém je ohodnocení «S» («satisfactory, t.j. uspokojivý)», nebo «U» («unsatisfactory», t.j. - neuspokojivý».) Podobný systém je «pass/fail,» t.j. «projít/propadnout.» Některé školy nemusí používat žádných známek a ohodnocení žáků je založeno na subjektivním ohodnocení, které je napsané učitelem. Takovéto ohodnocení je pak napsáno o každém žáku školy.

Většina škol nedává žákům zkoušky, které by žáci museli pozitivně složit, aby mohli postoupit do další třídy. Postup ze základní školy na školu střední je též automatický - neexistují tedy přijímací zkoušky. Jestliže učitel hodnotí výkon žáka jako uspokojivý, pak žák postupuje do dalšího ročníku. V USA neexistuje něco podobného jako maturitní zkoušky, či vysvědčení na celostátní úrovni. Některé státy USA však nyní již vyžadují zkoušky na konci «high school,» které žáci musí udělat pozitivně, aby střední školu mohli dokončit.

Některé zkoušky, které žáci na amerických školách dělají, jsou standartní («standardized tests») a platí pro celé USA. Tyto typy testů však nerozhodují o tom, jestli žák zkoušku udělal, či ne. Slouží pouze jako indikátor toho, co žáci umí a jejich znalosti pomocí těchto testů mohou být strovnávány s celostátním průměrem.

Nově příchozí děti jsou obvykle dány do třídy, která odpovídá jejich věku. Některé školy dávají dětem testy až děti dosáhnou věku šesti let. Tyto testy rozhodují pouze kam dítě má být přiděleno, t.j. do jaké třídy. *Testy nerozhodují o přijetí nebo nepřijetí do školy.*

8. *Činnost na škole mimo učebního plánu (Extra-Curricular Activities).* Mimo regulérního školního vyučování nabízí většina škol svým žákům různé druhy činnosti. Mohou to být různé kluby, jako například divadelní klub, či kroužek cizích jazyků, umění, debatní, atd. Mnoho škol vydává též svoje noviny, či časopis, které jsou psány i tištěny žáky. Sporty na amerických školách jsou různé, většinou jde o: americký fotbal, evropský fotbal, («soccer»), baseball, atletiku, volejbal, atd. Některé z těchto -většinou odpoledních- činností mohou být spojeny s výukou nějakého oboru v dílnách školy.

Některé školy považují tuto činnost v různých kroužcích, klubech, atd. za něco, co děti dělají ve svém *volném čase* a co nepatří k hlavním úlohám školy. Je možné, že některé školy pak požadují od žáků dobré známky, než jim dovolí

jakoukoliv zájmovou činnost.

9. *Chování a disciplína ve škole.* Mimo práce, kterou žáci musí odvádět ve třídě během vyučování, se též od nich očekává, že budou včas odevzdávat domácí úkoly. Žáci, kteří přijdou pozdě a nemají napsanou omluvu od rodičů, nebo žáci, kteří soustaveně odevzdávají domací úkoly pozdě, mohou být potrestáni. Tresty jsou různé. Může být žákům zadána domácí úloha, nebo musí zůstat po škole. Škola jim může zakázat činnost v nějakém kroužku, či mohou být předvoláni k řediteli. Tělesné tresty jsou zakázané, i když se někdy vyskytují.

c. Běžné problémy

Mnoho dětí emigrantů má různé problémy s přizpůsobováním se životu na amerických školách. Jestliže vůbec nehovoří anglicky, je možné, že je jejich spolužáci budou, více-méně ignorovat. Pro dítě, které se ocitlo v zcela novém prostředí a v nové zemi, může takový zážitek znamenat pocit osamocenosti. Problémy s komunikací a pocitem osamocenosti se však časem vyřeší zlepšenou schopností hovořit anglicky.

Dalším problémem pro děti, které nehovoří anglicky, může být tzv. «Mainstreaming,» což je praxe, kdy je dítě dáno do normální třídy odpovídající jeho věku. Tento systém je často používán v menších městech, kde není mnoho emigrantů a kde neexistují prostředky na programy pro děti utečenců. V některých případech nejsou k dispozici tlumočníci a děti mají v začátcích značné potíže s komunikací. Přes tyto a podobné potíže však děti emigrantů dělají pokroky, brzy jsou soběstační a jsou schopni se plně účastnit školního života. Ve skutečnosti to vůbec není nic překvapujícího, protože děti mají neobyčejné schopnosti se naučit nový jazyk a přizpůsobit se novému prostředí.

Dalším, daleko vážnějším problémem pro některé děti emigrantů žijících ve větších městech, je etnické a hlavně rasové napětí a problémy s tímto spojené. Ke konfliktům a konfrontacím mezi různými etnickými i rasovými skupinami ve škole může dojít z mnoha důvodů. Jedním z nich může být jednoduše nedůvěra, která existuje mezi různými skupinami žáků, kteří vědí poměrně málo o vzájemných postojích, zvycích, atd. Celý školní aparát věnuje rasovým či etnickým konfliktům značnou pozornost. Jestliže k nějakým takovýmto potížím dojde, mělo by Vaše dítě promluvit se svým třídním učitelem. Je však jasné, že ne každý konflikt, do kterého jsou zapleteni dva žáci různých ras, či etnických skupin, je možno označit za «rasový» nebo «etnický». Je nutné v každém individuálním případě zvážit situaci a přesně

zjistit, o co vlastně dětem jde.

d. Zaměstnání při školní docházce

Žáci vyšších ročníků (většinou jde o žáky «high school»), smějí být zaměstnáni a mnoho z nich skutečně pracuje. Většinou pracují na zahradách, hlídají malé děti («baby sitting»), roznášejí noviny, pracují v samoobsluhách anebo v restauracích, hlavně tam, kde se připravují tzv. «rychlá jídla». («Fast food restaurants».) Většinou žáci pracují před začátkem vyučování (např. roznášení novin), nebo po škole a o víkendech. Během letních prázdnin pracuje mnoho žáků na plný úvazek.

e. Zodpovědnost rodičů

Jedním z hlavních úkolů rodičů je, aby dali dítě do školy co nejdříve po příjezdu do USA. Při zápisu obvykle pomáhá nově příchozím sponsor. I kdybyste přijeli v půlce školního roku, bude od Vás očekáváno, že dáte dítě do školy okamžitě po příjezdu a nebudete čekat na začátek nového školního roku. Kterou veřejnou školu Vaše dítě bude navštěvovat rozhodují dva faktory - Vaše bydliště a věk dítěte.

Je samozřejmě nutné při zápisu vzít do školy nějaké dokumenty. Nejdůležitější je karta «I-94,» která byla vydána na jméno Vašeho dítěte. Další důležité dokumenty mohou být například rodný a křestní list, očkovací průkaz a jiné zdravotnické dokumenty. Též důležité jsou doklady, vydané již v USA místními vládními agenturami, protože na těchto dokladech již bude Vaše místní adresa.

Následující informace jsou nutné při zápisu dětí do školy:

1. Jméno a příjmení.
2. Den narození/věk.
3. Adresa a telefonní číslo.
4. Očkovací průkaz a lékařské vysvědčení.
5. Jména rodičů.
6. Adresy a tel. čísla do zaměstnání rodičů.

Většina škol vyžaduje, aby dítě absolvovalo zdravotní prohlídku než začne chodit do školy. Některá očkování jsou nařízena státními zákony pro všechny děti. Rodiče by se měli informovat o všech těchto požadavcích při zápisu.

Ačkoliv jsou veřejné školy v USA vlastně «zadarmo,» vzniknou rodičům určité výdaje. Půjčování knih, nákup školních potřeb nutných pro vyučování, nebo malé poplatky za návštěvu školních her, (každá škola má sportovní kluby, které hrají proti jiným školám) či za různé výdaje, spojené s činností dětí v klubech, nebo kroužcích, toto vše jsou příklady různých možných výdajů.

Školní systém v USA od rodičů v podstatě vyžaduje, aby hráli značně aktivní roli ve vzdělání svých dětí. Rodiče by měli sledovat děti také při vyučování ve škole a měli by se občas sejít s třídním učitelem i jinými učiteli. Měli by to činit i tehdy, když jejich znalosti angličtiny nejsou nijak dobré. Některé školy mají regulérní konference rodičů a učitelů několikrát do roka. Většina škol má též Sdružení rodičů a učitelů, «Parent-Teacher Association.» (PTA). Tyto skupiny rodičů a učitelů se scházejí pravidelně. Na schůzích se diskutují programy i vedení školy, možnosti a způsoby zlepšení výuky i mnoho dalších věcí.

Američtí učitelé většinou cení komentáře, připomínky a otázky rodičů a jsou na tento systém zvyklí. Komunikace s rodiči učitelům pomáhá odhadnout, jak dobře dělají svoji práci a dává jim také možnost pohovořit s rodiči o tom, jak dobře či špatně se jejich dítě učí. Takováto spolupráce ve škole též pomáhá rodičům, protože se mohou aktivně podílet na společné tvorbě lokální politiky.

f. Po střední škole

Po ukončení střední školy («high school») mohou žáci požádat o radu a informace o dalších možnostech studia či práce svého školního poradce. («Guidance counselor».)

Některé tyto možnosti mohou být:

1. Hledat po ukončení školy zaměstnání. I v zaměstnání existují možnosti dalšího vzdělání.

2. Možnost jít na technickou školu-něco jako průmyslovka v Československu-nebo se jít vyučit nějaký obor. (Systém učebních oborů jako v Čs. však neexistuje. Část této role přebírají v USA high-schools, část pak -většinou- privátní školy.)

3. Studium na dvouleté «college,» což je nižší stupeň univerzity.

4. Studium na čtyřleté «college» nebo univerzitě.

Žáci, kteří mají zájem o studium na vysoké škole musí v některých případech dělat přijímací zkoušky, které jsou standartní pro celé USA. Skore, kterého při těchto testech (jsou většinou z angličtiny a z matematiky) studenti dosáhnou, je jedním z kritérií při přijímání studentů na univerzitu i «college». Pro studenty, jejichž mateřštinou není angličtina, je zvláštní test z angličtiny. Pouze studenti s dobrými znalostmi anglického jazyka mají naději tento test udělat pozitivně. Mimo těchto testů používají univerzity ještě jiných kritérií při přijímání nových studentů. Jsou to například známky ze střední školy, či zájmy a různá činnost studentů během jejich středoškolského studia. (Např. zájmové kroužky, atd.)

Vysokoškolské vzdělání a různé technické školy, či kurzy, nejsou v USA zadarmo a mohou být poměrně velmi drahé. Privátní univerzity či «college» jsou mnohem dražší, než místní školy («community colleges»), či státní univerzity. Kvalita vysokých škol se však neřídí faktem, jestli je škola státní, či privátní. Mnoho Američanů financuje své vzdělání samo. Pracují buď před nástupem na univerzitu a tu pak platí z našetřených peněz, nebo pracují a studují ve stejnou dobu.

2. VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM PRO DOSPĚLÉ

Vzdělání je v USA viděno jako proces trvající celý život. Mnoho Američanů dokazuje tento fakt tím, že průběžně mají zájem o vzdělání a vzdělávací činnost jakéhokoliv druhu. Jak již bylo ale řečeno, po ukončení střední školy je na studentovi, aby za další vzdělání nějak zaplatil sám. Mnoho lidí proto pracuje na plný úvazek a studuje na částečný úvazek («part-time»). Proto mnoho vysokých škol (i jiných podobných institucí) dává možnost večerního studia, studia o víkendech, («weekend classes») atd. Mnoho programů na univerzitách a různých technických školách je přizpůsobeno tomuto systému, t.j. je vytvářeno pro pracující lidi.

Je též dosti běžné, že mnoho lidí pracuje po nějakou dobu a potom -jestli si našetřili peníze, či mají jiný způsob obživy- teprve jdou studovat na plný úvazek. Takovéto studium má obvykle za cíl změnit či zlepšit možnosti v zaměstnání.

Hlavní důvod proč dospělí navštěvují různé kurzy, nebo studují na částečný úvazek je, aby si zlepšili možnosti ve svém zaměstnanání. Není však vždycky přímá úměra mezi délkou vzdělání a výškou platu. Některá

zaměstnání, zvláště vyučení dělníci, vydělávají často více, než zaměstnání, k jejichž vykovávání je potřebné vysokoškolské vzdělání. Když chcete zjistit, které možnosti vzdělání ve Vašem okolí se Vám nejlépe mohou vyplatit, je důležité si přesně zjistit, jaké možnosti zaměstnání existují v oblasti, ve které žijete, nebo do které se chcete přestěhovat. Neméně důležité je si být přesně vědom toho, jaké možnosti existují ve Vašem nynějším zaměstnání. I ve Vašem zaměstnání mohou existovat různé programy placené i organizované Vaší firmou, ve kterých se můžete dále vzdělávat ve Vašem oboru. Další výhody mohou být spojeny s délkou Vašeho zaměstnaneckého poměru s Vaší firmou, či s ostatními výhodami poskytovanými zaměstnavatelem. To vše je třeba vzít v potaz, když se rozhodujete zůstat v nynějším zaměstnání, či odejít z práce a začít studovat. Jestliže nynější zaměstnání je perspektivní, je samozřejmě lepší studium odložit, či studovat po večerech na částečný úvazek.

Následuje popis různých institucí a programů, které slouží převážně dospělým.

a. Angličtina pro cizince (English as a Second Language, ESL)

Ve většině obcí USA existují různé vzdělávací instituce, kde je možno se učit anglicky. Kurzy jsou speciálně připravované pro lidi, jejichž mateřštinou není angličtina. Agentury nebo místa, kde takovéto kurzy mohou existovat jsou:

1. *Základní vzdělání pro dospělé (Adult Basic Education, ABE).* Tyto programy jsou obvykle vedeny a organizovány místní školní radou. («School board».) V programu mají mnoho předmětů, velmi často také angličtinu jako druhý jazyk, tedy - ESL. Některé takové kurzy mohou být zcela zadarmo, některé stojí malý polatek. Mimo studia angličtiny se v těchto kurzech nabízí možnost setkat se s lidmi z různých zemí.

2. *Dobrovolné organizace (Voluntary Agencies, Volags).* Organizace někdy mají své vlastní kurzy angličtiny i kurzy tzv. kulturní orientace, («cultural orientation»), které mají nově příchozím pomoci se orientovat v jim cizím prostředí.

3. *Kostely* a jiné náboženské organizace, které mají často své vlastní programy pro přesídlení uprchlíků, někdy též mají kurzy angličtiny a kulturní orientace.

4. *Privátní jazykové školy (Commercial Language Schools).* Všechny tyto školy mají program angličtiny pro cizince, ale tyto mohou být dosti drahé.

5. *Soukromí učitelé (Tutors).* V některých případech mají nově příchozí možnost učit se anglicky od privátní osoby. Takovýto učitel může být sponsor, soused, nebo nový známý z místní organizace obce, či kostela. Někteří tito lidé pomáhají zadarmo, jiní -hlavně učitelé z povolání- očekávají, že jim za jejich služby zaplatíte. Soukromé hodiny angličtiny jsou dobrá alternativa - a často jediná, když v obci žádné jiné programy ESL neexistují.

6. *Co dělat tam, kde žádné programy neexistují.*. Existují obce, kde žádné formální kurzy ESL nejsou. Kdybyste se octli v takovéto obci, neznamená to, že se nemůžete učit anglicky. Jsou i jiné způsoby studia, jako například:

- snažte se hovořit anglicky s Američany v obchodech, bankách, hovořte s Vašimi sousedy. I několik málo slov denně je lepší než nic.

- dívejte se na televizi a soustřeďte se na poslech specifických frází a slov. Tyto pak můžete vyzkoušet v praxi se svými americkými přáteli či sousedy.

- používejte slovníky a učte se nová slova. Můžete se ptát svých amerických známých na výslovnost nových slov a snažit se jich též používat ve větách. Praxe je při učení řeči velmi důležitá.

- podívejte se na knížky, které ve škole používají Vaše děti a snažte se je číst.

- je též možné si sehnat ESL-kurzy a materiály pro samouky-t.j. knihy či kazety. Některé jsou však poměrně drahé.

b. Základní vzdělání pro dospělé (ABE-Programs and Classes)

Mimo tzv. «ESL» kurzů, tedy kurzů angličtiny pro cizince, má mnoho místních vzdělávacích programů pro dospělé též kurzy a testy, pomocí kterých můžete získat diplom z «high school». Mnoho těchto programů má též kurzy z různých oborů i kurzy o tématech, o které mají lidé všeobecně zájem. Některé jsou organizovány tak, aby si lidé v těchto kurzech vyměňovali zkušenosti i znalosti navzájem. Příklady různých kurzů jsou - malování, keramika, šití, vaření, nebo opravování automobilu. Tyto kurzy se obvykle

konají v místní základní či střední škole, ve večerních hodinách a za malý poplatek.

c. Technické školy a učební obory

Technické školy (průmyslové školy jako v Československu v USA neexistují) a učební obory učí lidi specifické věci v tom či onom oboru. Takovéto kurzy existují v privátních technických školách, které mají zhruba úroveň asi tak učebním oborem počínaje a průmyslovou školou konče. Podobné kurzy existují též na tzv. «junior» či «community» colleges. («College» je všeobecné označení školy, která má vysokoškolský status. «Junior» či «community» college je škola v podstatě dvouletá, ale dá se z ní přejít na college čtyřletou, či na univerzitu. College nemusí mít nižší úroveň než univerzita -má jen méně oborů a málokdy se na ní dá získat doktorát.) Programy a kurzy na těchto «colleges» (tedy «junior» a «community») nejsou zdarma, ale školné se velice liší od školy ke škole. Kurzy, které na těchto školách jsou pořádány, mohou být: svářeč, zubní či lékařská asistentka, elektronika, počítače-hlavně programování, automechanik, karosář, nebo různé kancelářské práce.

d. Vysoké školy

Existují dva základní typy vysokých škol: dvouleté a čtyřleté. Oba typy mohou být veřejné, nebo privátní. Dvouleté vysoké školy se nazývají «junior» nebo «community colleges». Čtyřleté školy se nazývají buď «college,» nebo «university». «Colleges» jsou obvykle menší, než univerzity a mají též méně fakult i oborů, které se na nich mohou studovat. (Slovo «college» může také znamenat něco jako «fakulta» v Československu.)

Čtyřleté vysoké školy soustředí svoji pozornost hlavně na obory, které vedou k titulu bakaláře. Tyto obory jsou v oblasti přírodních věd, sociálních/společenských věd, umění a humanitních věd. Většina škol vyžaduje od studentů, aby zhruba první dva roky věnovali všeobecným předepsaným předmětům a teprve potom se soustředili na svůj hlavní předmět, t.j. např. fyziku, matematiku, pedagogiku, či historii umění. Většina univerzit též umožňuje studentům studovat dále - tento typ studia, který vyžaduje titul bakaláře jako předpoklad studia dalšího, se jmenuje «graduate school».

Dvouleté školy se soustřeďují více na technické obory, ale též umožňují studium běžných předmětů, takže studenti mohou pak přejít na čtyřroční univerzity.

Ceny studia jsou v USA poměrně vysoké a existují obrovské rozdíly ve výši školného. Veřejné vysoké školy spadají většinou pod administraci kraje («county»), či státu a dostávají státní dotace. Proto jsou veřejné školy většinou podstatně lacinější, než školy privátní, které jsou financovány zčásti školným, které platí studenti a zčásti privátními dotacemi. Následující přehled ukazuje, kolik různé vysoké školy mohou stát. Jsou to vysoké školy ve Washingtonu, D.C. a všechny tři příklady jsou pro studium na úrovni «undergraduate,» t.j. na titul bakaláře. Všechny zahrnují školné i pobyt (též jídlo) na univerzitní koleji.

Čtyřletá privátní univerzita

Školné:	$ 9.300/rok
Pobyt:	$ 3.600/rok
Celkem:	$ 12.900

Čtyřletá veřejná univerzita

Školné:	$ 1.500/rok
Pobyt:	$ 3.420/rok
Celkem:	$ 4.920

Toto platí pro rezidenty státu.
Studenti, kteří rezidenty nejsou, platí:

Školné:	$ 4.200/rok
Pobyt:	$ 3.420/rok
Celkem:	$ 7.620

Dvouletá «community college:»

Školné:	$ 800/rok
Pobyt:	$ chybí data

Studenti, kteří rezidenty nejsou, platí:

Školné:	$ 3.465/rok

Univerzitní studenti mají možnost si vypůjčit peníze od federální vlády. Též některé bohatší univerzity i charitativní organizace půjčují studentům na školné. Všechny tyto půjčky mají poměrně nízké úroky. Nejvíce půjček, peněžních subvencí a stipendií dává federální vláda. Existují různé druhy stipendií. Jsou stipendia pro studenty, kteří mají velmi dobré výsledky, ale nemají peníze. Existují také stipendia, kterým se říká «work-study» a při kterých univerzity zaměstnávají studenty na částečný úvazek během jejich studia. Detailní informance o všech těchto možnostech i žádosti o stipendium se dají získat od kanceláře, kterou má každá univerzita a která se nazývá «Financial Aid Office». V poslední době však fondy na stipendia a různé jiné druhy finanční pomoci byly sníženy a konkurence o ně je ostrá.

e. Vojenská služba

Jeden ze zdrojů a možností vzdělání, který je často přehlížen, jsou americké ozbrojené síly, ať již jde o aktivní vojenskou službu, či o záložníky, nebo Národní gardy. («National Guard,» také určitý typ zálohy.) Zatímco normální vojenská služba je zaměstnání na plný úvazek, záložníci i příslušníci Národní gardy jsou zaměstnání v civilním sektoru a vojenská služba je jejich okrajové zaměstnání na částečný úvazek. Určené oddíly těchto složek armády se scházejí o určitých víkendech a též k zhruba čtrnáctidennímu cvičení jednou za rok. Členové těchto oddílů jsou odměňováni tím, že jim armáda zaplatí zaučení v různých oborech a platí jim též za jejich čas, strávený činností pro armádu.

Pro ty, kteří by měli zájem se přihlásit k záložníkům či do Národní gardy, nebo k regulérní armádě, platí v podstatě stejné požadavky:

- osoba musí být buďto rezident USA, t.j. mít «Permanent Resident Alien Card» (I-551), nebo být občanem USA. Uprchlíci mohou o I-551 požádat po roce pobytu v USA.

- každý musí projít zdravotní prohlídkou.

- každý musí projít testem angličtiny.

- každý musí projít tzv. «security check», t.j. prověrkou, kterou dělá většinou FBI, t.j. federální policie USA spolu s ostatními agenturami federální vlády.

Tato prověrka se nazývá «the National Agency check» a je na ni potřeba předložit osobní dokumenty, doporučení, týkající se Vaší práce i jakékoliv vojenské služby, kterou jste vykonávali v minulosti. Jedním z dokumentů, které musíte podepsat je tzv. «affidavit,» t.j. místopřisežné prohlášení. Zatímco tato prověrka probíhá, můžete se stát členy záložníků či Národní gardy provizorně.

B. Závěr

Pro nově příchozí uprchlíky do USA je pravděpodobně nejdůležitější jejich vlastní přístup k celému přistěhování. Kladný přístup jim umožní určitý optimismus a odvahu, otevřeně se postavit nové situaci, novému prostředí i novému jazyku. Takoví lidé pak mohou využít ke své výhodě všechny existující možnosti, které v USA jsou k studiu angličtiny i k poznání nového amerického prostředí. Nově příchozí má mnoho možností takto se učit každý den. Může se bavit se svými spolupracovníky, prodavači v obchodech, atd. Na to musí samozřejmě opustit «teplo domova» a vyrazit do ulic, aby mohl projít a prozkoumat svoje okolí. Venku pak musí používat veřejnou dopravu i ostatní veřejná zařízení (restaurace, obchody, muzea, parky, atd.) a dostat se tak do kontaktu s ostatními lidmi. To vše jsou možnosti, jak se poučit o tom, jak funguje americká společnost. Mít odvahu také samozřejmě může znamenat riskovat to, že Vaše první pokusy o komunikaci nemusí vyjít. Ale i z chyb, jak praví přísloví, se člověk učí a i tyto Vaše první pokusy budou jistě k něčemu dobré. Všeobecně se dá říci, že ti uprchlíci, kteří se nevzdají a učí se co možná nejvíce anglicky a kteří se snaží přijít co nejdříve na to, jak vlastně americká společnost funguje, jsou lidé, kteří mají brzy úspěch ve svém novém životě v USA.

KAPITOLA V

SOCIÁLNÍ, POLITICKÝ A NÁBOŽENSKÝ SYSTÉM

A. Úvod

Tato kapitola popisuje vztah uprchlíka k sociálním a politickým organizacím v USA, které budou nějak ovlivňovat jeho život. Takových organizací je mnoho: školy, ústavy zdravotní péče, agentury sociálních služeb, politická seskupení či instituce jako např. místní školní rada («school board») až po «Congress». (Forma parlamentu). Místní organizace se často liší od jedné obce k druhé. Proto je nejlépe se obrátit na sponsora, či dobrovolné organizace, nebo jiné osoby, abyste mohli zjistit, jaké služby ve Vaší obci existují, jak jich můžete využít, jak je získat.

Tato kapitola je rozdělena do čtyř základních témat:

- *Sociální služby (Social Services).* První část popisuje různé druhy služeb pro lidi s nízkým příjmem, nebo jinými problémy a potřebami. Tyto služby jsou obvykle poskytovány a organizovány na místní úrovni, bude o nich hovořeno pouze krátce a všeobecně. Specifické informace můžete pak získat od sponsora, nebo od jiných osob.

- *Americky systém zdravotní péče (American Health care).* Americký systém zdravotní péče je daleko rozmanitější, než je tomu v Československu. Existuje mnoho druhů služeb, které jsou v podstatě poměrně drahé. Tato část popisuje druhy služeb, které v americkém zdravotnictví existují, jejich organizaci, kdo je nabízí a jak Američané za výdaje, spojené se zdravotnictvím platí.

- *Vládní systém a zákony (Government and Law).* Tento stručný úvod do amerického politického systému popisuje organizaci federální vlády, státu a místní vlády. Též bude hovořeno o zákonech a základních lidských právech v USA.

- *Náboženství v USA (Religion in America).* Role náboženství v americkém způsobu života je stručně popsaná v této části.

1. SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Ve většině obcí existuje rozsáhlá škála sociálních služeb. Některé z nich jsou organizovány federální vládou, některé státními, či místními orgnizacemi a některé jsou organizovány privátními, dobrovolnými agenturami. Mají různé názvy, které často moc neříkají. Zjistěte si názvy i adresy těchto organizací ve Vaší obci či okolí. Váš sponsor, nebo někdo z Vaší dobrovolné organizace by Vám při tom mohl být nápomocen. Také můžete hledat sami v telefonním seznamu pod «Associations,» «Charitable Organizations,» nebo «Government Agencies».

Následující text není proto popisem toho, jak nějaká obec v USA organizuje sociální služby, nýbrž pouze popisuje některé ze služeb a programů, které všeobecně v USA existují.

Američané v podstatě od každého zdravého člověka očekávají, že bude živit sebe a svoji rodinu.

Lidé, kteří nemohou momentálně pracovat, (ať již permanentně, či dočasně), nebo lidé, kteří jsou nějakým způsobem nemocní, či nemohou žádnou práci najít, mají možnost se obrátit o pomoc na nějakou organizaci. V podstatě existují dva druhy programů pro takovéto osoby.

a. Druhy finanční podpory

1. *Sociální zabezpečení (Social Security).* Tento program federálního důchodového pojištění je k dispozici téměř všem americkým pracujícím. Program je financován z daní, které platí jak zaměstnanec, tak zaměstnavatel federální vládě. Až na malé výjimky musí tuto daň do fondu sociálního zabezpečení platit všichni pracující. Všichni, kteří takto do systému přispívají, mají pak v 65. letech právo na důchod, který jim pak «social security» vyplácí. Do důchodu je možné odejít v 62. letech, ale vyplácené sumy jsou pak nižší. Výše vyplacené částky závisí na výši příjmu a odpracované době. Existuje ještě mnoho různých možností, jak financovat svůj důchod. Mnoho firem i organizací má své vlastní důchodové fondy pro zaměstnance, kteří pro firmu pracují delší dobu.

2. *Podpora v nezaměstnanosti (Unemployment compensation).* Mnoho zaměstnání je zajištěno pojištěním proti nezaměstnanosti. Tento program existuje ve všech státech Unie a je financován daněmi, které platí zaměstnavatel. Když zaměstnanec přijde o práci po určité době (obvykle nejméně šest měsíců) a práci ztratil z důvodů, které nezavinil sám a které

sám nemohl nijak ovlivnit, pak má nárok na podporu v nezaměstnanosti. Tato podpora není však vyplácena neomezenou dobu - pouze několik měsíců. Osoby, které tuto podporu dostávají, se musí zaregistrovat u veřejných zprostředkovatelen práce a když jim tyto nějakou práci nabídnou, musí ji vzít. Když delší dobu pro ně žádné zaměstnání není, musí se u těchto úřadů hlásit jednou za určitou dobu - většinou jednou za týden, či za měsíc.

3. *Úrazové pojištění pro pracující (Workers Compensation).* Toto pojištění existuje ve všech státech USA. Je financované daněmi, které platí zaměstnavatelé. Pojištění platí zaměstnanec, který se zranil při výkonu zaměstnání, za lékařské výdaje i náhradu za ušlou mzdu.

4. *Zvláštní finanční podpora pro osoby, které mají velmi nízký, či žádný příjem (Special Cash Assistance Program for Persons with No Income or with Very Low Income).* Velká většina lidí v USA se živí prací - ať již jako zaměstnanci, či jako lidé, kteří vlastní svůj soukromý obchod, nebo firmu. Starší lidé dostávají důchody a lidé, kteří nejsou práce schopní, protože se v práci zranili, dostávají právě popsané «Workers Compensation». Nezaměstnaní mají podporu v nezaměstnanosti.

Existují ovšem osoby, které pracovat z různých důvodů nemohou, ale jimž podpora v nezaměstnanosti již došla. I pro tyto osoby jsou v USA programy, které jim mají pomoci. Jsou organizovány státními i místními vládami a velmi se liší ve výši finanční pomoci jak jednotlivým osobám, tak rodinám. Přestože státní podpora existuje pro lidi, kteří jsou dočasně chudí, nemohou pracovat, pro lidi staré, kteří nemají důchod či pojištění, pro tělesně postižené atd., není život na podpoře považován za něco žádoucího, či trvalého. Podpora nemá být náhražkou za soběstačnost a lidé, kteří jsou práce schopní, by měli pracovat.

5. *Doplňkový zabezpečovací příjem (Supplementary Security Income, SSI).* Tento program finanční podpory je federální pomoc pro osoby starší 65 let a invalidy neschopné práce. Tato podpora existuje v každém státě USA a osobám, které dodávají tuto federální podporu, státy ještě nějakou sumu poskytují.

Žádat o tento program se musí u stejného úřadu, který vydává karty sociálního zabezpečení, tzv. «Social Security Administration».

b. Další programy pro osoby s velmi nízkými příjmy

Další programy existují téměř všude, tedy po celých Spojených státech. Jde hlavně o stravenky («food stamps»), a pomoc s topením a placením za energii všeobecně. (HEAP). Výše této výpomoci je téměř stejná po celých USA. Tyto programy mohou nově příchozím velice pomoci, zvláště během prvního roku jejich pobytu v USA. Většina uprchlíků pracuje na začátku pobytu v USA v tzv. «entry level jobs», které jsou placené poměrně špatně a výše popsané programy jim mohou pomoci zvýšit či doplnit jejich příjem.

1. *Stravenky (Food Stamps).* Tento federální program je určen pro lidi s nízkým příjmem. Měl by jim zajistit minimální úroveň výživy. Lidé, kteří o tuto pomoc žádají, musí mít nízký příjem a musí pravidelně dokazovat, že jejich příjem zůstává nízký. Jednotlivci, či rodiny, pak dostávají určitou sumu stravenek na měsíc. Za tyto stravenky si pak mohou koupit jídlo sami-nikoliv ale jiné předměty. Není možné za stravenky nakupovat např. alkohol či cigarety. Stravenky mají hodnotu peněz a proto je berou skoro všechny samoobsluhy.

2. *Pomoc při placení za energii (Energy Assistance, HEAP).* Tato pomoc je federální program, který organizují státy a místní vlády. Hlavním cílem této pomoci je, aby chudí lidé, kteří nemají dost peněz na topení, mohli normálně vytápět své příbytky.

2. AMERICKÝ SYSTÉM ZDRAVOTNÍ PÉČE

Celý systém zdravotnictví v USA je poměrně komplikovaný a velmi specializovaný. Zdravotnictví je převážně privátní, ne státní, a značně drahé. Nejlépe by bylo, kdyby Vám sponsor, nebo příbuzný celý systém vysvětlil tak, abyste mu porozuměli. Tato část kapitoly páté popisuje některé aspekty zdravotnictví v USA.

a. Veřejné zdravotnictví

Některé oblasti zdravotní péče jsou odpovědností krajské nebo místní vlády. Hlavní funkcí a úkolem místních vlád vzhledem k zdravotnictví je se postarat o to, aby zdraví lidí v jejich oblasti bylo chráněno co nejlépe. Pro tento účel má každý okres většinou svůj vlastní úřad veřejného zdravotnictví. («Public Health office») Jedním ze způsobů, kterým tento úřad plní svůj účel, je kontrola a zamezování šíření nakažlivych nemocí. Stanice «Public health» očkují proti nakažlivým nemocem, provádí testy různých nemocí, jako

například tuberkulózy a pohlavních nemocí a tyto nemoci též léčí. Tyto služby -tedy testy i léčba nakažlivých nemocí - jsou považovány za základy preventivní medicíny a jsou proto zdarma a tím přístupné všem.

Tyto úřady též regulují a dělají pravidelně inspekce vody, jídla v restauracích a snaží se o omezení rozšíření různých nemocí u zvířat. V podstatě se dá všeobecně říci, že jejich hlavním úkolem je chránit jim svěřenou oblast od epidemií a různých chorob.

b. Soukromí lékaři

Soukromí lékaři mají stejnou funkci jako lékaři v klinikách v Československu, tzn. že k nim chodí lidé buď již nemocní, anebo lidé, kteří se chtějí nechat preventivně prohlédnout. Soukromí lékaři se často specializují v různých odvětvích medicíny, tak jako v Evropě. Soukromý lékař může být pak lékařem všeobecným, internistou, ortopédem, atd. Mnoho lidí se obvykle snaží chodit k jednomu soukromému lékaři dlouhou dobu, většinou proto, že lékaře již dobře znají. Návštěvy u soukromých lékařů jsou zpravidla dražší, než návštěvy u lékařů, kteří pracují ve veřejných klinikách. Soukromí lékaři obyčejně vyžadují, aby jim pacient za každou návštěvu zaplatil. Než jdete k soukromému lékaři, je dobře se u něj objednat telefonicky předem. Když předem domluvenou dobu nemůžete dodržet, měli byste lékaře zavolat a návštěvu zrušit. Když návštěvu telefonicky nezrušíte,. může se Vám stát, že Vám lékař za návštěvu zaúčtuje určitou sumu za čas, který čekáním na Vás ztratil.

c. Kliniky

Klinika je budova, ve které obyčejně pracuje několik specialistů. Některé jsou privátní, některé podporované místní vládou, či dotované různými dobročinnými organizacemi a fondy. Následuje krátký seznam různých druhů klinik. (Protože každá oblast má svůj vlastní systém zdravotnické péče, které se od sebe liší, je možné, že se ve Vaší obci může vyskytovat jeden nebo i více typů klinik.

1. *Soukromé kliniky (Private Clinics).* V těchto klinikách pracují skupiny lékařů, kteří jsou obvykle specialisty v různých oborech. Kliniky fungují podobně jako soukromí lékaři, t.j. jsou poměrně drahé a je dobře se dopředu objednat. Jedna z výhod klinik je ta, že když Váš lékař byl právě někam odvolán a v klinice se nenachází, je Vám k dispozici lékař jiný.

2. *Obvodní zdravotní střediska (Community Clinics).* Tato zdravotní zařízení jsou často dotovaná -buď úplně, nebo částečně- z vládních nebo dobročinných zdrojů. Poplatky za jejich služby jsou určovány výši platu a schopnosti pacienta platit. Zdravotní střediska zaměstnávají různé lékaře, specialisty, podobné jako kliniky privátní. Na rozdíl od privátních lékařů, či klinik, je však možné, že pacient jde při každé návaštěvě k jinému lékaři. Zdravotní péče v těchto střediscích se liší od obce k obci a řídí se většinou podle potřeb obce, které klinika slouží. Některá střediska vyžadují od pacientů, aby se objednali dopředu, jiná přijímají pacienty podle pořadí ve kterém přišli. Tato střediska jsou pak velmi často přeplněna a pacienti musí dlouho čekat než přijdou na řadu.

3. *Ambulantní kliniky (Hospital Outpatient Clinics).* Tyto kliniky jsou většinou připojené k nemocnicím a fungují buď jako soukromé kliniky, nebo jako zdravotní střediska popsaná výše. Univerzitní kliniky a fakultní nemocnice většinou mají tyto «outpatient clinics», kde pracují profesoři i studenti.

4. *Organizace pro udržení dobrého zdravotního stavu (Health Maintenance Organizations* zkrácené *HMOs).* Tento druh zdravotního zařízení funguje do značné míry jako velká klinika s velkým počtem lékařů. V některých případech mají tyto kliniky i své vlastní nemocniční zařízení, aparáty, atd. Členem takovéto organizace se člověk stane tím, že podepíše smlouvu a pak platí určitou částku měsíčně. Ve smlouvě jsou přesně popsané všechny druhy služeb, které pacientovi klinika nabízí. Obvykle jde o běžné druhy léčby a většinu nemocničního léčení i chirurgických zákroků. Měsíční poplatek zahrnuje pouze péče, která je poskytována v ordinacích dotyčné organizace. Důraz je kladen na preventivní péči a běžné zdravotní prohlídky jsou proto nejen doporučovány, nýbrž náklady s nimi spojené jsou též zahrnuty v měsíčním paušálu.

d. Nemocnice

Ve velké většině amerických obcí, i na venkově, existují nemocnice. Většina lidí jde do nemocnice pouze tehdy, když jim to bylo doporučeno jejich lékařem, nebo klinikou. Výjimku tvoří pohotovosti.

Nemocnice se, všeobecně řečeno, starají o lidi v případech, kdy tito pacienti mají specifické problémy a nedělají prohlídky, nebo jiné zákroky, které patří do preventivní medicíny. (V podstatě stejné jako v Československu.) Zdravotní potíže, jejichž diagnóza určila, že nemohou být

léčeny doma, jsou důvodem, aby pacient byl doporučen svým lékařem do nemocničního ošetření.

Nemocniční péče je drahá a většina nemocnic vyžaduje, aby pacient dokázal, že za ni může nějakým způsobem zaplatit, než pacienta přijme. (Způsob platby je většinou přes privátní pojišťovnu, nebo Medicaid, t.j. přes státní program.) V každé obci je však obvykle nemocnice, která přijímá pacienty, kteří za ošetření zaplatit nemohou a pojištění nemají.

e. Pohotovostní zdravotní služby (Emergency Medical Services)

V každé obci existují nějaká zařízení pro případ, že je pohotovosti potřeba. Kdyby se Vám například stalo, že byste si někde venku poranili nohu, pravděpodobně by Vás pak vzala policie na pohotovost v nejbližší nemocnici.

Tyto pohotovostní služby se dosti liší od obce k obci a až dorazíte v USA na místo určení a usadíte se v některé obci natrvalo, bylo by potom dobré se zeptat Vašeho sponzora, nebo pracovníka jedné z organizací, aby Vám o těchto službách řekli více a podrobněji.

Nejběžnější pohotovostní služby jsou:

1. *Pohotovostní stanice v nemocnicích (Hospital Emergency Rooms).* Tyto stanice jsou otevřeny 24 hodin. V případě, že je nemocná či zraněná osoba schopna chůze, nebo je k dispozici vůz a nemocnice není příliš daleko, je nejlepší dopravit pacienta přímo na pohotovost. Ne všechny nemocnice mají pohotovostní stanici, proto je dobře vědět, které ji mají a které ne, ještě předtím, než budete pohotovost jednou potřebovat.

2. *Paramedici (většinou požárního sboru)* V některých obcích existují oddíly odborných zdravotníků, kterým se říká «paramedics». V případě potřeby přijedou k pacientovi do domu, nebo jej odvezou do nemocnice, když je převoz nutný. Paramedici nejsou lékaři, ale absolvovali obšírný výcvik v poskytnutí první pomoci. Protože jsou «paramedics» vysoce mobilní a proto schopni dorazit k pacientovi, nebo na místo nehody velmi rychle, zachránili již mnoho životů, které by byly jinak ztraceny. Jejich telefonní číslo (je to v podstatě číslo pro všechny případy, kdy potřebujete pohotovost, policii a požárníky) je 911 a měli byste si je zapamatovat, nebo je mít napsané blízko telefonu. (911 či 0, což je operátor, jsou samozřejmě v každém telefonním seznamu.) Tato čísla můžete volat v každou denní či noční dobu. V obou případech se Vám ozve operátor(-ka) a musíte této osobě sdělit, o co přesně

jde. Když Vás pak přepojí na «paramedics» tak těmto musíte sdělit jméno nemocného, jeho adresu a stručný popis potíží. (Např. «má potíže s dýcháním,» apod.)

3. *Sanitka (Ambulance).* Ve většině obcí existuje sanitní služba. Sanitky jsou většinou v soukromém vlastnictví a za jejich použití se platí. Účet je pacientovi poslán po poskytnutí «služby», tedy odvozu do nemocnice. (Většinou dostane od firmy, nebo organizace, které sanitka patří, poštou poslaný účet.) I tato služba má své vlastní telefonní číslo, na které se dá volat kdykoliv. Když voláte sanitku, je třeba uvést stejné informace jako v případě volání «paramedics».

4. *Ústředí pro poskytnutí pomoci při otravě (Poison Control Center).* V mnoha oblastech USA existují zvláštní telefonní linky, na které můžete zavolat v případě otravy. Jestli můžete po telefonu popsat látku, kterou otrávená osoba požila (nebo i nádobu, ve které se látka nacházela) může Vám poradna říci, co dělat.

f. Zubaři

Zubaři i zubní kliniky v USA fungují podobným způsobem jako ostatní zdravotnické služby. Veřejné nebo obecní zubní ambulance jsou velmi řídkým zjevem. U zubařů je nutné se objednat dopředu podobně jako u soukromých lékařů. Poměrně lacino si můžete nechat ošetřit zuby na univerzitních (fakultních) klinikách. («Outpatient clinics».)

g. Placení za zdravotnické služby

Ceny různých zdravotnických služeb či zákroků se liší od oblasti k oblasti. (Je například značný rozdíl mezi cenami ve velkých a malých městech.) I když zdravotnickou péči nepotřebujete každý měsíc, je dobré si z každé výplaty něco na tento účel ušetřit. Většina této péče je, jak bylo již několikrát řečeno, privátní. Organizace (např. nemocnice), či jednotlivci (lékaři, zubaři) vyžadují za svoje služby poplatky, které platí jejich čas, léky, přístroje i nástroje, které si musí koupit a také prostory, ve kterých pracují. Ani privátní lékaři ani nemocnice nejsou dotováni vládou a musí proto všechny své výdaje pokrýt penězi, které jim zaplatí pacienti. Samozřejmě jim nejde jen o to, pokrýt výdaje, nýbrž též o zisk.

Většina lidí má pojištění, které jim v případě potřeby pomůže za výdaje spojené s pobytem v nemocnici, návštěvou lékaře či zubaře zaplatit. Pojistka se anglicky jmenuje «insurance» a platí se většinou tak, že pojištěná osoba

platí určitou smluvenou sumu jednou měsíčně pojišťovně. V případě potřeby pak pojišťovna platí buď část, či všechny výdaje, které pojišťované osobě vzniknou nemocí, nebo jiným druhem lékařského ošetření.

Takovéto pojištění si většina lidí v USA kupuje přes svého zaměstnavatele. Samozřejmě je možné si pojištění koupit privátně. Členové rodiny jsou většinou spolupojištěni s «hlavou rodiny,» t.j. s osobou, která v rodině pracuje.

Je velmi důležité, abyste rozuměli pojišťovací smlouvě než ji podepíšete. *Téměř u všech pojišťoven v USA je obvyklé, že pojištěná osoba musí něco z celkové sumy zaplatit sama.* Též je důležité vědět, že ne všechny druhy chorob, či jiných zdravotních problémů jsou kryty pojištěním. Jestliže chcete být pojištěni přes svého zaměstnavatele, zeptejte se na osobním oddělení o radu. Též Vám ve věci pojištění snad může poradit Váš sponzor.

Je samozřejmě také možné za zdravotnické služby platit hotovými penězi. V případě vážné nemoci však je možné, že by Vaše úspory byly vyčerpány velice rychle. Někteří lékaři či kliniky vyžadují, aby pacienti platli hotovými i v případě, že jsou pojištěni. V tomto případě pak musíte od lékaře či nemocnice dostat účet, který Vám pojišťovna proplatí.

Zdravotnická péče je sice drahá, ale existují možnosti, jak vše celkem bez problému zaplatit. Faktem je také to, že je tato péče v USA na značně vysoké úrovni a všude existují specialisté, kteří Vám pomohou v mnoha situacích, např. když se Vašemu dítěti začne dařit zle v noci, (tedy náhle onemocní), apod. Pamatujte si, že v takové situaci Vám může pomoci též policie. Každá obec má zvláštní pohotovostní telefonní číslo, které byste se měli naučit nazpaměť, abyste jej v případě potřeby, nemuseli hledat.

3. AMERICKÝ VLÁDNÍ SYSTÉM A ZÁKONY

Spojené státy jsou zemí velkých protikladů. Z hlediska zeměpisného zabírají obrovské území a jsou osídleny kulturně i rasově různorodým obyvatelstvem. Spojené státy byly již od samého začátku zemí různých ras, národností i kultur. Během několika minulých desetiletí přišlo do USA mnoho lidí z různých částí světa. Většina těchto lidí utíkala před bídou, či politickým útlakem a v USA hledali útočiště i nový domov. I tito lidé samozřejmě přispěli k dalšímu rasovému i národnostnímu promíchání obyvatel Ameriky. Proto by každému, kdo chce v USA žít, mělo být jasné, že musí být připraven na to, žít ve společnosti, která se skládá z mnoha ras i národností a která je kulturně

velice heterogenní. Zeměpisná velikost a národnostní i kulturní různorodost obyvatelstva přímo ovlivňují sociální, politické i ekonomické struktury v zemi.

Spojené státy americké se skládají z padesáti států a hlavního města, které má vlastní status. Oficiálně se jmenuje «District of Columbia», tedy «okrsek». Plným jménem tedy -«Washington, D.C.». Vzdálenost od východního na západní pobřeží je více než 3.000mil. (1 míle=1.6km). Vzdálenost od severu na jih je pak asi 1.600 mil. V této obrovské zemi je samozřejmě možné najít téměř každý druh krajiny, klima i národnosti, které na zemi existují.

Život v americkém městě nabízí širokou škálu možností co se životního stylu či kulturního vyžití týče, ale tato velká různorodost též vyžaduje přísné dodržování zákonů i vysoký stupeň tolerance a porozumění pro ostatní rasy a etnické skupiny, které ve městech žijí.

a. Politická struktura USA

Tato kapitola Vám dá pouze hrubý přehled o vládní struktuře USA a o tom, jak tato vláda funguje. Jít zde do podrobností není dost dobře možné. Po Vašem příjezdu do USA byste se měli postupně sami blíže obeznámit s politickým systémem Vaší nové vlasti.

USA jsou federativní republikou založenou v roce 1789. Politická i zákonná struktura země jsou založeny na psané ústavě, která je též nejvyšším zákonikem země. Ústava určuje rozdělení politické moci do třech částí - výkonné, zákonodárné a justiční. Každá z těchto tří částí je zastoupena na třech úrovních vlády: federální, státní i místní.

Prezident a jeho kabinet tvoří výkonnou část vlády na *federální úrovni.* Kongres («the Congress»), složený ze dvou komor, které se nazývají Senát a Sněmovna zástupců («the Senate, the House of Representatives») představují zákonodárnou část vlády. Soudní aparát pak představují Nejvyšší soud («the Supreme Court») a nižší federální soudy. Federální vláda určuje zahraniční politiku, obranu, daňovou politiku a dává směr různým politickým rozhodnutím v obchodu, vztazích mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, zemědělství atd.

Na státní úrovni přestavuje výkonnou část vlády guvernér státu. Dvě další složky jsou tvořeny státním zákonodárným sborem a nejvyšším soudem na státní úrovni jakož i nižšími státními soudy. Příklady záležitostí o kterých rozhoduje vláda na státní úrovni jsou - výdaje na vzdělání, zákony o požívání alkoholu, určování výše státních daní, atd. (Všechny zákony týkající se

denního života jsou státní, ne federální, tedy např. trestní zákony, zákony občanského práva i práva dopravního.)

Na místní úrovni představuje výkonnou moc starosta obce nebo okresní výkonný úředník. (Starosta=«Mayor,» okresní v.u.=«County Executive».) Zákonodárnou moc představují městská či obecní rada a justici představují městský nebo okresní soud. Příklady záležitostí o kterých tyto jmenované orgány rozhodují jsou: policejní či požární ochrana, odvoz odpadků, kanalizace, atd.

Vláda je tedy rozdělena do třech částí na všech třech úrovních politické moci. Toto politické rozdělení moci má za účel předejít tomu, aby jedna z částí vlády mohla soustředit moc na sebe. Často se nazývá soustavou kontroly a rovnováhy. («System of checks and balances.») Příkladem, jak tento systém funguje v praxi, je právo prezidenta na veto. Prezident může vetovat každý zákon schválený Kongresem. Kongres ale má právo toto veto přehlasovat dvoutřetinovou většinou.

b. Politické strany a volby

Americký politický systém je systém pluralitní s několita politickými stranami. Ve skutečnosti však na národní úrovni naprosto převládají strany dvě. (Republikánská a demokratická.) Volby existují na všech třech úrovních vlády (federální, státní, místní) a zástupci jsou voleni do všech politických úřadů s výjimkou Nejvyššího soudu a nižších federálních soudů. Jejich členové jsou navrženi prezidentem. (Ale jeho návrh musí být odsouhlasen Kongresem, opět dvoutřetinovou většinou.) I jiní vyšší úředníci vlády -např. členové kabinetu- jsou navrženi prezidentem a musí být «povoleni» Senátem (2/3 většinou).

c. Svoboda pod zákonem

Jako uprchlík žijící ve Spojených státech máte většinu základních práv, které má každý člověk žijící v USA. Základním právem je samozřejmě «fair treatment under the law,» tedy fakt, že máte právo na nestranný a spravedlivý přístup ze strany jakékoliv úřední moci či vlády. Prvních deset dodatků k ústavě «Listina práv», tzv. «Bill of Rights» existují již do roku 1791 a zaručují základní lidská práva. Mezi jinými též:

- svobodu projevu
- svobodu tisku
- svobodu náboženského vyznání
- svobodu shromažďování
- ochranu proti nepřiměřenému prohledávání (osob i příbytků) i zabavení majektu.

Zákony schválené na federální, státní a místní úrovni vlády jsou v podstatě určeny k ochraně těchto základních práv.

d. Zákony v USA

Účelem zákonů ve Spojených státech je ochrana Vašich práv. Každý člověk, bez ohledu na ekonomické či sociální postavení, může být souzen a potrestán za porušení zákona. Je důležité, abyste měli základní znalosti svých práv, ale i povinností. Je dobře se též obeznámit se základními zákony ve státě, kde budete žít. Neznalost zákona neomlouvá ani v USA a tvrzení, že jste o určitém zákoně nevěděli Vás v případě porušení tohoto zákona před následky neochrání.

1. *Federální zákony* - se vztahují na každého, kdo žije v USA. Příkladem federálního zákona je zákon o diskriminaci v zaměstnání. Tento zákon zakazuje diskriminaci při přijímání či propouštění zaměstnanců, která by byla založena na rase, pohlaví, národnostním původu či náboženském vyznání.

2. *Státní zákony* - platí pouze v jednotlivých státech a často se velmi liší od států jiných. Např. v některých státech je nutné provést technickou kontrolu vozu jednou nebo i dvakrát ročně, zatímco v jiném státě se tato kontrola provádí pouze při koupi nebo prodeji ojetého vozu. Dopravní zákony se liší od státu ke státu. V některých státech je možno získat řidičský průkaz v 16 letech, v jiných v 18, atd. V některých státech je dovoleno požívání alkoholických nápojů v 18 letech, v jiných až v 21. Tak, jak se liší různé zákony se liší též tresty v jednotlivých státech za jeden a týž přestupek. (T.j. v jednom státě můžete «dostat» za přestupek proti stejnému zákonu 3 měsíce a v jiném 5 let.)

3. *Místní zákony* - se vztahují pouze na určité město, obec či okres. Příkladem místního zákona je např. tzv. «zoning law», t.j. zákony, které rozdělují obce na zóny a určují, která část města má být vymezena pro obytné budovy a která pro průmysl, obchody, úřady, atd.

e. Právní pomoc

V případě, že byste v USA byli obviněni ze spáchání nějakého zločinu, předpokládá se automaticky Vaše nevina, až do té chvíle, kdy je Vám vina u soudu dokázána. Máte samozřejmě právo být zastoupeni advokátem. Jestliže si nemůžete dovolit zaplatit soukromého advokáta, poskytne Vám soud právního zástupce. Jestliže máte nějaké problémy a nevíte jak právního zástupce najít či získat, obraťte se na Společnost pro právní pomoc v místě bydliště, nebo v nejbližším větším městě.

Zločin a násilný zločin v USA sice existují, ale stupeň zločinnosti je různý v různých částech země. Ať budete ale žít kdekoliv, měli byste být poměrně opatrní a podniknout určité kroky na vlastní ochranu, například zamykat Vaše obydlí i auto, nenosit u sebe příliš mnoho hotových peněz. Důležité je též vědět, kterým čtvrtím je třeba se v noci vyhýbat.

Též po cestě do Vašeho místa určení v USA si dávejte na své věci pozor. Eventuální zloději by si mohli všimnout toho, že se v novém prostředí ještě nevyznáte. Buďte opatrní a nenechávejte ve Vašem hotelovém pokoji šperky či velké sumy peněz. To stejné platí o nošení šperků či ukazování peněz někde na veřejnosti - např. při placení. Většinou můžete v hotelu požádat o to, aby Vaše peníze i jiné hodnotné předměty byly uloženy do hotelového trezoru. Hotel Vám samozřejmě na tyto věci dá účet. Při odchodu z hotelu účet předložíte a Vaše peníze a věci Vám budou vráceny. Až dorazíte na místo určení, tedy ve Vašem novém domově, můžete šperky či jiné hodnotné předměty nechat v trezoru banky za nízký měsíční poplatek.

V případě, že byste potřebovali pomoc, neváhejte zavolat policii. Číslo policie je ve velkých městech všude po Spojených státech 911. (Stejným číslem můžete též volat pohotovost.) Většinou nepotřebujete na takovýto telefonát peníze, t.j. můžete volat z kterékoliv veřejné budky zadarmo. Kdybyste místní policejní číslo neznali, můžete též vytočit «0». Ozve se Vám normální operátor(-ka) a požádáte, aby Vás spojil(-a) s policií, nebo zavolala policii místo Vás. Jesliže nemluvíte vůbec anglicky, řekněte operátorovi pouze slovo «Help» (pomoc), nebo «Emergency» (což může znamenat buďto pohotovost, nebo jakýkoliv případ nouze či nebezpečí) nezavěšujte telefon. Pomocí «otevřené» telefonní linky policie pozná odkud voláte.

4. NÁBOŽENSTVÍ

Organizovaná, tedy oficiální církev, hrála v americkém životě vždy důležitou roli. Osm z původních třinácti kolonií bylo založeno -alespoň z části- lidmi, kteří prchali před náboženským útlakem a nesvobodou v Evropě.

Před americkou válkou o nezávislost měla každá kolonie svůj vlastní justiční, sociální a náboženský systém. Podle vzoru tehdejší Evropy některé tyto kolonie měly zákony, které dávaly přednost tomu či onomu náboženství. Po získání nezávislosti byly kolonie samozřejmě zrušeny a vznikl nový stát. Všechny státy nového národa -USA-přijaly federální ústavu, která legálně vázala všechny tyto nové státy. Prvních deset dodatků k ústavě «Listina práv» se nazývá «the Bill of Rights,» tedy - seznam zákonů základních lidských práv. Tyto byly přijaty novými Spojenými státy v roce 1791. První zákon z těchto prvních deseti dodatků k ústavě zaručuje všem Američanům svobodu náboženství a dal směr dalšímu legálnímu vývoji. Tento je charakterizován přísným rozdělením církve a státu a tento vztah existuje mezi vládou a různými církvemi v USA od samého začátku exitence USA. První dodatek k ústavě říká, že «kongres nebude dělat žadné zákony, které mají vliv na založení nějakého náboženství, či na zakazování jeho vykonávání.»

Nejvyšší soud rozhodl v roce 1947 v případě Evans vs. Ministerstvo školství, v jednom ze svých velmi důležitých rozhodnutí, interpretovat první dodatek velmi vyčerpávajícím a obsáhlým způsobem:

> Klausule prvního dodatku k ústavě o ‹založení náboženství, či církve› znamená přinejmenším toto: Ani stát USA ani federální vláda nemohou založit nějakou církev či náboženství. Žádná z těchto vládních instancí nemůže odsouhlasit zákony, které by nějakým způsobem pomáhaly jedné určité církvi, či všem církvím, nebo dávaly přednost jednomu náboženství před druhým. Nikdo nemůže nutit nebo ovlivňovat privátní osoby tak, aby do kostela chodily, nebo nechodily proti své vůli. Žádná instance nemůže někoho nutit, aby vyznával víru či nevíru v nějaké náboženství. Nikdo nemůže být potrestán za to, že se hlásí k nějaké víře, či za to, že se k žádné nehlásí, nebo za návštěvování či nenavštěvování kostela. Žádné instituce, jakkoli se mohou nazývat, které jsou spojené s církevní činností nesmí být podporovány státem pomocí daní. Ani státní, ani federální vláda nesmí, ať otevřeně či tajně, nějakým způsobem ovlivňovat nebo se účastnit na záležitostech nějaké církevní organizace nebo skupiny. To stejné platí pro všechny náboženské

organizace či skupiny v jejich vztahu k vládě státní i federální. Řečeno slovy třetího prezidenta USA, Thomase Jeffersona, doložka proti zakládání církví zákony je myšlena jako legální instrument, který má vztyčit «stěnu, která církev a stát rozdělí».

Tento přístup americké vlády však neznamená, že by vláda měla nepřátelský nebo negativní přístup k náboženství. Přestože církev a stát mají zcela různé sféry odpovědnosti a činnosti, často spolupracují v různých oblastech, kde je spojují společné zájmy či cíle a které jsou prospěšné celé společnosti.

a. Náboženství v americkém životě

Náboženství je pro většinu Američanů velmi důležité. Většina z nich jsou členy nějaké organizované církve. Průzkum veřejného mínění z r. 1980, který zjišťoval příslušenství k nějaké církvi, přinesl následující výsledky:

Protestanti	55%
(Baptisté - 26%, Metodisté - 9%, Luteráni - 6%, Presbyteriáni - 5%, Episkopalisté - 3%, jiní - 6%)	
Římští katolíci	30%
Židé	3%
Jiná náboženství	5%
Ateisté -lidé, kteří nejsou nábožensky založeni--	7%

Na třetím místě mezi světovými náboženstvími v USA je židovství. Má 6 miliónů členů, kteří dělají americkou židovskou obec nejpočetnější na světě. Její tři odvětví, konzervativní-42%, ortodoxní-28%, a reformní-30%, mají dohromady více než 4.000 synagóg.

V padesátých letech minulého století začala emigrace Muslimů, která pokračuje do dnešního dne. Hlavně v posledních letech jich přišlo poměrně mnoho a jejich celkový počet je něco více než 400.000. Budhisté byli donedávna zastoupeni hlavně Japonci v Kalifornii a na Havaji. Během posledních deseti let však přišlo do USA mnoho uprchlíků z jihovýchodní Asie. Tito lide značně posílili již existující budhistické skupiny v USA. Mnoho nových kostelů bylo též v této době založeno. V mnoha oblastech USA žijí též emigranti z Indie, jejichž náboženství je hinduismus. V několika velkoměstech byly též založeny kláštery náboženství bahai.

b. Role církve v sponzorování

Vláda a církev spolupracují již mnoho let v oblasti pomoci uprchlíkům, hlavně při přesídlení. Vláda USA pouze povoluje uprchlíkům vstup do země, ale proces přesídlení i usídlení nechává na různých dobrovolných organizacích, které dostávají od vlády peníze. Tyto fondy však nedostačují na to, aby přesídlení emigrantů mohly financovat a organizace si zbytek peněz musí sehnat samy. Mnoho dobrovolných organizací je nějak spojeno či spolupracuje s církví. Jejich činnost je motivována náboženským cítěním k bližnímu, aby se cítil vítán v nové společnosti. Spolupráce vlády a různých církevních organizací již přinesla výsledky - milióny emigrantů již byli usídleni ve Spojených státech a byla jim tak dána možnost začít nový život.

Bez ohledu na to, jaká církevní organizace, či dobrovolná organizace spojená s církví, nebo jaká osoba Vám pomáhali při přesídlení do USA a sponsorovali Vás, je to naprosto Vaše věc jakého jste náboženského vyznání Vy. Je naprosto jasné, že jste v USA volni a můžete pokračovat v navštěvování kostela Vašeho vyznání, bez ohledu na Vaši organizaci, či církevní organizaci, které Vás sponsorovaly. Můžete organizace požádat o radu a pomoc při navazování styků s Vaší náboženskou obcí ve Vašem okolí. Jistě Vám rádi pomohou.

B. Závěr

V této kapitole bylo hovořeno o různých poměrně složitých tématech. Všechna byla nějak spojena se zodpovědností uprchlíků v USA, s pomocí a službami, které jsou jim k dispozici. Uprchlíci mají stejné svobody, stejná práva i právní ochranu jako Američané. Nemohou však volit a jsou i jinak omezeni oproti americkým občanům. Jedna z těchto věcí je nemožnost vojenské služby, či různé problémy při cestách mimo USA. Od uprchlíků se však očekává, že brzy ponesou plnou zodpovědnost za své životy, hlavně pomocí práce a vzdělání.

Politický systém USA je poměrně složitý a mnoho Američanů všemu též úplně nerozumí. Až se uprchlíci s tímto systémem blíže seznámí, zvláště jestli se rozhodnou zažádat o americké občanství, budou jistě časem rozumět lépe americkému justičnímu a politickému systému a pochopí, jak tento systém funguje a ovlivňuje specificky je a jejich situaci.

KAPITOLA VI

RADY DO KAŽDODENNÍHO ŽIVOTA

A. JAK SE ZEPTAT NA SMĚR NEBO POŽÁDAT O POMOC

Jestliže se někde ztratíte, neváhejte se zeptat lidí na ulici, či u benzínové pumpy, nebo v obchodě. Většina Američanů je ochotna Vám pomoci a chová se poměrně přátelsky. V situaci, kdy potřebujete jakoukoliv pomoc, můžete zastavit policejní vůz, nebo někoho požádat, aby policii za Vás zavolal.

B. DOKUMENTY, KTERÉ JE DOBŘE MÍT U SEBE

Měli byste u sebe pořád mít kopii Vašeho dokumentu «I-94.» Též byste pořád u sebe měli mít název, adresu i telefonní číslo Vaší dobrovolné organizace. Jestliže nemluvíte anglicky, měli byste mít také u sebe pořád svoji vlastní adresu i adresu lidí, které dobře znáte, nebo které třeba zrovna jdete navštívit.

C. AUTO

Po Vašem příjezdu do USA brzy zjistíte, že automobil je nejoblíbenější způsob dopravy. Nezapomeňte však, že koupě vozu je drahá záležitost, ke které také *musíte přičíst* cenu pojistky. Bez řidičského průkazu a bez pojistky byste neměli jezdit-jedno či druhé může přijít totiž velmi draho.

D. ZÍSKÁNÍ INFORMACÍ POMOCÍ TELEFONU

Když nemůžete najít tel. číslo, vytočte 411. Ozve se Vám operátor(-ka), kteří Vám číslo pomohou najít. Pro informace mimo Vaši oblast vytočte 1-plus předčíslí («area code»)-555-1212. Než získáte vlastní telefon, zjistěte si, kde se nachází nejbližší veřejný telefon. Čísla, která se Vám mohou v případě nouze hodit si uložte tak, abyste je mohli rychle najít.

E. ALKOHOL

Alkohol se sice v USA pije, ale jeho prodej je regulován a řízen mnoha

státními zákony. Tyto zákony se dokonce často liší od obce k obci a v některých částech USA jsou velmi přísné. Na celém území USA je řízení vozu pod vlivem alkoholu velmi vážným přestupkem a může mít za následek ztrátu řidičského průkazu, pokutu i odsouzení do vězení. Děti, či mladí lidé pod určitý věk, nesmí alkohol ani konzumovat, ani kupovat. Tato věková hranice je v různých státech různá- může být 18, 20 či dokonce 21 let. V USA není odmítnutí pití alkoholu považováno za neslušnost.

F. NEFORMÁLNÍ CHOVÁNÍ V USA

Američané se většinou chovají dosti neformálně. V mnoha situacích používají mezi sebou velmi rychle jmen, t.j. neříkají si příjmením, «pane Smith», atd., nýbrž «John, Bob,» atd. V práci se používají jak pouze jména, tak i příjmení s «Mr., Mrs., Ms.,» atd. Příjmení se používají hlavně tehdy, než byli dotyční formálně jeden druhému představeni. Avšak i v pracovním prostředí převládají jména- i představení i většina spolupracovníků si říká pouze jménem. (Toto nahrazuje tykání, které vlastně v angličtině neexistuje.) Tituly- jako např. «Doctor» (Angl. titul Ph.D.-doktor filozofie) se většinou používají pouze ve formálních situacích v práci. Úsměv je v USA velice důležitou složkou lidského chování a je používán při vítání, nebo při setkání se s přáteli i neznámými osobami.

G. PRIVÁTNÍ SFÉRA

Přes všechnu neformalitu v USA jsou Američané lidé, kteří svoji privátní sféru velmi chrání a má pro ně velkou cenu. Lidé se navštěvují prakticky pouze po telefonické domluvě, či po pozvání.

Také finanční záležitosti se považují za privátní sféru a není slušné se ptát na plat, či na to, kolik druhý zaplatil za dům, auto atd.

H. DOCHVILNOST

Čas má v USA velkou cenu, ne nadarmo existuje v angličtině rčení «čas jsou peníze», («Time is money»). Američané se vždy snaží o dochvilnost a očekávají ji též od druhých lidí. Jak v privátním, tak v pracovním životě je nutné dojednávat si schůzky a také dojednaný čas dodržovat. Když někam přijdete bez objednání, může se Vám stát, že Vás nikdo nepřijme. Když máte dojednanou určitou dobu, či jste někam objednáni a ujednaný termín nemůžete dodržet, měli byste zatelefonovat a vysvětlit, proč jste se opozdili. Pokud jste

se opozdili pouze o pár minut, není telefonát tak nutný. Jestliže jste se ale opozdili o více než o 15 min., pak byste definitivně měli zavolat.

I. KOUŘENÍ

Mnoho Američanů nekouří a očekává, že kuřáci nebudou v jejich domovech kouřit (t.j. při návštěvách). Mnoho lidí očekává, že kuřáci nebudou kouřit ani v práci, když by tím rušili nekuřáky. Existuje již mnoho restaurací a jiných veřejných míst, (např. autobusy) kde se kouřit nesmí, nebo jsou na kouření vyhrazena určitá místa.

J. OSOBNÍ HYGIENA

Většina Američanů se umývá či sprchuje denně, čistí si zuby dvakrát za den, umývá si hlavu často a často pere své oblečení. Existují stovky produktů, které jsou vyráběny pro hygienické účely-šampony, mýdla, deodoranty, atd.

K. SPROPITNÉ

Obvykle se dává spropitné jen lidem, zaměstnaným v několika málo službách - taxikářům, nebo také číšníkům a číšnicím. Spropitné se nedává na benzínových pumpách. Výše spropitného je zhruba 15% z celkového účtu. Zeptejte se Vašeho sponsora na to, komu máte spropitné dávat a komu nikoliv. Není například vhodné dávat spropitné policistům nebo vládním úředníkům jako dík za dobře vykonanou práci, nebo pomoc.

L. ODLIŠNÉ PSANÍ ČÍSEL

Číslo jedna je obvykle psáno pouze vertikální čárkou, takže Američané píší «1» a ne «1».

Číslo sedm se obvykle píše bez horizontální čárky, tzn. «7» a ne «7».

Stovky, tisícovky atd. v číslech se oddělují tečkou a ne čárkou. (T.j. 5.600, ne 5,600.)

To stejné platí o desetinných zlomcích, t.j. 9.85, *ne* 9,85.

M. FINANČNÍ ZÁLEŽITOSTI

Americký peněžní systém je založen, jak známo, na dolaru. Nejmenší jednotkou je jeden cent, též zvaný «penny.» Dolar má 100 centů. Následuje seznam běžných pojmenování amerických mincí a bankovek.

1. Mince

Penny (1 cent)-- 1 centů nebo $.01
Nickel (5 cents)-- 5 centů nebo $.05
Dime (10 cents)-- 10 centů nebo $.10
Quarter (25 cents)-- 25 centů nebo $.25
Half-dollar (50 cents)-- 50 centů nebo $.50
One dollar (100 cents)-- $1.00

Všimněte si, že Američané často (ne vždy a všichni) *vynechávají* nulu před desetinnou «tečkou». (Tedy píší .1, nikoliv 0,1.)

2. Bankovky

Jeden dolar	($1.00)
Dva dolary	($2.00)
Pět dolarů	($5.00)
Deset dolarů	($10.00)
Dvacet dolarů	($20.00)
Padesát dolarů	($50.00)
Sto dolarů	($100.00)

Kombinace dolarů a centů, např. dvou dolarů a třiceti centů, se píše: $2.30.

N. VÁHY LINEÁRNÍ

1. Míry lineární

1 míle = 1.790 yardů («yards») = 5.280 stop («feet») = 1.609 km
1 yard = 3 stopy = 91.44 cm
1 stopa = 12 coulů (palců, angl.. «inches») = 30.48 cm
1 coul = 2.54 cm

2. Míry plošné

1 čtvereční míle = 640 amerických akrů («acres») = 258.999 ha
1 akr = 43.6 čtverečních stop = 4.8 čtv. yardů = 0.405 ha
1 čvereční yard = 9 čtv. stop = 0.836 m^2
1 čtv. stopa = 144 čtv. coulů = 929 cm^2
1 čtv. coul = 6.45 cm^2

3. Váhy

1 tuna = 1.016 metrických tun
1 libra = 16 uncí («ounces») = 453.592 g (libra=angl. = «pound», zkratka = lb.)
1 unce = 28.350 g

4. Míry kapalné

1 gallon = 4 «kvarty» (quarts) = 8 «pint» = 3.785 l
1 quart = 2 pinty = 0.946 l
1 cup = 0.285 l («cup» je hrnek, který je používaný jako měrka hlavně při vaření. V receptech jsou většinou potřebná množství udávaná v «cups», ne ve váhových jednotkách.)

KAPITOLA VII

AMERICKÉ SVÁTKY A SVÁTEČNÍ DNY

NEW YEAR'S DAY, JANUARY 1. (Nový rok, 1. leden). Svátek, který se slaví ve všech státech Unie.

MARTIN LUTHER KING'S BIRTHDAY, JANUARY 15. (Narozeniny Martina Luthera Kinga, 15. ledna). Tento den je slaven ve všech státech Unie. M.L. King byl jedním z předních bojovníků za práva černošského obyvatelstva na am. jihu.

LINCOLN'S BIRTHDAY, FEBRUARY 12. (Narozeniny Prez. Lincolna, 12. února). Svátek v mnoha státech Unie.

VALENTINE'S DAY, FEBRUARY 14. (Den sv. Valentina, 14. února). Bonbóny, květiny a jiné předměty se dávají přátelům a příbuzným.

WASHINGTON'S BIRTHDAY. Narozeniny prvního prezidenta USA-G. Washingtona se slaví vždy první pondělí v únoru a je legálním svátkem téměř ve všech státech.

ASH WEDNESDAY. (Popeleční středa). První den půstního období se slaví obvykle v únoru nebo březnu.

ST. PATRICK'S DAY, MARCH 17. (Den Sv. Patrika, 17. března). Výročí úmrtí patrona Irska.

APRIL FOOL'S DAY, APRIL 1. (Prvního dubna). «Aprílové» vtipy, atd.

PALM SUNDAY. (Květná neděle). Neděle před velikonoční nedělí.

GOOD FRIDAY. (Velký pátek). Pátek před velikonoci.

EASTER SUNDAY. (Velikonoce.)

PASSOVER. (Přesnice).* Židovské velikonoce, též zvané «Svátek svobody.» Oslavuje odchod (exodus) Židů z Egypta a tím osvobození z otroctví.

MOTHER'S DAY. (Den matek). Druhá neděle v květnu.

SHAVUOT, MAY 26-27. (Shavuot - 26-27 května).* Židovský svátek oslavující předání deseti přikázání a celé Tóry.

MEMORIAL DAY. (Den obětem války). Poslední pondělí v květnu. Svátek vznikl během americké občanské války Severu proti Jihu v polovině min. století..

FLAG DAY, JUNE 14. (Den vlajky, 14. června). Svátek, který se slaví jen v některých státech Unie. Oslavuje se den, kdy v r. 1777 americký Kontinentální kongres přijal dnešní vlajku jako vlajku USA. («Stars and Stripes».)

FATHER´S DAY. (Den otců). Třetí den v červnu.

INDEPENDENCE DAY, JULY 4. (Den nezávislosti, 4. července je svátek, který se slaví ve všech státech USA.) Oslavuje den, kdy v r. 1776 byla vyhlášena nezávislost USA od V. Británie.

LABOR DAY. (Den práce.) První pondělí v září. Tento svátek ctí americké dělníky a zároveň jim končí letní prázdniny. Je slaven ve všech státech.

ROSH HASHANA, SEPTEMBER 16-17. (Židovský nový rok, 16-17 září.)*

YOM KIPPUR, SEPTEMBER 24-25. (Den smíření, 24-27 září).* Židovský svátek. Den usmíření, který se oslavuje motlitbou, půstem a pokáním.

SUCCOTH, SEPTEMBER 30 - OCTOBER 7. (Podzelená, 30 září-7 října.)* Židovský svátek, kterým se slaví žně a festival svatyně. Osmý den Succoth je znám pod pojmenováním «Shemini Atsereth».

SIMCHAT TORAH, OCTOBER 6. (Radost z tóry, 6. října). Židovský svátek oslavující tóru-zákony.

COLUMBUS DAY. (KOLUMBŮV DEN). Druhé pondělí v říjnu slaví objevení amerického kontinentu K. Kolumbem v r. 1492. Je to svátek uzákoněný v mnoha státech.

---

*Všechny židovské svátky začínají při západu slunce předešlého dne, kdy oslava začíná a končí při západu slunce posledního dne oslav. Data těchto svátků se liší každý rok, protože jsou slaveny dle židovstkého kalendáře, který se liší od kalendáře v USA.

HALLOWEEN, OCTOBER 31. Halloween, 31. října je den, kdy děti a někteří dospělí se převlečou do různých obleků a masek a chodí od domu k domu, žádaje maličkosti jako čokolády, bonbóny, atd. Když nic nedostanou, je možné, že dotyčné osobě provedou neškodný žert.

VETERAN'S DAY, NOVEMBER 11 Den veteránů, 11. listopadu je den, kterým se slaví veteráni amerických ozbrojených sil. Je slaven téměř ve všech státech Unie.

THANKSGIVING DAY. (Den díkůvzdání), je obvykle čtvrtý čtvrtek v listopadu. Je to velký svátek ve kterém Američané chtějí vyjádřit díky za vše, co jim země nabízí. Večeře díkůvzdání je tradiční americké jídlo, jako například krocan, sladké brambory, kukuřice a pečivo. Je to také příležitost k tomu, aby se všichni členové rodiny sešli. Tradice říká, že tento svátek byl poprvé slaven prvními osídlenci v Americe. Den díkůvzdání je slaven ve všech státech USA.

CHRISTMAS, DECEMBER 25. (Vánoce, 25. prosince.) Uzákoněné náboženské svátky, které se slaví ve všech státech. Vánoce, jak známo, oslavují narození Kristovo.

KAPITOLA VIII

AMERICKÉ DOBROVOLNÉ ORGANIZACE

Doufáme, že tato příručka odpověděla na některé z Vašich možných dotazů týkajících se emigrace do USA. Přejeme Vám dlouhý a šťastný život - jako našim americkým spoluobčanům.

Vítejte a mnoho štěstí!

AMERICAN COUNCIL FOR NATIONALITIES SERVICE - ACNS
(Americká rada pro službu národnostem.)

AMERICAN FUND FOR CZECHOSLOVAK REFUGEES - AFCR
(Am. fond pro československé uprchlíky.)

BUDDHIST COUNCIL FOR REFUGEE RESCUE AND RESETTLEMENT
(Budhistická rada pro zachraňování a přesídlování uprchlíků.)

CHURCH WORLD SERVICE - CWS
(Církevní světová služba.)

HEBREW IMMIGRANT AID SOCIETY - HIAS
(Hebrejská společnost pro pomoc emigrantům.)

IDAHO INTERNATIONAL INSTITUTE
(Mezinárodní institut v Idahu)

INTERNATIONAL RESCUE COMMITTEE - IRC
(Mezinárodní výbor pro uprchlíky.)

IOWA REFUGEE SERVICE CENTER
(Uprchlická služba a centrum v Iowě.)

LUTHERAN IMMIGRATION AND REFUGEE SERVICES - LIRS
(Luteránská emigrační a uprchlická služba.)

MIGRATION AND REFUGEE SERVICES - UNITED STATES CATHOLIC CONFERENCE - USCC
(Přistěhovalecká a uprchlická služba katolické církve v USA.)

POLISH-AMERICAN IMMIGRATION AND RELIEF COMMITTEE - PAIRC
(Polsko-americká rada pro emigraci a pomoc.)

PRESIDING BISHOP'S FUND FOR WORLD RELIEF - PBF
(Hlavní fond biskupů pro pomoc světu.)

TOLSTOY FOUNDATION - TF
(Tolstojova nadace.)

UNITED STATES CATHOLIC CONFERENCE - USCC
(Katolická církev Spojených států)

WORLD RELIEF OF THE NATIONAL ASSOCIATION OF EVANGELICALS - WR
(Světová pomoc národní asociace evangelíků.)